

STEBĖSENOS IR PROGRAMŲ SKYRIUS

ŠIAULIŲ MIESTO MOKINIŲ GYVENSENOS TYRIMAS

ŠIAULIŲ MIESTO SAVIVALDYBĖSVISUOMENĖS
SVEIKATOS BIURAS

2011 m.

ŠIAULIAI

Turinys

TYRIMO METODAS IR KONTINGENTAS	3
TYRIMO REZULTATAI IR JŲ APTARIMAS	6
1. SVEIKATA	6
2. MITYBA.....	10
3. FIZINIS AKTYVUMAS	13
4. PASITENKINIMAS GYVENIMU	14
5. ELGSENA	15
6. ŠEIMA	20
7. DRAUGAI	33
8. MOKYKLA	35
9. PATYČIOS.....	40
10. LAISVALAIKIS.....	43
11. SAVIŽUDIŠKI KETINIMAI	48
12. SUSIŽEIDIMAI IR KITI NELAIMINGI ATSTIKIMAI	50
IŠVADOS	55
REMOKENDACIJOS	57

TYRIMO METODAS IR KONTINGENTAS

Kauno medicinos universitetas (šiuo metu Lietuvos sveikatos mokslų universitetas), vykdydamas Pasaulio sveikatos organizacijos rekomendacijas, 2010 m. kovo ir balandžio mėnesiais atliko penktąją Lietuvos mokinių apklausą, skirtą jų gyvenimo ir sveikatos tyrimui.

Lietuvos mokyklose jau atliktos keturios tokios apklausos (1994, 1998, 2002 ir 2006 metų kovo-balandžio mėnesiais), vykdytos kas ketveri metai. Šių metų tyrimas dar bus vykdomas tuo pačiu metu daugiau nei 40 Europos šalių bei JAV ir Kanadoje.

Tyrimo tikslas:

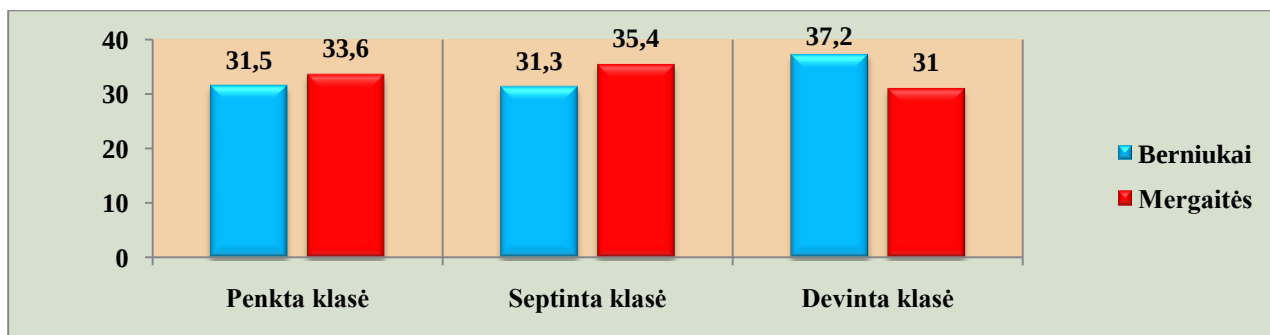
Ištirti Šiaulių miesto paauglių gyvenimo ypatumus (mitybos, fizinio aktyvumo, laisvalaikio, rizikingos elgsenos, bendravimo) bei gyvenimą įtakojančius veiksnius.

Tyrimo organizavimas

2010 m. daugelyje savivaldybių tarptautinis mokinių gyvenimo tyrimas vyko bendradarbiaujant su visuomenės sveikatos biurais. Kai kurie visuomenės sveikatos biurai, vykdydami jiems pavestą gyventojų sveikatos monitoringo funkciją apklausė papildomą mokinių skaičių. Šiaulių miesto savivaldybėje tyrimą buvo numatyta atlikti 23 - jose pagrindinėse ir vidurinėse mokyklose bei gimnazijose.

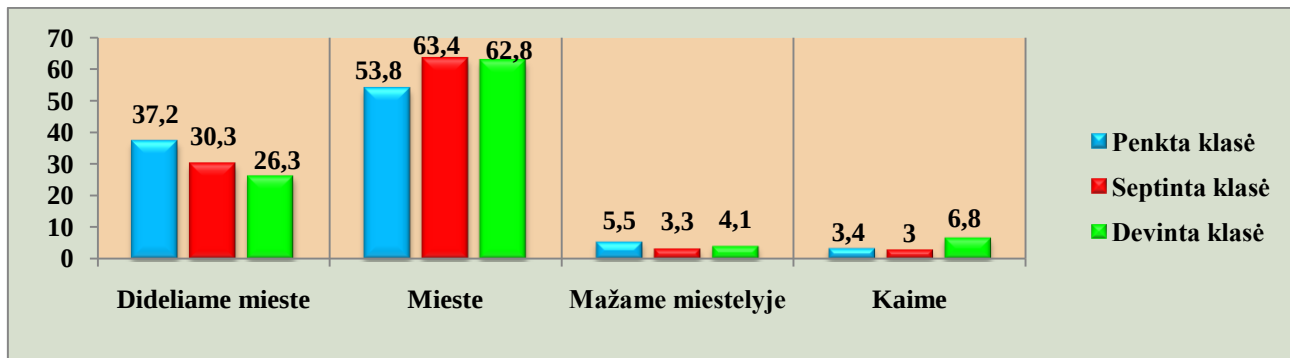
Tiriamosios imties charakteristikos

Buvo išdalintos 1200 anketos, užpildytos grįžo 999, tiriamųjų skaičius $n=999$ (83,25 proc.). Iš grįžusių anketų kai kurios buvo užpildytos ne pilnai (nebuvo atsakymų į atskirus klausimus). Apklaustųjų mokinių pasiskirstymas pagal lytį buvo panašus: berniukų – 505 (50,6 proc.), mergaičių – 494 (49,4 proc.). Tyrime dalyvauti buvo pakviestos atrinktų mokyklų 5, 7 ir 9 A klasės mokiniai arba vienintelė mokykloje esanti tos amžiaus grupės klasė.



1 pav. Mokinių pasiskirstymas pagal klases (proc.)

Didžioji dalis respondentų gyvena mieste (60,1 proc.). Daugiau nei trečdalis penktokų (37,2 proc.) gyvena dideliame mieste (2 pav.). Mažiausia dalis mokinių gyvena kaime ar mažame miestelyje ($p < 0,05$).



2 pav. Mokinių pasiskirstymas pagal gyvenamąją vietą, atsižvelgiant į klases (proc.)

93,8 proc. tyrime dalyvavusių mokinių sudarė lietuviai, 5 proc. rusai, bei 0,2 proc. lenkų tautybės mokiniai ($p > 0,05$).

Tyrimo metodas

Apklausai naudotos 2 anketos. Viena anketa skirta penktų ir septintų klasių mokiniams, kita – devintų klasių mokiniams. Devintų klasių mokinių anketa šiek tiek skyrėsi nuo anketos, pateiktos penktų bei septintų klasių mokiniams, kadangi devintokams buvo pateikti klausimai ir apie narkotikų vartojimą bei lytinius santykius. Mokiniams skirti klausimynai buvo parengtas pagal tarptautinį mokinių sveikatos ir gyvensenos tyrimo klausimyną (Health Behaviour in School-aged Children), siekiant analizuoti sveikatos ugdymo poreikius. Klausimynas sudarytas iš 12 dalių:

- | | |
|---------------------------|---|
| ✚ Sveikata | ✚ Mokykla |
| ✚ Mityba | ✚ Draugai |
| ✚ Elgsena | ✚ Šeima |
| ✚ Fizinis aktyvumas | ✚ Laisvalaikis |
| ✚ Pasitenkinimas gyvenimu | ✚ Susižeidimai ir kiti nelaimingi atsitikimai |
| ✚ Patyčios | |
| ✚ Savižudiški ketinimai | |

Tyrimo eiga

Lietuvos Respublikos Biomedicininio tyrimų etikos įstatymo (Žin., 2000, 44-1247) 7 straipsnio 2 dalis numato, kad jeigu tiriamasis yra nepilnametis, asmens sutikimą atlikti biomedicininį tyrimą duoda tėvai ar įstatyminiai nepilnamečio atstovai. Anketos buvo naikinamos, apdorojus jų duomenis kompiuterine programa, sutikimo formos buvo sunaikintos pasibaigus tyrimui.

Visuomenės sveikatos biuro specialistai, gavę Lietuvos bioetikos komiteto leidimą bei mokyklų direktorių sutikimą atlikti „Šiaulių miesto moksleivių gyvenimo tyrimą“, supažindino klasių auklėtojus bei mokinius su tyrimu bei jo eiga. Kiekvienam moksleiviui buvo įteikta asmens informavimo forma „Dėl Šiaulių miesto moksleivių gyvenimo tyrimo“ vykdymo bei informuoto asmens sutikimo dalyvauti vykdomajame tyrime formos (dvi kopijos), kurias moksleivis perdavė savo tėvams ar globėjams. Buvo vykdoma apklausa tik tų moksleivių, kurių tėvai ar globėjai pasirašė informuoto asmens sutikimo formas ir vieną jų grąžino tyrimą vykdančiam visuomenės sveikatos specialistui.

Duomenų analizės metodai

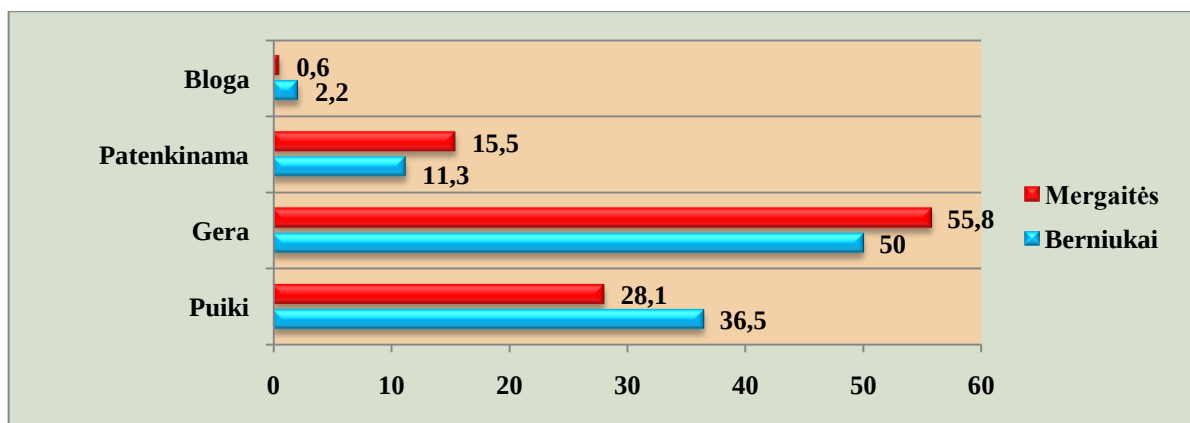
Surinkti anketinės apklausos duomenys buvo apdoroti „SPSS 15.0 for Windows“ bei „MS Excel“ programomis. Atliekant duomenų analizę buvo laikytasi nuostatos, kad požymių skirtumai statistiškai reikšmingi kai $p < 0,05$. Hipotezės tikrintos taikant Z ir χ^2 testus.

Duomenys analizuoti taikant aprašomąją statistiką.

TYRIMO REZULTATAI IR JŲ APTARIMAS

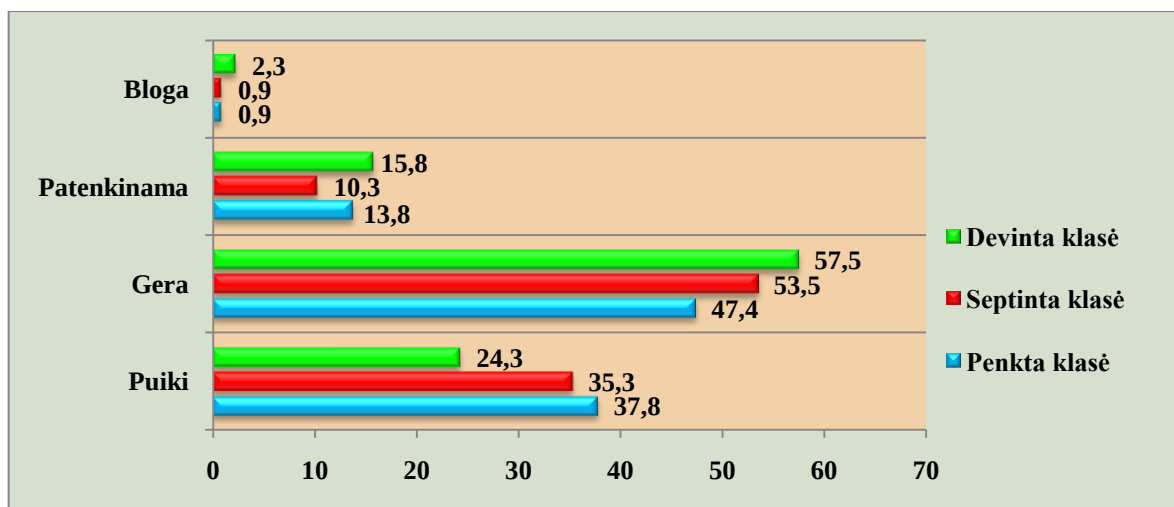
1. SVEIKATA

Didžioji dalis mokinių teigiamai vertina savo sveikatą. Daugiau nei pusė berniukų ir mergaičių nurodė manantys, jog jų sveikata yra gera. Puikiai savo sveikatą vertino daugiau berniukų nei mergaičių – atitinkamai 36,5 proc. ir 28,1 proc. (1.1 pav.). Kad bloga sveikata teigė 2,2 proc. berniukų ir 0,6 proc. mergaičių ($p<0,05$).



1.1 pav. Mokinių savo sveikatos vertinimas (proc.)

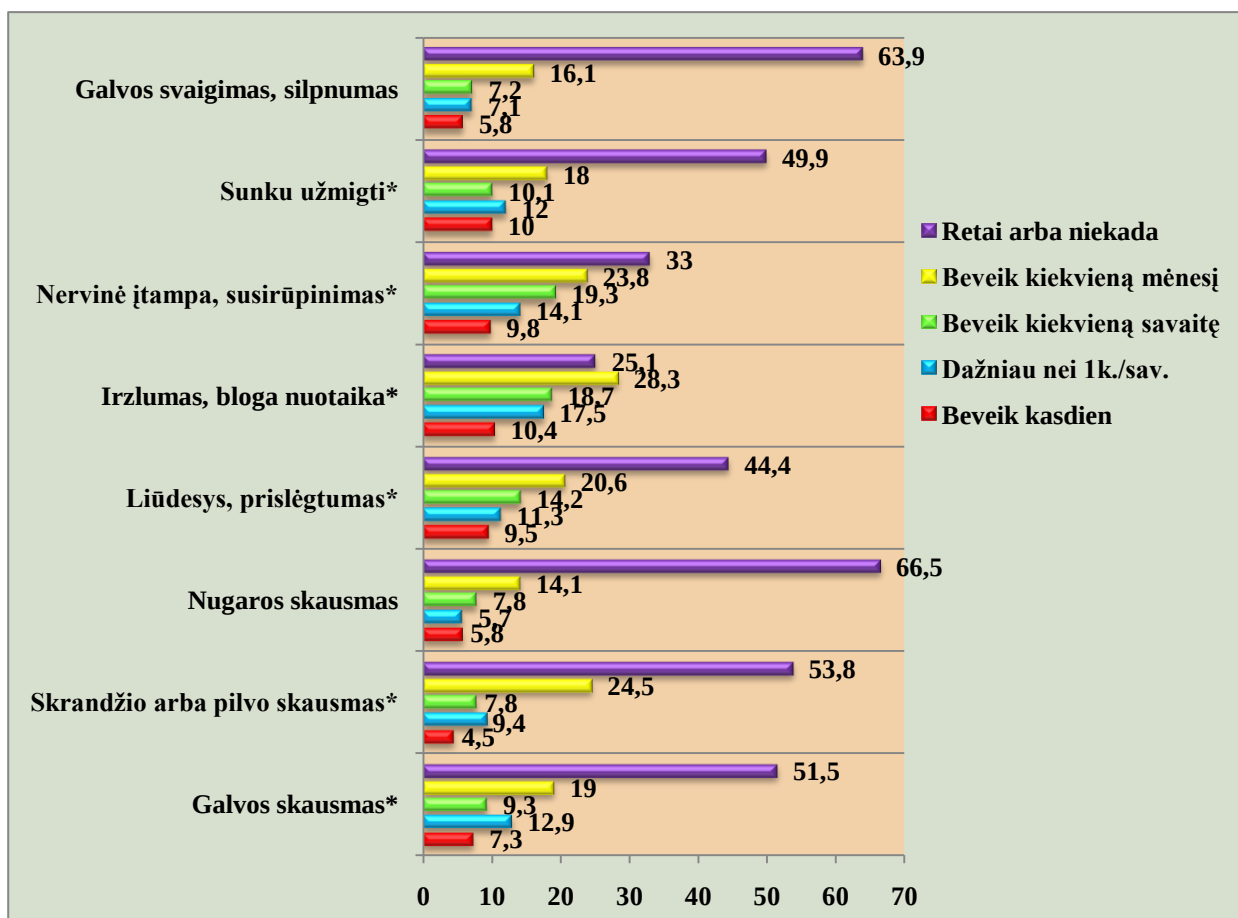
Savo sveikatos vertinimo skirtumas pagal klases statistiškai reikšmingas ($p<0,05$). Penktokai geriausiai vertina savo sveikatą, 37,8 proc. jų atsakė sveikatą vertinantys puikiai, 47,4 proc. – gerai, blogai vertinusių savo sveikatą buvo tik 0,9 proc. penktokų. 24,3 proc. devintų klasių mokinių teigė puikiai vertinantys savo sveikatą, gerai įvertino didžiausia jų dalis, tai yra 57,5 proc., o 2,3 proc. – blogai (1.2 pav.).



1.2 pav. Mokinių savo sveikatos vertinimas, atsižvelgiant į klases (proc.)

Vertinant mokinių sveikatos negalavimus, matyti, kad didžioji dalis mokinių teigė retai arba niekada nejaučia klausimyne išvardintų, negalavimų. Dažniausiai įvardinti sveikatos sutrikimai

buvo liūdesys, prislėgtumas, sunku užmigti, nervinė įtampa, susirūpinimas, irzlumas, bloga nuotaika. Pastarieji negalavimai statistiškai reikšmingai skiriasi atsižvelgiant į lytį ($p < 0,05$). Reikia pabrėžti, jog būtent šie negalavimai yra labai pavojingi paauglių tarpe, nes gali turėti įtakos rizikingai elgsenai (pradėti rūkyti, vartoti narkotikus, alkoholinius gėrimus ir pan.).

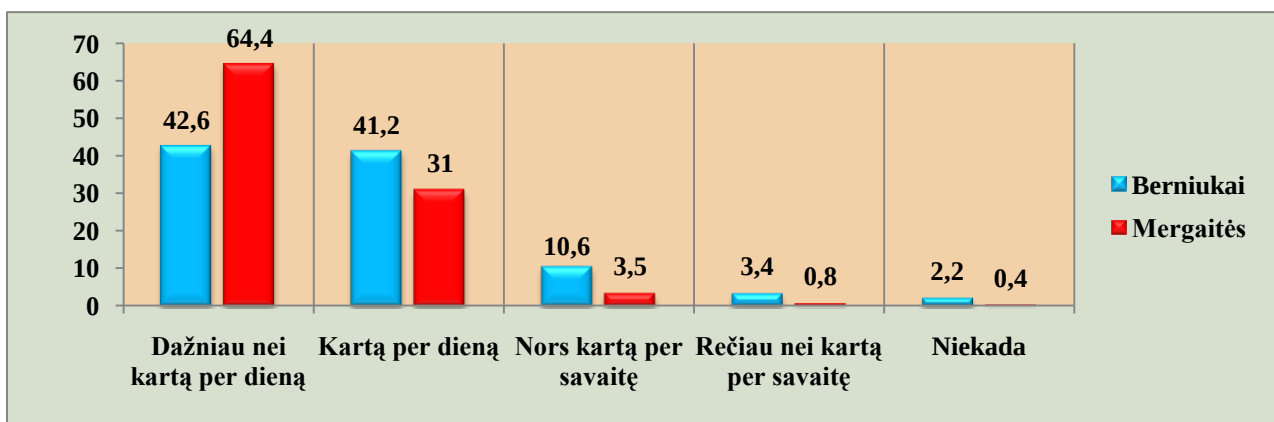


1.3 pav. Negalavimai su kuriais mokiniai susidūrė per pastaruosius 6 mėnesius (proc.)
(* - $p < 0,05$ atsižvelgiant į lytį)

Apžvelgiant nusiskundimus sveikata pagal klases matyti, kad statistiškai reikšmingai skiriasi mokinių skundų nugaros skausmais dažnumas. Statistiškai daugiau devintų klasių mokinių nurodė beveik kiekvieną savaitę ir beveik kiekvieną mėnesį skundžiantys nugaros skausmais nei penktų klasių mokiniai. Taip pat statistiškai didesnė penktokų dalis (73,7 proc.) retai arba niekada nesiskundžia šiais skausmais nei septintų (62,9 proc.) ar devintų (63,3 proc.) klasių mokiniai. Statistiškai reikšmingų skirtumų tarp klasių yra lyginant mokinių, besiskundžiančių irzlumu bei bloga nuotaika. Didžioji dalis penktų klasių mokinių (30,5 proc.) nurodė jog niekada nesijaučia irzlūs ar blogos nuotaikos. Apie trečdalis septintokų (30,1 proc.) ir devintokų (29 proc.) blogos nuotaikos būna beveik kiekvieną mėnesį ($p < 0,05$). Mokinių teigimu, gana dažnai jie jaučia nervinę įtampą, susirūpinimą, niekada taip nesijaučia tik 33 proc. visų respondentų, daugiausia penktos klasės mokinių (43,2 proc.) ($p < 0,05$).

Visuotinai rekomenduojamas dantų valymo dažnis - du kartus per dieną. 64,4 proc. mergaičių ir 42,6 proc. berniukų teigė, kad dantis valosi daugiau nei vieną kartą per dieną. Kartą per dieną dantis

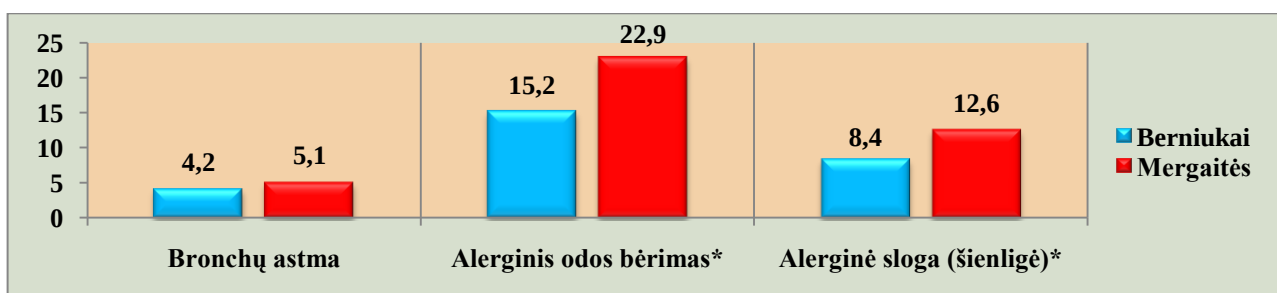
valosi didesnė dalis berniukų nei mergaičių, atitinkamai: 41,2 proc. ir 31 proc. Visai dantų nevalo 2,2 proc. berniukų ir 0,4 proc. mergaičių (1.4 pav.) ($p < 0,05$). Lyginant pagal klases, didžioji dalis mokinių nurodė, jog dantis valosi dažniau nei kartą per dieną (51,6 proc. penktokų, 56,1 proc. septintokų bei 52,5 proc. devintokų) ($p > 0,05$).



1.4 pav. Mokinių pasiskirstymas pagal tai, kaip dažnai valosi dantis šepetėliu ir pasta, atsižvelgiant į lytį (proc.)

Sveikus, dar niekada netaisytus dantis turėjo vos trečdalis mokinių – 32,4 proc. berniukų ir 22,7 proc. mergaičių. Didžiosios dalies mokinių dantys yra sveiki, tačiau jau taisyti ($p < 0,05$). Maždaug pusė mokinių teigė, jog valantis dantis kraujuoja dantenos (47,5 proc. berniukų ir 54,9 proc. mergaičių) ($p < 0,05$). Taip pat 47,6 proc. berniukų ir 57,1 proc. mergaičių nurodė jog jie yra patys pastebėję arba gydytojas sakęs, kad dantys yra išdygę netaisyklingai, blogas sąkandis ($p < 0,05$). Dantų plokštelę, breketus ar kita nešioja 23,2 proc. berniukų ir 33,7 proc. mergaičių ($p < 0,05$).

Pagal kada nors gydytojo nustatytus sveikatos sutrikimus matome, kad mergaitės labiau nei berniukai linkusios į alerginius susirgimus. Statistiškai būtent joms daugiau buvo nustatyta alerginių odos bėrimų bei alerginių slogų (1.5 pav.). Bronchų astma sirgo 4,2 proc. berniukų ir 5,1 proc. mergaičių.

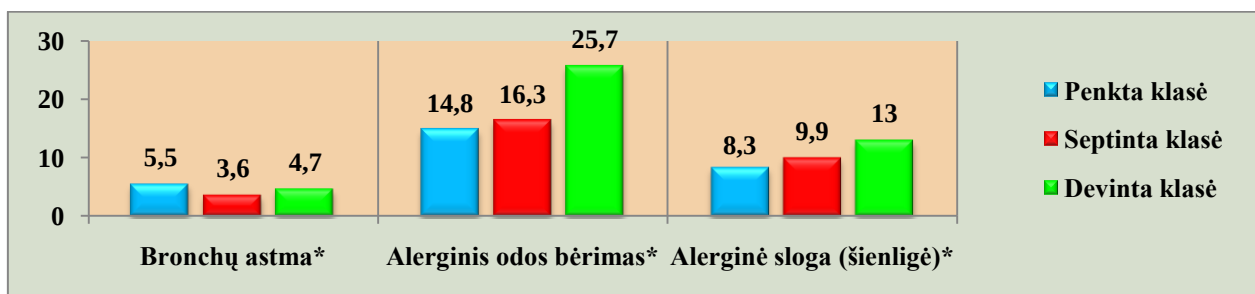


1.5 pav. Sveikatos sutrikimai, kuriuos kada nors yra nustatęs gydytojas, atsižvelgiant į lytį (proc.)

(* - $p < 0,05$ atsižvelgiant į lytį)

Bronchų astma daugiausia buvo diagnozuota penktokų tarpe (5,5 proc.), beveik trečdalis (28 proc.) jų nežinojo ar serga šia liga ($p < 0,05$). Alerginis odos bėrimas daugiausia buvo nustatytas devintokams (25,7 proc.), mažiausiai – penktokams (14,8 proc.) ($p < 0,05$). Tokia pati situacija,

lyginant alerginės slogos paplitimą – tyrimo metu, daugiausia devintų klasių mokinių (13 proc.) nurodė, jog jiems gydytojas šį susirgimą yra diagnozavęs (1.6 pav.).

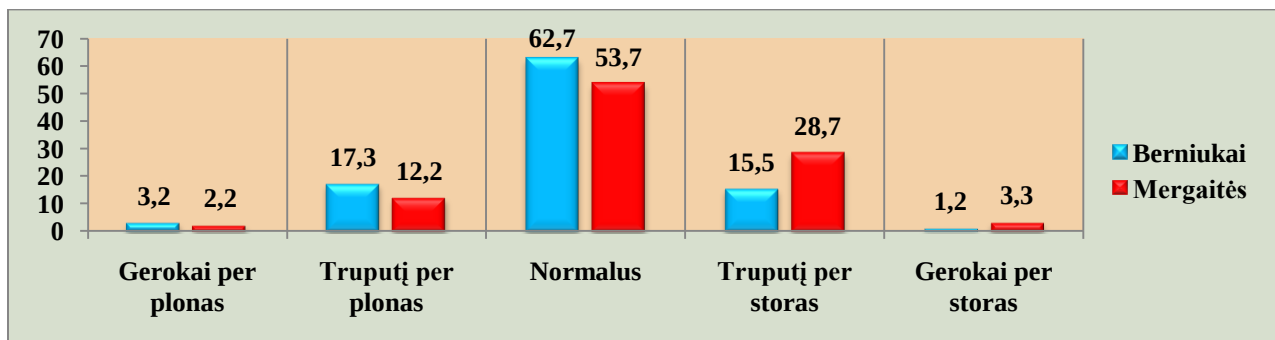


1.6 pav. Sveikatos sutrikimai, kuriuos kada nors yra nustatęs gydytojas, atsižvelgiant į klases (proc.)

(* - $p < 0,05$ atsižvelgiant į klases)

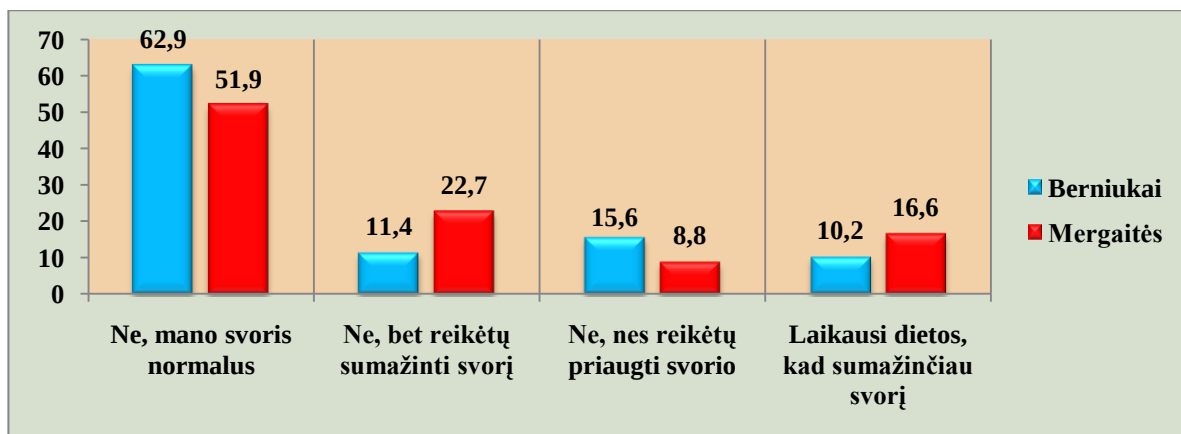
Tyrimo metu nustatyta, kad apklausoje dalyvavusių mokinių svorio vidurkis yra 52,3 kg, ūgio vidurkis – 166,6 cm. Svorio mediana – 50 kg, ūgio – 164 cm. Mažiausias aptiktas pažymėtas svoris – 28 kg, ūgis – 130 cm.; didžiausias svoris – 100 kg, ūgis – 200 cm.

Didžioji dalis mokinių savo kūno sudėjimą vertina kaip normalų (62,7 proc. berniukų ir 53,7 proc. mergaičių) (1.7 pav.).



1.7 pav. Mokinių savo kūno vertinimas, atsižvelgiant į lytį (proc.)

Tyrimo metu nustatyta, kad didžiosios dalies respondentų svoris yra normalus, todėl nesilaiko dietos (62,9 proc. berniukų ir 51,9 proc. mergaičių). Kaip patirtis rodo, dažniau dietos laikosi mergaitės. Tai pasitvirtino ir šio tyrimo metu – 16,6 proc. mergaičių teigė, kad laikosi dietos, tokių berniukų buvo 10,2 proc. (1.8 pav.). Analizuojant pagal klases, teigusių, jog laikosi dietos daugiausia buvo penktokų (14,6 proc.), panaši dalis devintokų (14,4 proc.), mažiausiai – septintokų (11 proc.) ($p < 0,05$).



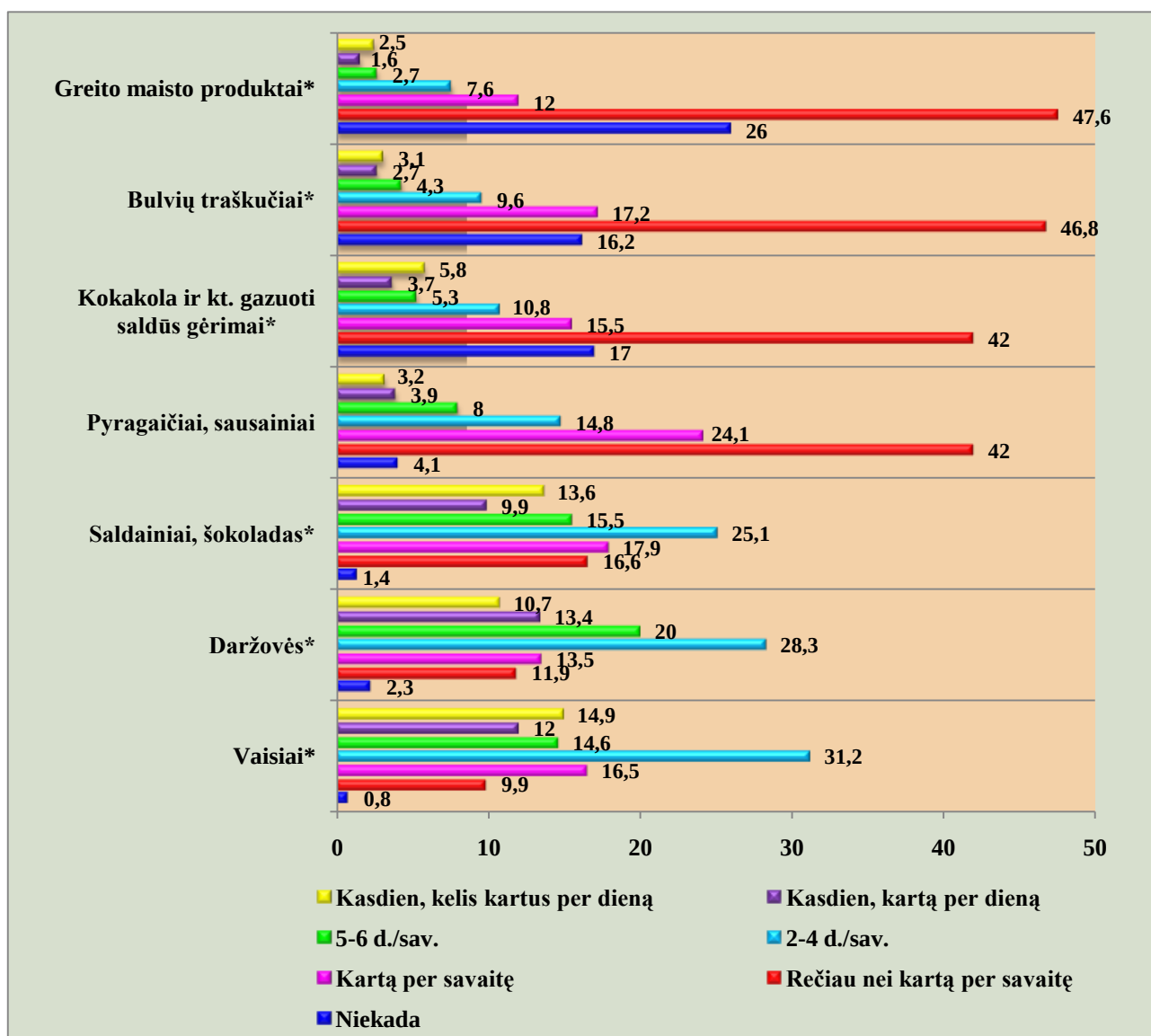
1.8 pav. Mokinių pasiskirstymas pagal tai ar šiuo metu laikosi dietos arba daro ką nors kitą, kad sumažintų kūno svorį (proc.)

2. MITYBA

Vykdyto tyrimo metu buvo galima įvertinti Šiaulių miesto mokinių mitybos įpročius. Daugiausia mokinių vaisius, daržoves bei šokoladus ar saldinius valgo 2-4 kartus per savaitę. Taip pat išsiskiria bulvių traškučių, gazuotų gėrimų, pyragaičių/sausainių, greito maisto produktų vartojimo dažnis mokinių tarpe, kai žymi dalis nurodė juos vartojantys rečiau nei kartą per savaitę (2.1 pav.). Saldinius ir šokoladus mokiniai dažniau valgo 2-4 dienas per savaitę (22,7 proc. berniukų ir 27,5 proc. mergaičių, $p < 0,05$). Vaisius bei daržoves mergaitės vartojo dažniau nei berniukai ($p < 0,05$). Kasdien kartą ar kelis kartus vaisius valgo 21,2 proc. berniukų ir 32,6 proc. mergaičių. Daržoves tokiu pat dažnumu valgo 20 proc. berniukų ir 28,5 proc. mergaičių. Tyrimo metu didesnė dalis mergaičių nurodė, kad negeria kokakolos ar kitokių saldžių gazuotų gėrimų – 20,6 proc. mergaičių ir 13,4 proc. berniukų ($p < 0,05$). Bulvių traškučius kasdien kartą ar kelis kartus valgo didesnė dalis berniukų (8 proc.) nei mergaičių (3,6 proc.) ($p < 0,05$). Greito maisto produktus 2-4 dienas per savaitę valgo dvigubai didesnė dalis berniukų (10,1 proc.) nei mergaičių (5,1 proc.) ($p < 0,05$).

32 proc. penktų klasių mokinių nurodė, jog vaisius vartoja kasdien kartą ar kelis kartus per dieną, kitų tirtųjų klasių dalis šiuo atžvilgiu buvo mažesnė (septintokų - 29,1 proc., devintokų – 19,8 proc.) ($p < 0,05$). Pagal daržovių vartojimą situacija panaši – jauniausieji tyrimo dalyviai (penktokai) daržoves valgo dažniau nei kitų klasių mokiniai ($p < 0,05$). Saldžius maisto produktus (saldinius, šokoladą) tirtose klasėse mokiniai vartojo 2-4 dienas per savaitę. Kasdien kartą ar kelis kartus per dieną saldinius, šokoladą vartoja daugiausia septintų klasių mokiniai (27,6 proc.) ($p > 0,05$). Rečiau mokiniai vartoja pyragaičius, sausainius. Daugiau nei pusė tyrime dalyvavusių penktokų (51,4 proc.) nurodė, kad šiuos maisto produktus vartoja rečiau nei kartą per savaitę. Septintų bei devintų klasių mokiniai pyragaičius ir sausainius vartoja dažniau nei penktokai

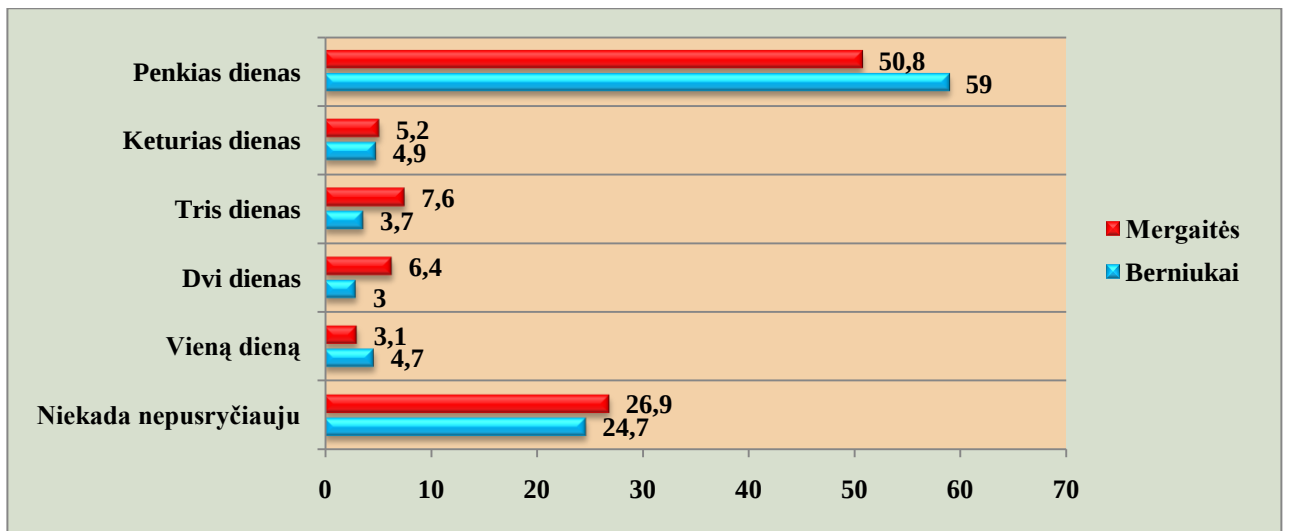
($p < 0,05$). Kaip jau minėta anksčiau, mokiniai gana retai vartoja tokius gėrimus kaip kokakolą, kitus gazuotus saldžius gėrimus, bulvių traškučius bei greito maisto produktus.



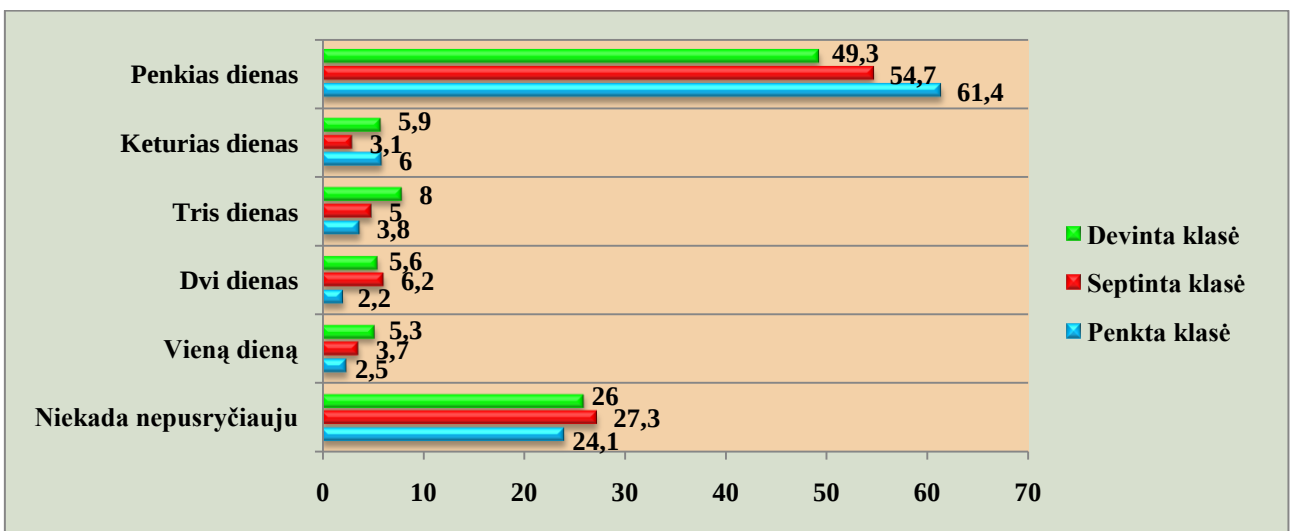
2.1 pav. Kai kurių maisto produktų vartojimo dažnumas (proc.)
(* - $p < 0,05$)

Didžioji dalis mokinių savaitės darbo dienomis pusryčiauja kasdien (59 proc. berniukų ir 50,8 proc. mergaičių) arba visiškai nevalgo pusryčių (24,7 proc. berniukų ir 26,9 proc. mergaičių) (2.2 pav.). Savaitgaliais 84,1 proc. berniukų ir 89,1 proc. mergaičių paprastai pusryčiauja abi dienas.

Statistiškai didesnė dalis penktų (61,4 proc.) lyginant su devintokais (49,3 proc.) nurodė, kad darbo dienomis pusryčiauja kasdien ($p < 0,05$). Septintokų tokių buvo 54,7 proc. Visiškai nepusryčiauja daugiausia septintokų (27,3 proc.), mažiausia – penktokų (24,1 proc.) (2.3 pav.). Savaitgaliais visų klasių mokiniai pusryčiauja abu rytus ($p > 0,05$).

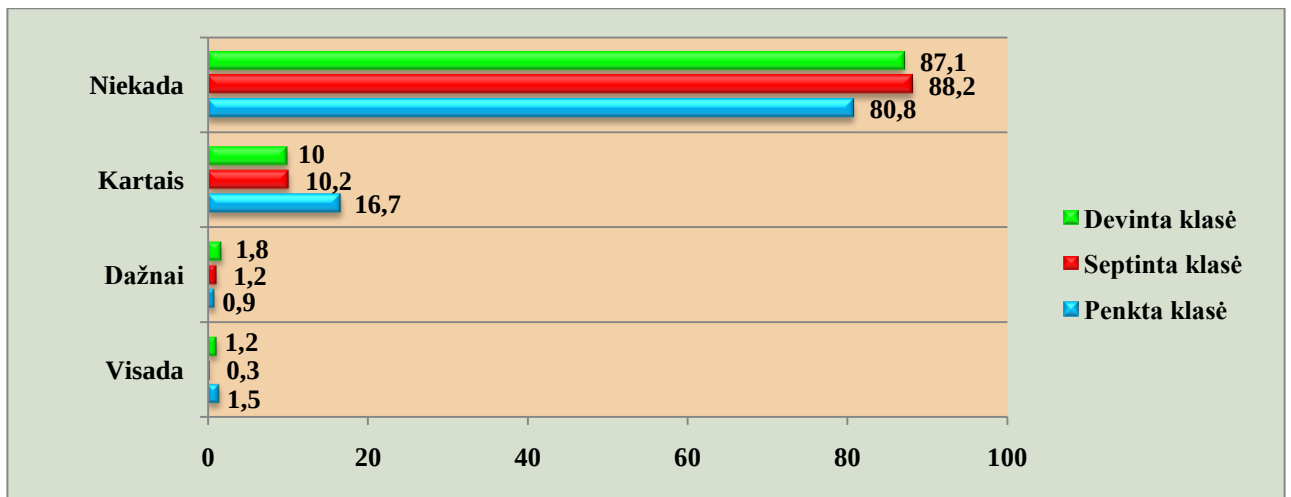


2.2 pav. Mokinių pusryčiavimo įpročiai darbo dienomis, atsižvelgiant į lytį (proc.)



2.3 pav. Mokinių pusryčiavimo įpročiai darbo dienomis, atsižvelgiant į klases (proc.)

85,1 proc. berniukų ir 85,7 proc. mergaičių teigė, jog niekada neina į mokyklą arba miegoti alkani dėl to, jog namie nėra pakankamai maisto ($p > 0,05$). Lyginant pagal klases, situacija panaši, 16,7 proc. penktokų nurodė, kad taip kartais atsitinka, jog eina miegoti ar į mokyklą nepavalgę (2.4 pav.) ($p < 0,05$).

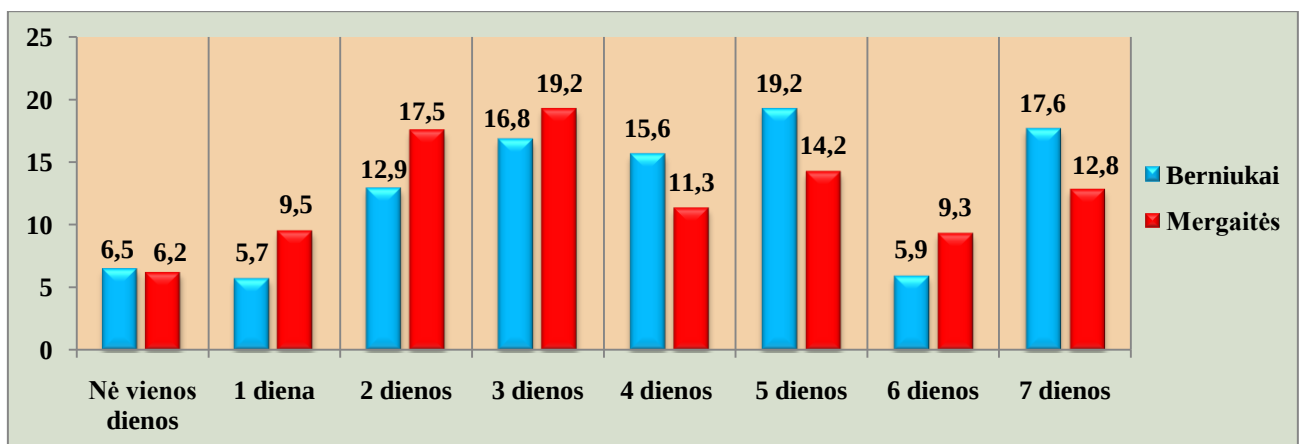


2.4 pav. Mokinių dalis, kurie į mokyklą arba miegoti eina alkani, nes namuose nėra pakankamai maisto, atsižvelgiant į klases (proc.)

3. FIZINIS AKTYVUMAS

Tyrimo metu mokiniams buvo pateiktas klausimas skirtas fiziniam aktyvumui įvertinti – kiek dienų per savaitę mokiniai buvo fiziškai aktyvūs ne mažiau 60 minučių per dieną. Didžioji dalis berniukų (19,2 proc.) fiziškai aktyvūs būna 5 dienas. Tokia pati dalis mergaičių (19,2 proc.) aktyvios būna 3 dienas. Kasdien fiziškai aktyvūs dažnesni berniukai nei mergaitės (3.1 pav.) ($p < 0,05$).

Analizuojant pagal klases, penktų ir septintų klasių mokinių didžioji dalis nurodė (atitinkamai: 16,7 proc. ir 19,6 proc.), kad per pastarąsias 7 dienas tris dienas buvo fiziškai aktyvūs iš viso ne mažiau nei 60 min. per dieną. 18,8 proc. devintų klasių respondentų teigė, kad jie per pastarąją savaitę fiziškai aktyvūs buvo 2 dienas ($p > 0,05$).

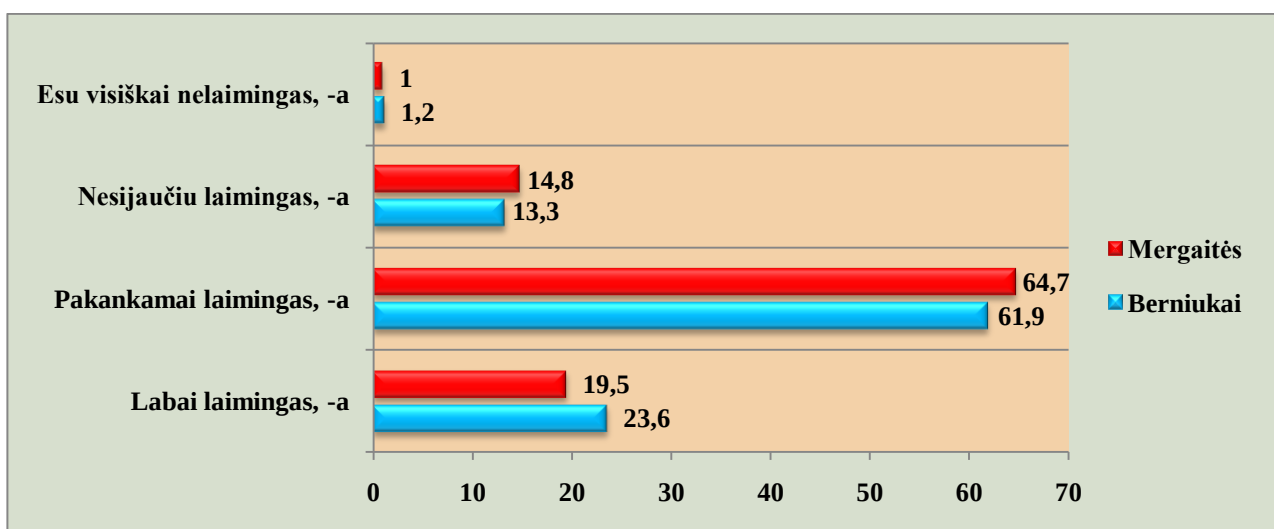


3.1 pav. Dienų skaičius per pastarąsias 7 dienas kai mokiniai buvo fiziškai aktyvūs iš viso ne mažiau 60 min. per dieną, atsižvelgiant į lytį (proc.)

4. PASITENKINIMAS GYVENIMU

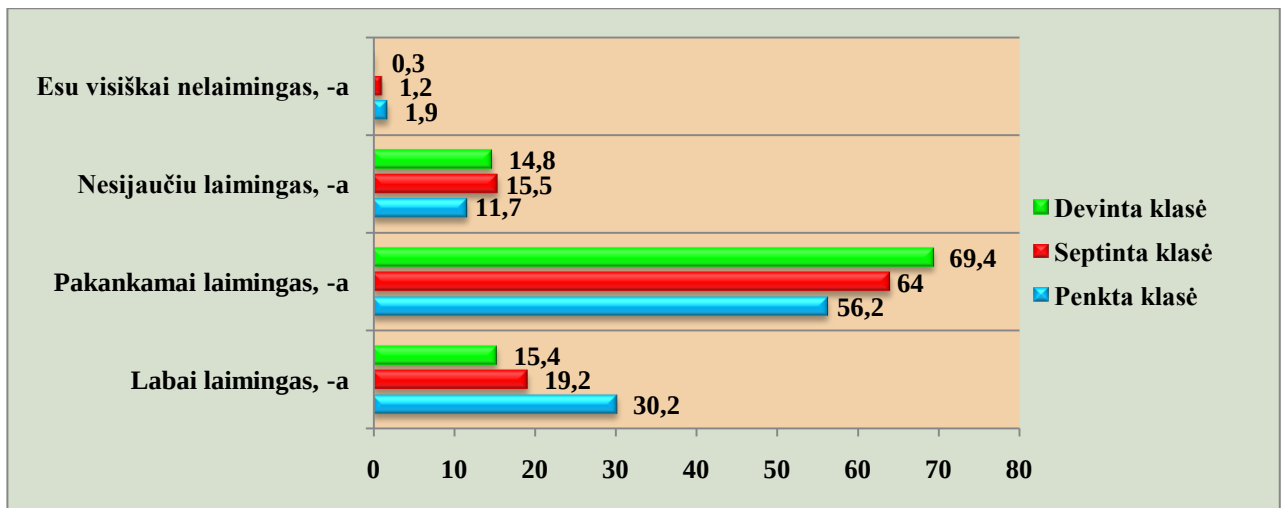
Pasitenkinimo gyvenimu rodiklis yra subjektyvus gyvenimo kokybės matas, kurį papildo kiti objektyvūs rodikliai. Šis rodiklis priklauso nuo individo subjektyvaus savo gerbūvio vertinimo. Mokinių gyvensenos tyrimo metu respondentų buvo prašoma įvertinti pasitenkinimą savo gyvenimu pažymint skaičių nuo 0 (mažiausiai patenkintas gyvenimu) iki 10 (labiausiai patenkintas gyvenimu). Mokiniai, pažymėję skaičių 6 ar daugiau buvo vertinami kaip labai patenkinti savo gyvenimu. Tokių mokinių buvo 91,2 proc. berniukų ir 93,9 proc. mergaičių.

Taip pat mokiniai buvo prašomi nurodyti kaip jaučiasi galvodami apie savo dabartinį gyvenimą. Didžioji dalis mokinių nurodė esantys pakankamai laimingi (61,9 proc. berniukų ir 64,7 proc. mergaičių). Nesijautė laimingi 14,8 proc. mergaičių ir 13,3 proc. berniukų (4.1 pav.) ($p>0,05$).



4.1 pav. Mokinių pasiskirstymas pagal tai, kaip jie jaučiasi galvodami apie savo dabartinį gyvenimą, atsižvelgiant į lytį (proc.)

Statistiškai reikšmingi skirtumai stebimi lyginant mokinių pasitenkinimą savo gyvenimu pagal klases. 30,2 proc. penktų klasių mokinių nurodė, kad yra labai laimingi, mažiausiai šioje kategorijoje buvo devintokų – 15,4 proc. (4.2 pav.). Visiškai nelaimingų didesnę dalį sudarė jauniausieji, penktų klasių mokiniai (1,9 proc.).

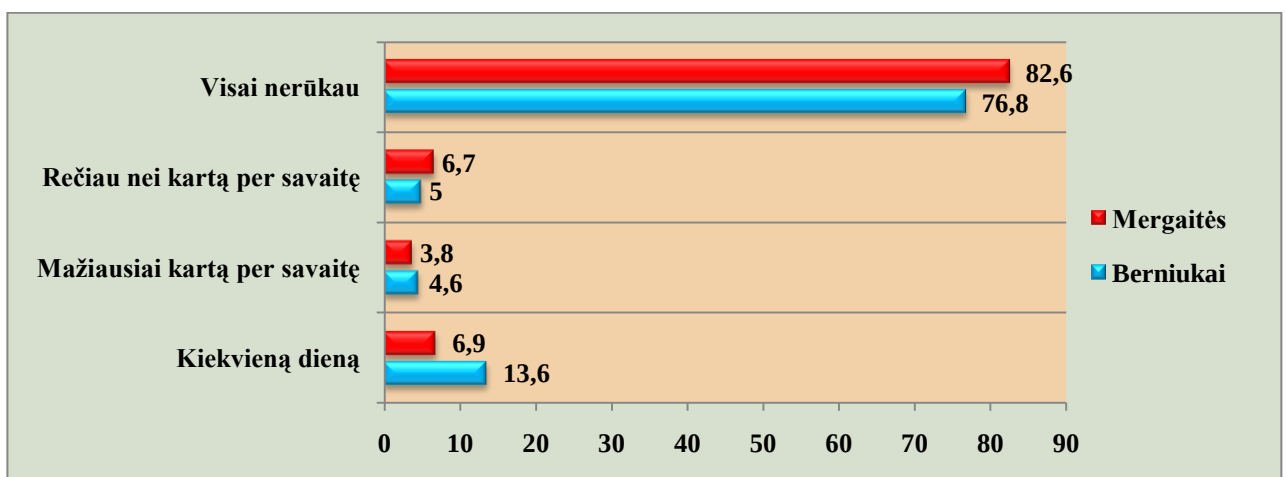


4.2 pav. Mokinių pasiskirstymas pagal tai, kaip jie jaučiasi galvodami apie savo dabartinį gyvenimą, atsižvelgiant į klases (proc.)

5. ELGSENA

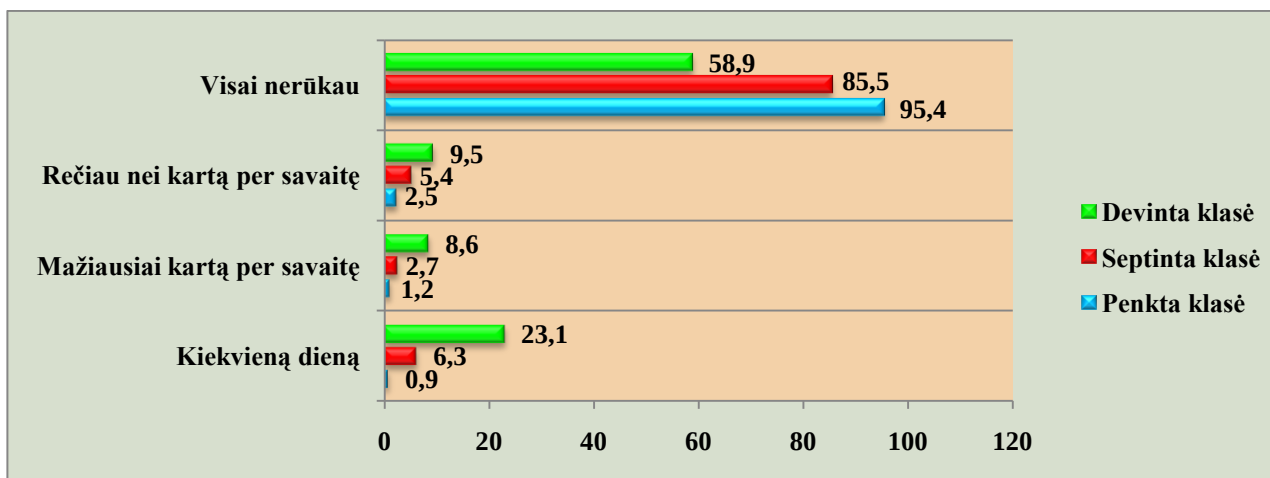
Vertinant vaikų ir jaunimo gyvenseną, žalingų įpročių problema šiandien yra ypatingai aktuali ir svarbi. Ši problema būdinga visam pasauliui. Tarptautinio mokinių gyvensenos tyrimo metu nustatyta, kad 55,6 proc. berniukų ir 45,2 proc. mergaičių yra bandę rūkyti ($p < 0,05$). Atsižvelgiant į klases, didžiausia dalis, bandžiusių rūkyti buvo devintokai – 76,6 proc., mažiausiai – penktokai – 22,6 proc. ($p < 0,05$).

Mokiniams, pradėjusiems rūkyti, dažniausiai tai tampa kasdieniniu įpročiu – didžioji dalis rūkančių nurodė, kad tai daro kasdien (13,6 proc. berniukų ir 6,9 proc. mergaičių) (5.1 pav.).



5.1 pav. Mokinių rūkymo dažnis, atsižvelgiant į lytį (proc.)

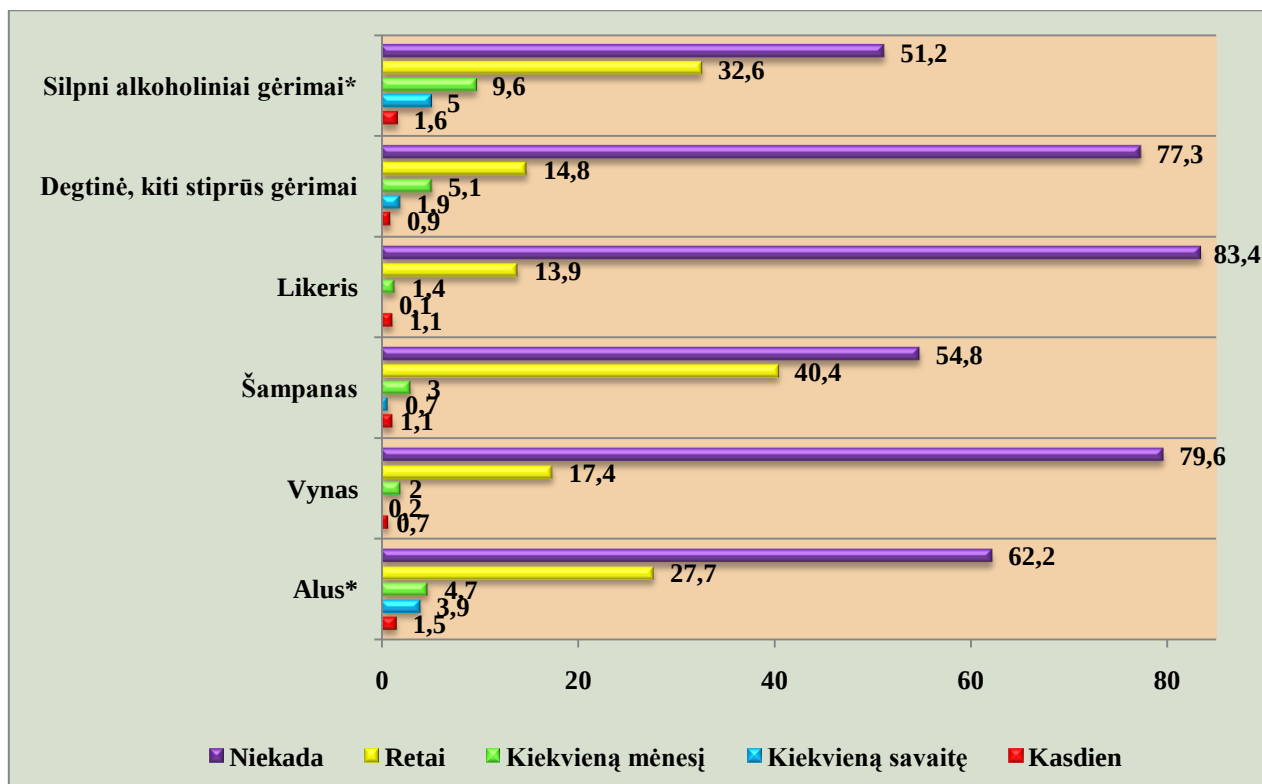
Išskiriant mokinių rūkymo dažnį pagal klases, matome, kad 23,1 proc. devintų klasių mokinių rūko kasdien, rečiau nei kartą per savaitę taip pat daugiau rūko devintų klasių mokinių (9,5 proc.) (5.2 pav.) ($p < 0,05$).



5.2 pav. Mokinių rūkymo dažnis, atsižvelgiant į klases (proc.)

Alkoholinius gėrimus Šiaulių miesto mokiniai vartoja palyginti retai, bent jau taip nurodė apklausos metu. Didžioji dalis mokinių alkoholinius gėrimus vartoja retai arba niekada (5.3 pav.). Tačiau čia randame kai kurių skirtumų atsižvelgiant į lytį – statistiškai reikšmingai didesnė berniukų dalis dažniau nei mergaitės renkasi alų. 2,6 proc. jų alų geria kasdien, tuo tarpu tokių mergaičių buvo vos 0,4 proc. ($p < 0,05$). Mergaitės dažniau renkasi silpnus alkoholinius gėrimus (sidrą, įvairius kokteilius su alkoholiu).

Nemaža dalis devintų klasių mokinių (11,3 proc.) nurodė, jog alų geria kiekvieną mėnesį, kai tuo tarpu kitų klasių tokių mokinių buvo 2,4 proc. ($p < 0,05$). Vyną taip pat dažniau vartoja devintokai, daugiau nei trečdalis jų (34,2 proc.) teigė, kad vyną geria, neatsižvelgiant kaip dažnai ($p < 0,05$). 53 proc. devintokų nurodė, jog šampaną geria retai, šiek tiek mažiau tokių buvo septintokų (42,5 proc.), bei ketvirtadalis penktokų (25 proc.) ($p < 0,05$). Likerį galima būtų įvardinti kaip patį nepopuliariausią gėrimą – 83,4 proc. respondentų jo nevartoja. Pasiskirstymas pagal klases statistiškai reikšmingas. 32,3 proc. tyrime dalyvavusių devintokų degtinę vartoja, tačiau retai, 11,9 proc. – kiekvieną mėnesį, kitose klasėse šio alkoholinio gėrimo vartojimas žymiai mažesnis ($p < 0,05$). Reikia pabrėžti, kad silpnų alkoholių gėrimų visai nevartoja 29,7 proc. devintokų, beveik pusė (48,3 proc.) septintokų ir 76,6 proc. penktokų ($p < 0,05$).

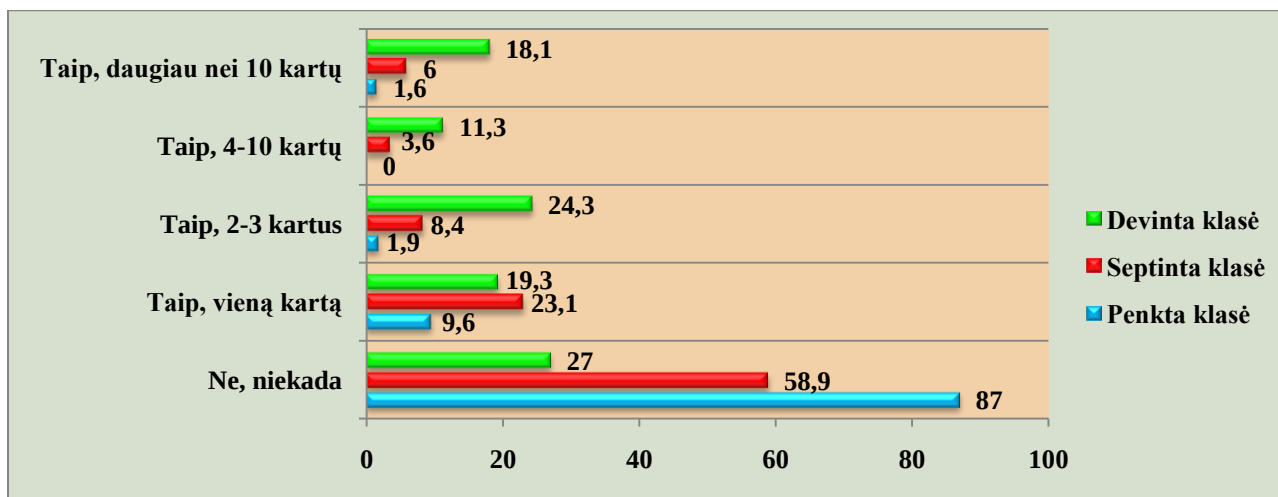


5.3 pav. Alkoholinių gėrimų vartojimas (proc.)

(* $p < 0,05$ pagal lytį)

53,1 proc. berniukų ir 61,3 proc. mergaičių teigė, kad iki šiol dar nėra išgėrę tokio alkoholio kiekio, jog pasijustų apsvaigę. Ypač skiriasi lyties atžvilgiu, mokinių dalis, kurie apsvaigę jau yra pasijutę daugiau nei 10 kartų – 11,8 proc. berniukų ir dvigubai mažiau (5,5 proc.) mergaičių ($p < 0,05$).

Tyrimo metu nustatyta, kad didžioji dalis devintų klasių mokinių (73 proc.) jau yra išgėrę tokio dydžio alkoholinių gėrimų kiekį, jog pasijustų apsvaigę, nepaisant to, ar tai buvo atsitikę vieną ar daugiau kartų (5.4 pav.). 23,1 proc. septintokų ir 9,6 proc. penktokų apsvaigę nuo alkoholio yra pasijutę vieną kartą ($p < 0,05$).



5.4 pav. Mokinių pasiskirstymas pagal tai, ar kada nors buvo išgėrę tiek daug alkoholinių gėrimų, kad pasijustų apsvaigę, atsižvelgiant į klases (proc.)

Pažymima, kad anksti pradėjus vartoti chemines medžiagas yra ypač svarbūs (ir potencialiai išvengiami) vėlesnių problemų su alkoholiu, ženklai. Net 21,1 proc. berniukų tyrimo metu teigė, kad pirmą kartą pabandė rūkyti būdami 11 metų ar jaunesni (1 lentelė), mergaičių didžiausia dalis (22,4 proc.) – būdamos 14 m. Pirmą kartą gėrė alkoholinių gėrimų 41 proc. berniukų būdami 13-14 m. amžiaus. Pirmą kartą pasijuto apsvaigę nuo alkoholio taip pat jaunesni berniukai nei mergaitės. Šie klausimai buvo pateikti tik devintų klasių mokiniams.

1 lentelė

Mokinių amžius kai pirmą kartą rūkė, išgėrė alkoholio ir pasijuto apsvaigę (proc.)

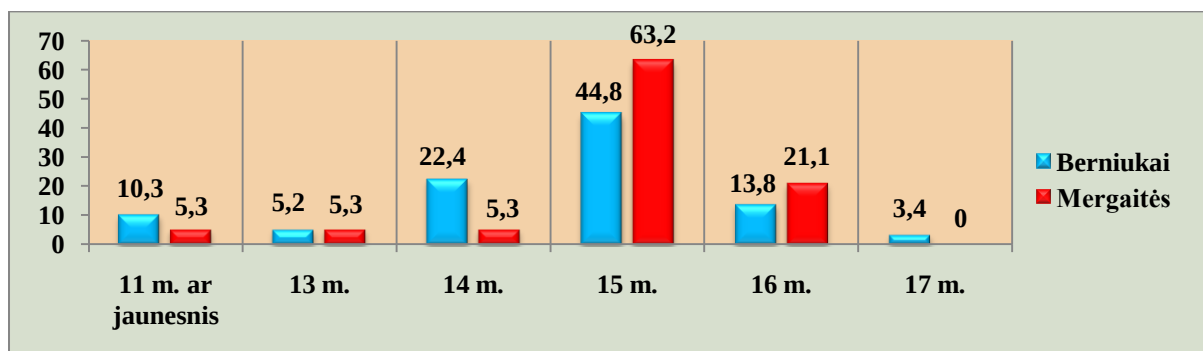
		Niekada	11 m. ar mažiau	12 m.	13 m.	14 m.	15 m.	16 m.
Rūkymas	Berniukai	23,2	21,1	15,7	16,2	14,1	6,5	3,2
	Mergaitės	21,7	15,8	14,5	17,1	22,4	6,6	2
Alkoholiniai gėrimai	Berniukai	12	14,8	16,4	20,8	20,2	13,1	2,7
	Mergaitės	9,9	13,8	14,5	19,1	27,6	13,2	2
Apsvaigę nuo alkoholio	Berniukai	23,1	6,6	7,7	19,2	20,9	15,9	6,6
	Mergaitės	28,5	3,3	7,3	15,2	19,2	23,2	3,3

Šiaulių miesto mokiniai iš visų narkotinių medžiagų dažniausiai yra vartoję kanapes („žolė“, marihuaną, hašišą). 15,8 proc. berniukų ir tokia pati dalis mergaičių teigė vartoję kanapes 1-2 kartus per savo gyvenimą. 40 ir daugiau kartų šiuos narkotikus vartojo pavieniai mokiniai (2 lentelė). Klipus yra uostę 3,8 proc. berniukų ir 2,6 proc. mergaičių 1-2 kartus per savo gyvenimą.

Mokinių pasiskirstymas pagal kanapių („žolės“, marihuanos, hašišo) vartojimą

		Nė karto	1-2 kartus	3-5 kartus	6-9 kartus	10-19 kartų	20-39 kartų	40 kartų ir daugiau
Per visą savo gyvenimą	Berniukai	68,3	15,8	6,6	1,6	4,4	2,2	1,1
	Mergaitės	78,9	15,8	2	0	1,3	0,7	1,3
Per pastaruosius 12 mėnesių	Berniukai	78	11	4,4	3,3	1,1	1,1	1,1
	Mergaitės	87,4	8,6	0,7	1,3	1,3	0	0,7
Per pastarąsias 30 dienų	Berniukai	91,3	3,8	3,3	1,1	0	0,5	0
	Mergaitės	96,7	1,3	0,7	0	0	0,7	0,7

Tyrimo metu nustatyta, kad lytiškai santykiavusių buvo 23,4 proc. Šiaulių miesto mokinių – 32,2 proc. berniukų ir 12,6 proc. mergaičių ($p < 0,05$). Klausimai apie lytinius santykius buvo pateikti tik devintų klasių mokiniams. Lytinių santykių pradžia didžiosios dalies mokinių buvo 15 m. amžiaus (44,8 proc. berniukų ir 63,2 proc. mergaičių), statistiškai didesnė dalis berniukų pirmą kartą lytinius santykius turėjo būdami 14 metų (22,4 proc.). Mergaitės paprastai lytiškai santykiuoti pradeda vėliau nei berniukai (5.5 pav.).



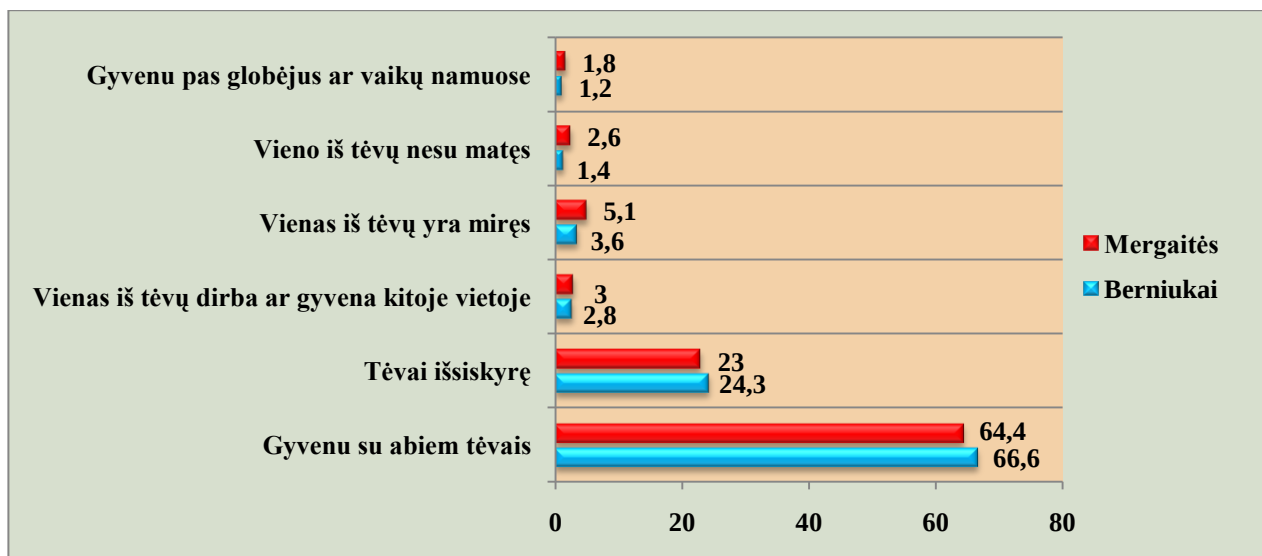
5.5 pav. Mokinių amžius kada pirmą kartą lytiškai santykiavo, atsižvelgiant į lytį (proc.)

Lytinių santykių metu absoliuti dauguma respondentų nurodė, kad lytinių santykių metu saugosi naudodami prezervatyvus (91,5 proc. berniukų ir 92,3 proc. mergaičių). Kitas gana dažnas apsisaugojimo būdas – nutrauktas lytinis aktas, dažniau naudojamas mergaičių (42,9 proc.). Teigiamas šiuo požiūriu dalykas tai, kad nebuvo tokių Šiaulių miesto mokinių, kurie nenaudojo jokių apsaugos priemonių ar apskritai nepamena ar saugojosi.

6. ŠEIMA

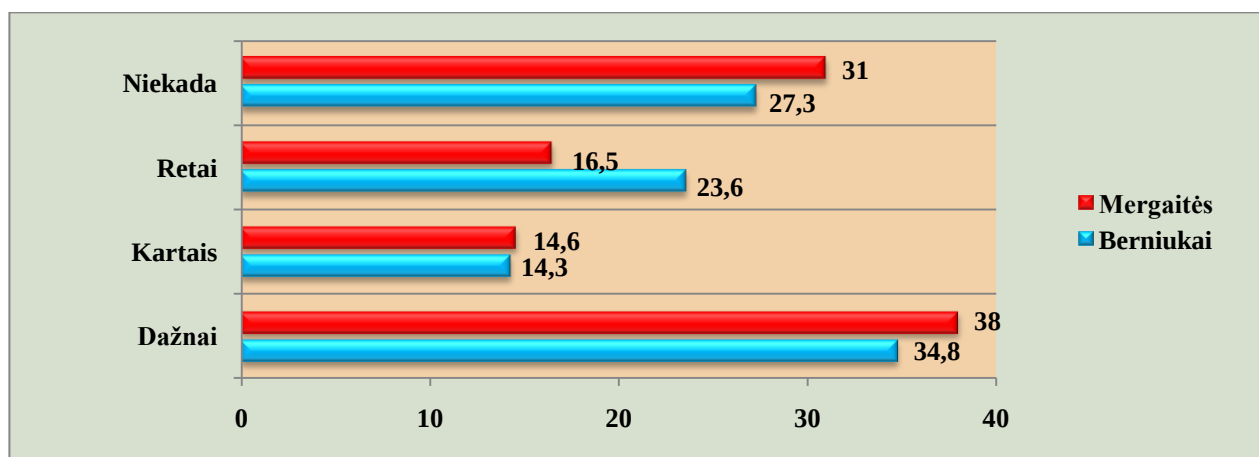
93,9 proc. berniukų ir 96,2 proc. mergaičių gyvena su mama. Šiek tiek mažesnė dalis visų tyrimo dalyvių nurodė, jog gyvena su tėvu (70,3 proc. berniukų ir 67,4 proc. mergaičių). Dažniausiai mokiniai nurodė turintys vieną (84,7 proc.) arba du (12,9 proc.) brolius ($p>0,05$). Toks pat pasiskirstymas pagal seserų skaičių – daugiausia nurodė turintys vieną (82,7 proc.) arba dvi (12,9 proc.) seseris ($p>0,05$).

Tyrimo duomenimis, su abiem tėvais gyvena 64,4 proc. mergaičių ir 66,6 proc. berniukų (6.1 pav.). 23,6 proc. mokinių nurodė, jog jų tėvai išsiskyrę, šiek tiek didesnė dalis berniukų tarpe.



6.1 pav. Mokinių pasiskirstymas pagal tai, koks iš pateiktų apibūdinimų geriausiai nusako šeimos padėtį, atsižvelgiant į lytį (proc.)

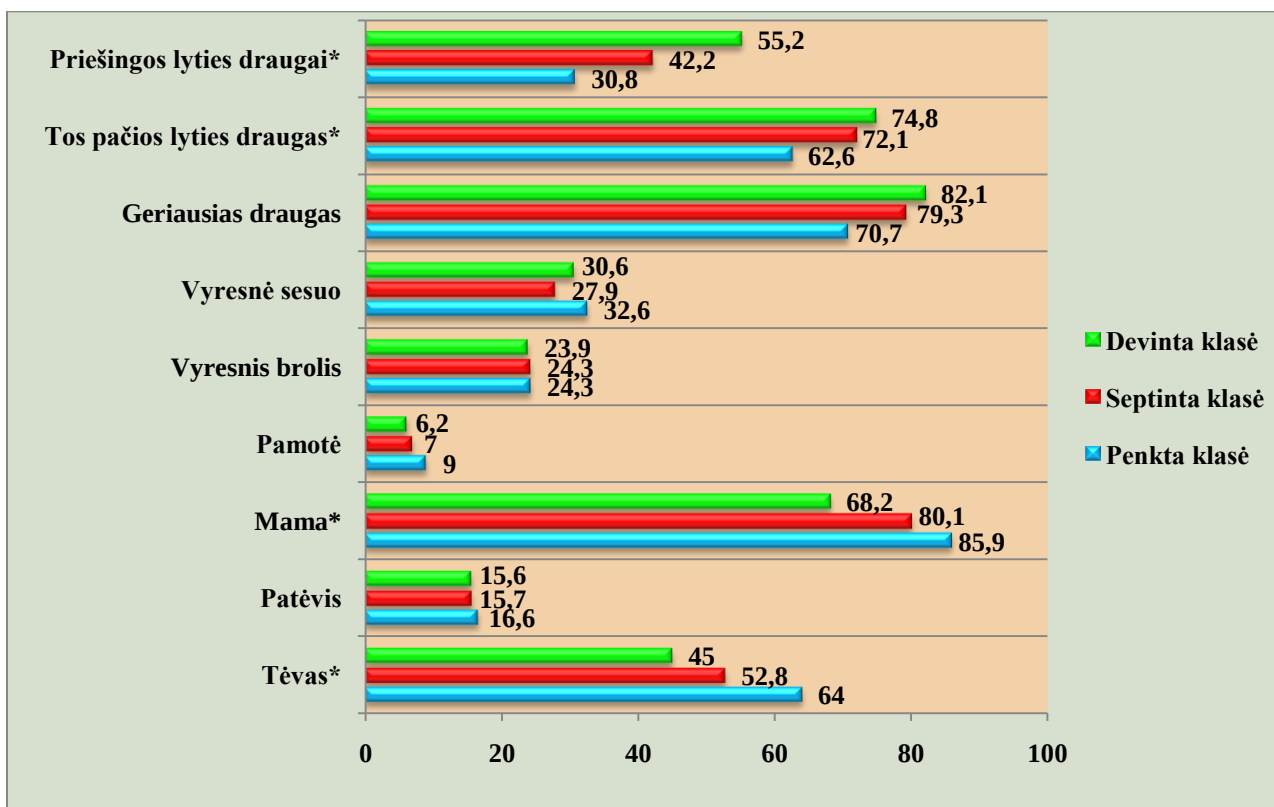
Didžiausia dalis mokinių (38 proc. mergaičių ir 34,8 proc. berniukų) nurodė, jog dažnai bendrauja su vienu iš tėvų, kuris negyvena kartu, nes tėvai yra išsiskyrę (6.2 pav.). Apie trečdalį respondentų nurodė, kad niekada su tėvu, kuris negyvena kartu negyvena, nebendrauja ($p>0,05$). Atsižvelgiant į klases, 42,9 proc. septintokų nurodė dažnai bendraujantys su vienu iš tėvų, kuris negyvena kartu, penktokų ir devintokų šiuo atžvilgiu buvo mažesnė dalis (atitinkamai: 35,9 proc. ir 31,1 proc.). Visai nebendrauja didesnė dalis devintų klasių mokinių (31,1 proc.) ($p>0,05$).



6.2 pav. Mokinių pasiskirstymas pagal tai, kaip dažnai bendrauja su kitu tėvu, jei jie yra išsiskyrę, atsižvelgiant į lytį (proc.)

Tyrimo metu nustatyta, kad mokiniams kalbėtis apie tokius dalykus kurie jiems yra labai svarbūs ir juos jaudina lengviausia su artimiausiais šeimos nariais – tėvu, mama, bei geriausiais draugais, ypatingai tos pačios lyties kaip ir jie patys. Statistiškai didesnė dalis mergaičių (83,3 proc.) nurodė apie svarbius dalykus kalbančios su mama, tuo tarpu reikšmingai didesnė berniukų dalis – su tėvu (64,3 proc.). Su geriausiu draugu apie reikšmingus dalykus kalba 70,8 proc. berniukų bei 83,7 proc. mergaičių ($p < 0,05$). Mergaitės labiau linkusios kalbėtis su tos pačios lyties atstovais (75,2 proc.) ($p < 0,05$), berniukai reikšmingai daugiau nei mergaitės – su priešingos lyties draugais (47,2 proc.) ($p > 0,05$).

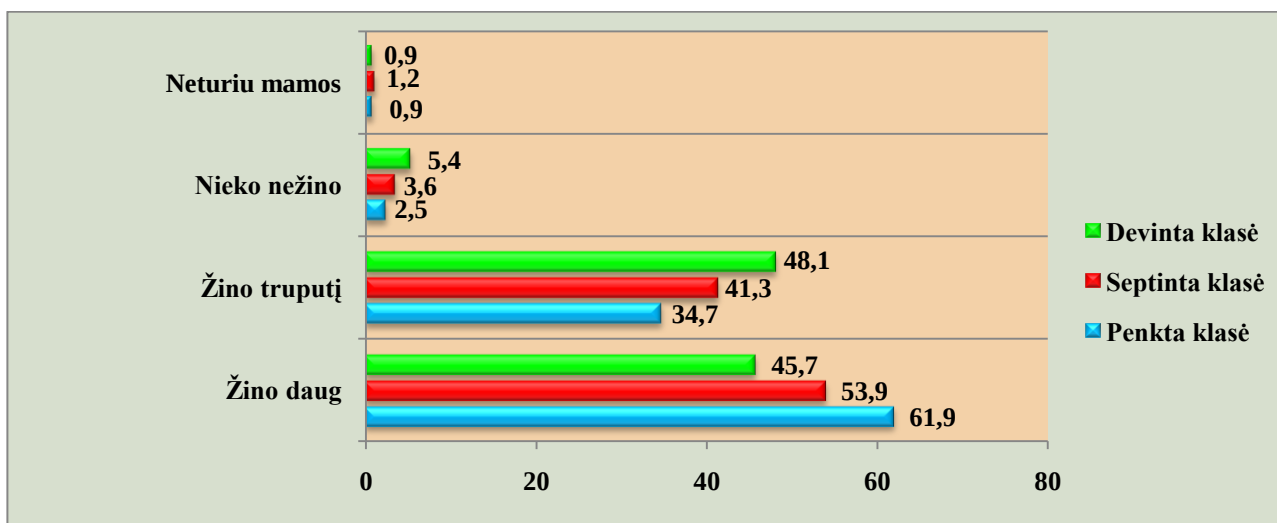
6.3 paveiksle pavaizduotas šis pasiskirstymas pagal klases. Išryškėja tai, kad jauniausieji tyrimo dalyviai – penktokai statistiškai daugiau nei kitų analizuojamų klasių mokiniai, apie svarbius jiems dalykus kalbasi su tėvu (64 proc.) ($p < 0,05$) ir mama (85,9 proc.) ($p < 0,05$). Tuo tarpu vyresnių klasių mokiniai, devintokai, labiau linkę kalbėtis su draugais – 82,1 proc. devintokų teigė, kad kai jiems yra sunku, kalbasi su geriausiu draugu, 74,8 proc. – su tos pačios lyties atstovais ($p < 0,05$), 55,2 proc. – su priešingos lyties draugais ($p < 0,05$).



6.3 pav. Mokinių pasiskirstymas pagal tai, ar jiems lengva/labai lengva kalbėtis su išvardintais žmonėmis apie dalykus, kurie jiems yra labai svarbūs ir juos jaudina, atsižvelgiant į klases (proc.)

Apie tai, kas yra mokinių draugai, daugiausia žino penktokų mamos. 46 proc. berniukų ir 60,6 proc. mergaičių nurodė, jog jų mama daug žino kas tokie yra mokinių draugai ($p < 0,05$). Analizuojant pagal klases, statistiškai didesnė dalis penktokų (61,9 proc.) nurodė, jog jų mamos

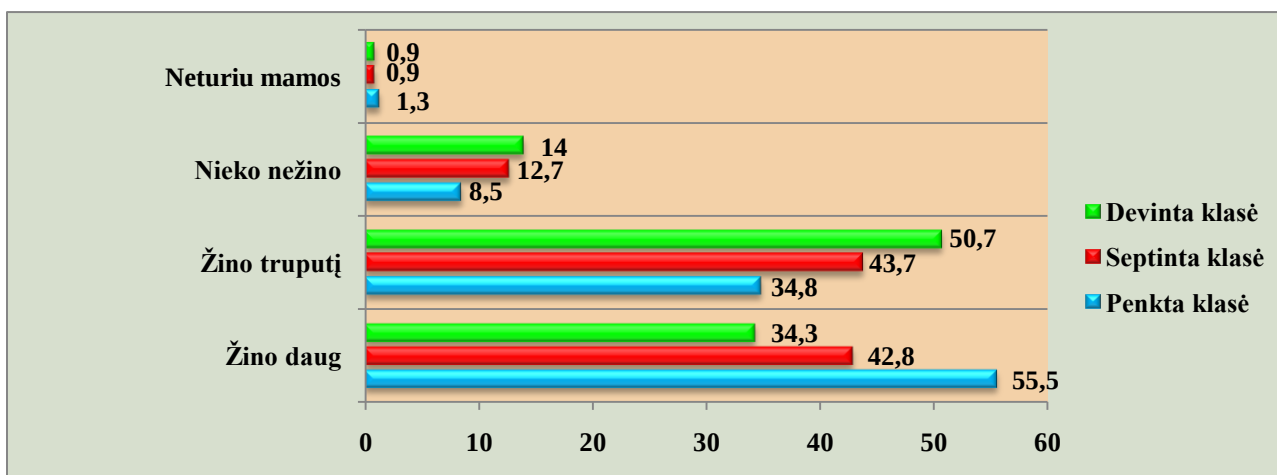
daug žino apie jų draugus. 48,1 proc. devintokų teigė, kad mamos truputį žino kas yra jų draugai (6.4 pav.).



6.4 pav. Mokinių pasiskirstymas pagal tai, kiek iš tikrųjų mama žino, kas yra jų draugai, atsižvelgiant į klases (proc.)

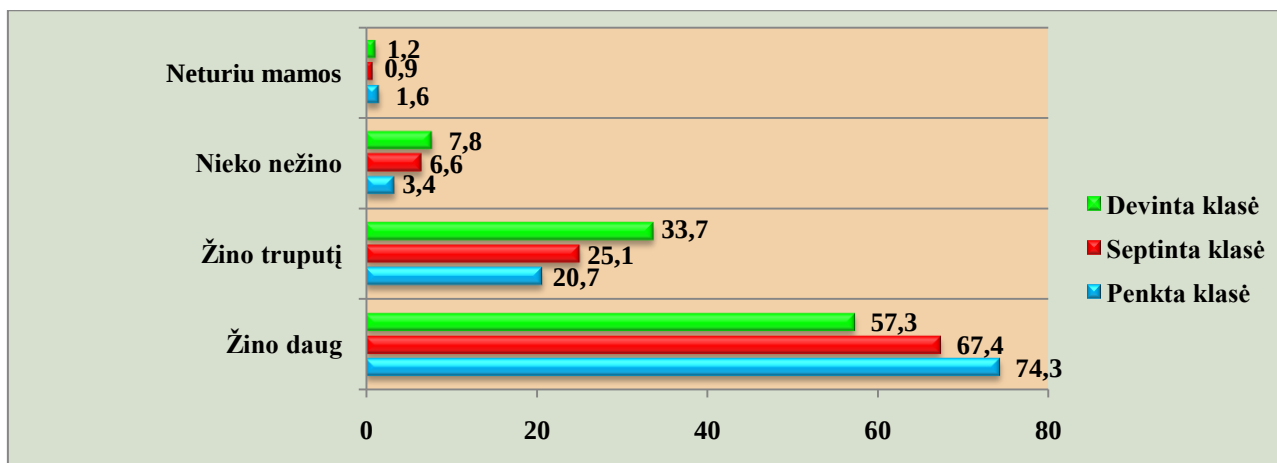
Statistiškai didesnė berniukų dalis (46 proc.) nurodė, jog jų mamos truputį, t.y. ne viską žino kur jų vaikai išleidžia pinigus, pusė apklaustų mergaičių (50 proc.) nurodė, jog jų mamos daug žino apie tokius dalykus ($p < 0,05$).

Daugiau nei pusė tyrime dalyvavusių penktokų (55,5 proc.) tiegė, jog jų mamos daug žino apie tai, kam jie išleidžia savo pinigus, didesnė dalis devintokų (50,7 proc.) nei kitų klasių mokinių teigė, jog jų mamos truputį nežino kur jų vaikai išleidžia pinigus ($p < 0,05$) (6.5 pav.). Teigusių, jog mamos nieko apie tai nežino didžiausia dalis buvo devintokų (14 proc.), mažiausia – penktokų (8,5 proc.).



6.5 pav. Mokinių pasiskirstymas pagal tai, kiek iš tikrųjų mama žino apie tai, kam jie išleidžia savo pinigus, atsižvelgiant į klases (proc.)

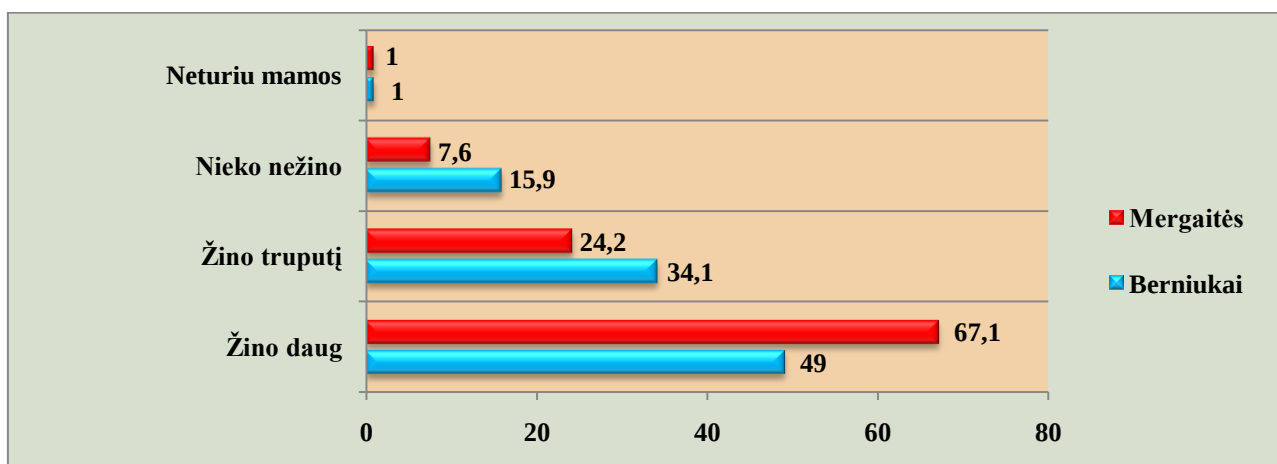
Didžioji dalis mokinių teigė, jog mama daug žino apie tai kur jie būna po pamokų (61,1 proc. berniukų, 71,3 proc. mergaičių) ($p < 0,05$). Atsižvelgiant į klases, statistiškai didesnė penktokų dalis teigė, jog jų mamos gerai žino kur jie leidžia laiką po pamokų ($p < 0,05$) (6.6 pav.).



6.6 pav. Mokinių pasiskirstymas pagal tai, kiek iš tikrųjų mama žino apie tai, kur jie būna po pamokų, atsižvelgiant į kases (proc.)

67,1 proc. mergaičių nurodė, jog jų mamos daug žino apie tai kur jos vaikštinėja vakarais (6.7 pav.). Tokių berniukų buvo beveik pusė apklaustųjų – 49 proc. Daugiau nei trečdalis berniukų (34,1 proc.) teigė, kad jų mamos žino truputį apie tai kur vaikšto vakarais. Du kartus didesnė berniukų dalis, lyginant su mergaitėmis, teigė, jog mamos nieko nežino apie jų veiklą vakarais ($p < 0,05$).

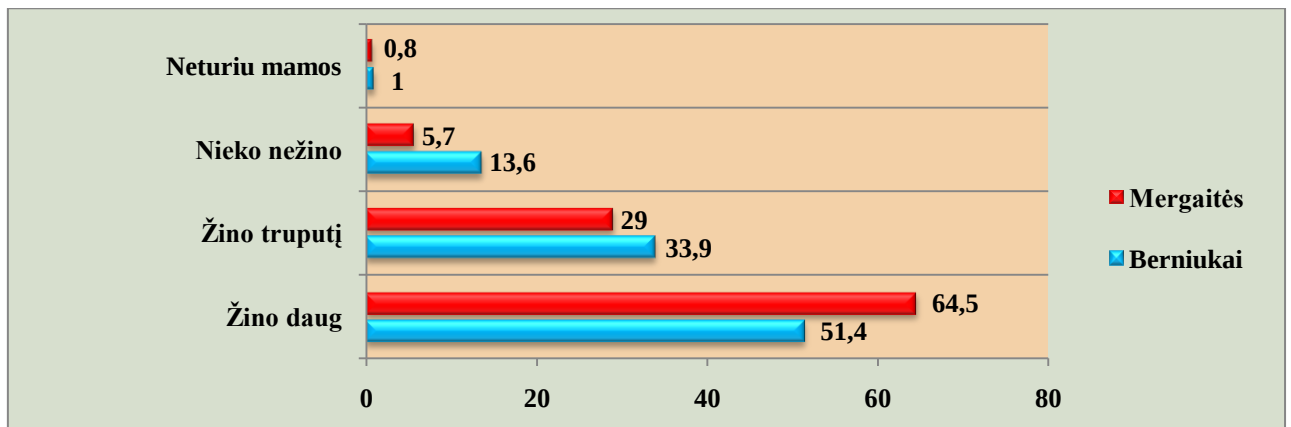
72,9 proc. penktokų tyrimo metu nurodė manantys, jog jų mamos daug žino kur jie leidžia vakarus, taip manančių devintokų buvo 49,3 proc. ($p < 0,05$). Teigiančių, jog mama nieko nežino didesnė dalis buvo devintokų tarpe – 14,9 proc., mažiausiai – penktokų tarpe – 6,5 proc.



6.7 pav. Mokinių pasiskirstymas pagal tai, kiek iš tikrųjų mama žino apie tai, kur jie būna vakarais, atsižvelgiant į lytį (proc.)

Tyrimo metu nustatyta, kad apie mokinių laisvalaikį jų mamos žino daug – tai pažymėjo 64,5 proc. mergaičių ir 51,4 proc. berniukų (6.8 pav.). Manačių, jog mama nieko nežino apie tai ką veikia laisvalaikiu buvo statistiškai didesnė berniukų dalis (13,6 proc.) nei mergaičių (5,7 proc.).

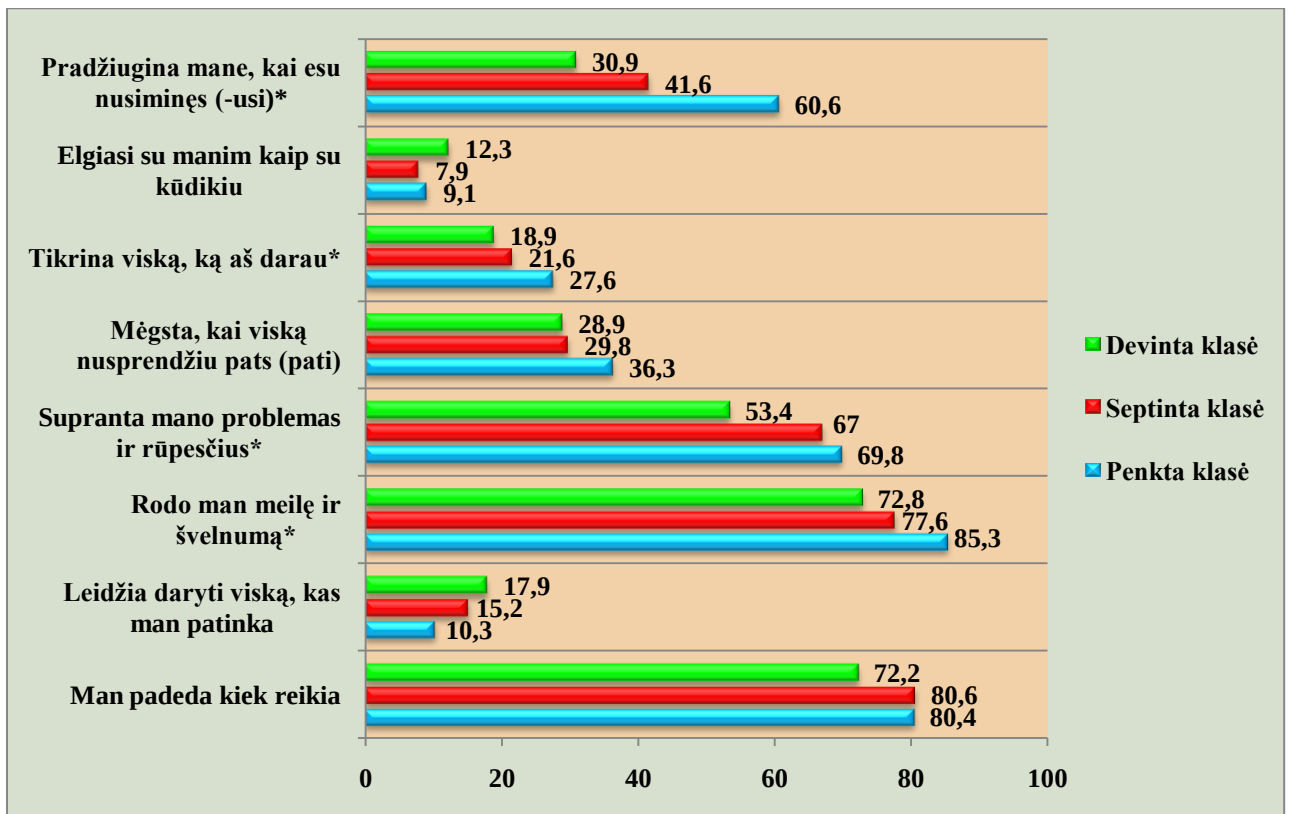
Lyginant klases, apie mokinių laisvalaikį daugiau žino penktokų mamos (71,9 proc.), tokių pat devintokų nesudarė nei pusę dalies tyrime dalyvavusių mokinių – 44,6 proc. ($p < 0,05$). 14,4 proc. devintokų teigė, jog jų mamos nieko nežino apie tai ką jie veikia laisvalaikiu.



6.8 pav. Mokinių pasiskirstymas pagal tai, kiek iš tikrųjų mama žino apie tai, ką jie veikia laisvalaikio, atsižvelgiant į lytį (proc.)

Tyrimo metu mokiniai teigė, kad jų mamos beveik visada padeda kada reikia (77,7 proc.) ($p > 0,05$, pagal lytį). Didesnė dalis mokinių teigė, kad tik kartais mamos leidžia daryti tai ką nori, taip teigė 73,6 proc. berniukų ir 74,7 proc. mergaičių ($p > 0,05$). 78,5 proc. mokinių nurodė, jog mama rodo jiems meilę ir švelnumą ($p > 0,05$, pagal lytį). Pasirodo, beveik trečdalis berniukų (29,6 proc.) ir šiek tiek didesnė dalis mergaičių (33,5 proc.) mano, jog jų mamos beveik visada mėgsta kai viską nusprendžia pats vaikas ($p > 0,05$). Didžiausia dalis mokinių (57,7 proc.) nurodė, kad mamoms kartais patinka kai vaikai viską nusprendžia patys.

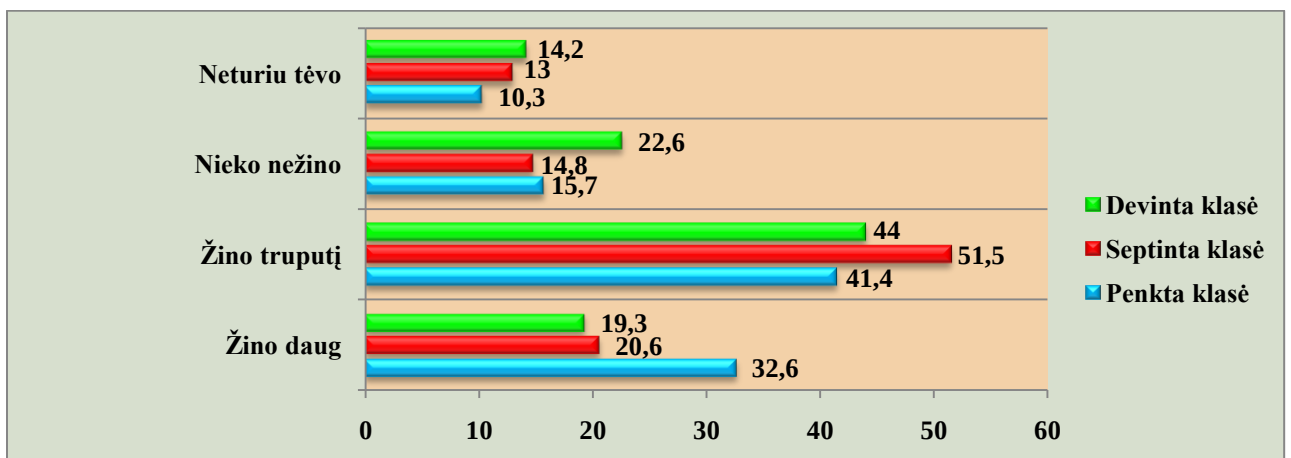
6.9 paveiksle pavaizduotas mokinių pasiskirstymas pagal tai, kaip jie atsakė į teiginius apie savo mamą, atrenkant tik vieną atsakymo variantą – „Beveik visada“. Kaip pavaizduota diagramoje, buvo pateikti 8 teiginiai, iš kurių didžiausia dalis penktokų (85,3 proc.) ir devintokų (72,8 proc.) nurodė, kad mama beveik visada rodo meilę ir švelnumą, 80,4 proc. penktokų ir 80,6 proc. septintokų teigė, kad jų mama beveik visada padeda kai reikia. Rečiau mokiniai teigė, jog mama leidžia daryti viską, kas patinka, bei, kad elgiasi su jais kaip su kūdikiais.



6.9 pav. Mokinių pasiskirstymas pagal tai, kaip su jais elgiasi mamos, atsižvelgiant į klases (proc.)

(* - $p < 0,05$)

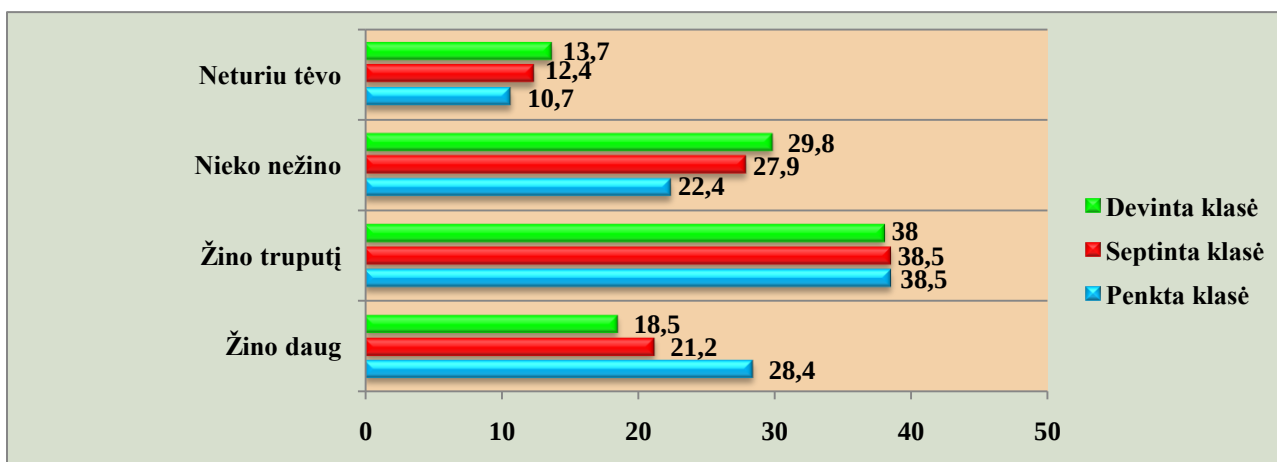
Mokiniais taip pat buvo užduoti klausimai apie santykius su tėvu, bei kiek daug apie mokinių gyvenimą jis žino. Apie tai, kas yra mokinių draugai, didžioji dalis respondentų nurodė, jog jų tėvai žino truputį (45,3 proc. berniukų ir 46 proc. mergaičių, $p > 0,05$). Lyginant pagal klases, šį atsakymo variantą pasirinko statistiškai didesnė dalis septintokų (6.10 pav.). Daugiau nei trečdalis penktokų (32,6 proc.) teigė manatys, jog tėvas daug žino apie jų draugus.



6.10 pav. Mokinių pasiskirstymas pagal tai, kiek iš tikrųjų tėvas žino kas yra jų draugai, atsižvelgiant į klases (proc.)

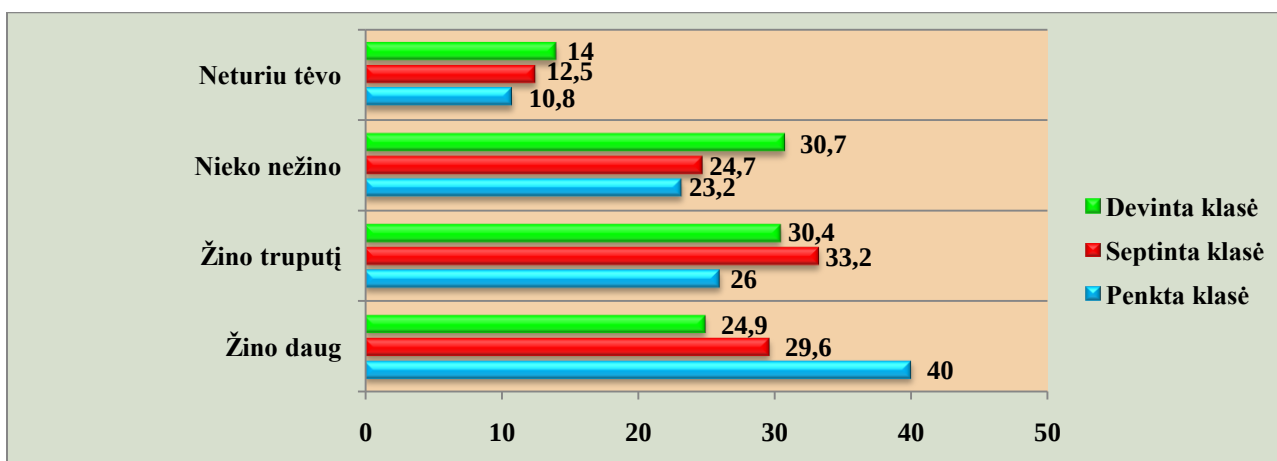
Pasiskirstymas pagal tai, kaip mokiniai mano, kiek iš tikrųjų jų tėvas žino apie tai, kur jie išleidžia savo pinigus, buvo panašus tiek pagal lytį, tiek ir pagal klases. Didžioji dalis jų teigė, jog

tėvas truputį žino apie tokius dalykus (38,7 proc. berniukų ir 38 proc. mergaičių, $p>0,05$). Daugiausia penktokų tėvai žino kur jų vaikai išleidžia pinigus – 28,4 proc. penktų klasių mokinių nurodė manatys, kad tėvas daug žino apie šiuos dalykus (6.11 pav.). Taip pat nemaža dalis mokinių neturi tėvo, arba jo nemato.



6.11 pav. Mokinių pasiskirstymas pagal tai, kiek iš tikrųjų tėvas žino apie tai, kam jie išleidžia savo pinigus, atsižvelgiant į kases (proc.)

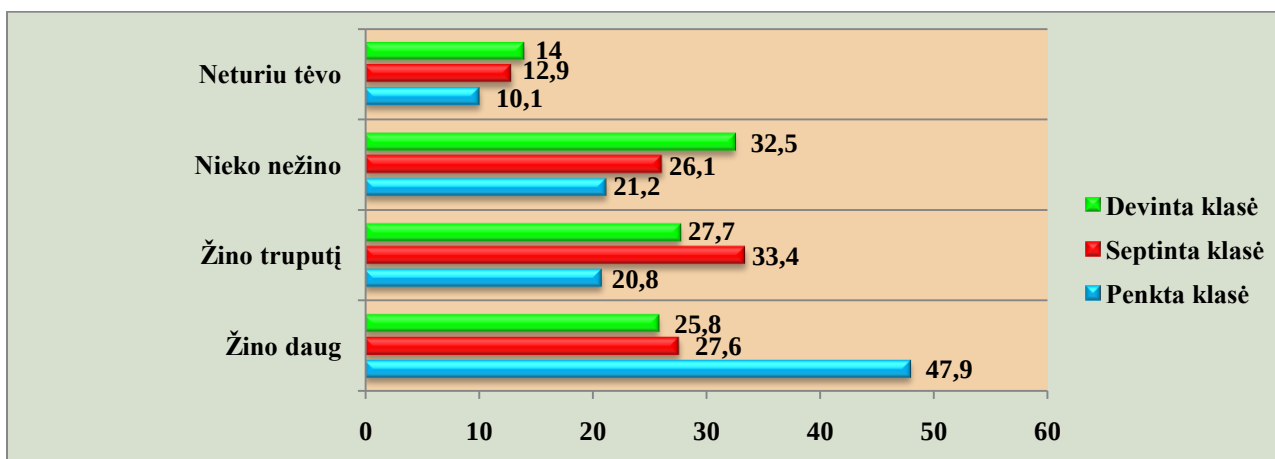
32,9 proc. berniukų ir 29,8 proc. mergaičių teigė manantys, kad tėvas daug žino apie tai, kur mokiniai buna po mokyklos ($p>0,05$). Analizuojant pasiskirstymą pagal klases – randami statistiškai reikšmingi skirtumai. Didžiausia dalis penktokų (40 proc.) mano, kad tėvas daug žino apie jų laiką po mokyklos, ką jie veikia, kur būna ir pan. (6.12 pav.). 33,2 proc. septintokų teigė, kad tėvas truputį žino apie jų buvimo vietą po mokyklos. Devintokai labiau linkę manyti, kad jų tėvai nieko nežino (30,7 proc.) kur vaikai būna po mokyklos, arba šiek tiek žino (30,4 proc.) ($p<0,05$).



6.12 pav. Mokinių pasiskirstymas pagal tai, kiek iš tikrųjų tėvas žino apie tai, kur jie būna po pamokų, atsižvelgiant į kases (proc.)

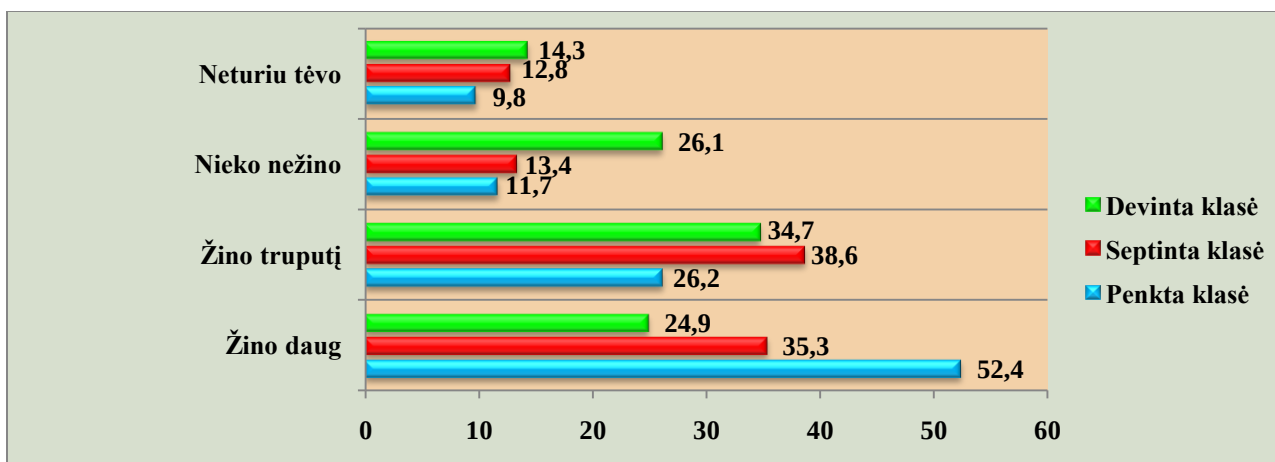
Mokinių nuomone, jų tėvai daug žino apie tai, kur mokiniai vaikšto vakarais, taip manančių buvo 32,6 proc. berniukų ir 34,3 proc. mergaičių ($p>0,05$). Maždaug pusė tyrime dalyvavusių

penktokų (47,9 proc.) teigė, jog tėvas daug žino kur jų vaikai vaikščioja vakarais (6.13 pav.). 32,5 proc. devintokų mano, kad tėvas nieko nežino kur jie vaikšto vakarais ($p < 0,05$).



6.13 pav. Mokinių pasiskirstymas pagal tai, kiek iš tikrųjų tėvas žino apie tai, kur jie būna vakarais, atsižvelgiant į klases (proc.)

Didesnė dalis berniukų (39,5 proc.) linkę manyti, kad tėvas žino ką mokiniai veikia laisvalaikiu, lyginant su mergaitėmis (35,2 proc.) ($p > 0,05$). Statistiškai reikšmingai didesnė penktokų dalis (52,4 proc.) mano, kad tėvas daug žino apie mokinių laisvalaikį (6.14 pav.). Kitų klasių mokiniai dažniau nurodė, jog tėvas truputį žino apie jų laisvalaikį (34,7 proc. devintokų ir 38,6 proc. septintokų).

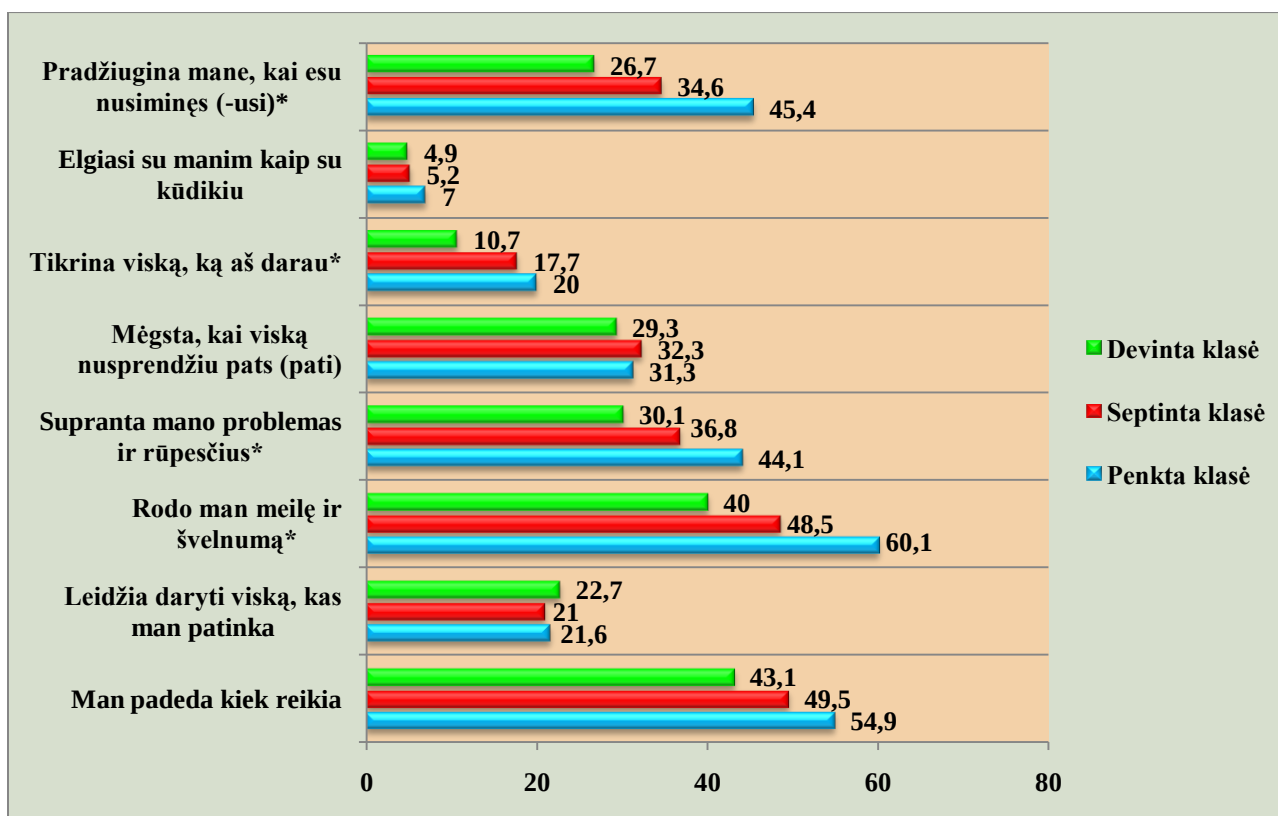


6.14 pav. Mokinių pasiskirstymas pagal tai, kiek iš tikrųjų tėvas žino apie tai, ką jie veikia laisvalaikiu, atsižvelgiant į klases (proc.)

6.15 paveiksle pavaizduota mokinių nuomonė apie tėvą, įvertinant pateiktus teiginius. Atrinktas ir paveiksle pateiktas tik vienas atsakymo variantas - „Beveik visada“. Maždaug apie pusė tyrime dalyvavusių mokinių teigė, kad tėvas beveik visada padeda kai reikia (51,9 proc. berniukų ir 46,2 proc. mergaičių, $p > 0,05$). Kaip ir mamos, tėčiai ne visada leidžia daryti viską, kas vaikams patinka – didžioji dalis mokinių (52,1 proc. berniukų ir 50,5 proc. mergaičių, $p > 0,05$) teigė, kad kartais tėvas leidžia daryti viską kas patinka. 49,4 proc. tyrimo dalyvių pažymėjo, jog tėvas beveik visada rodo meilę ir švelnumą ($p > 0,05$, pagal lytį). Berniukai apie savo problemas dažniau su tėčiu kalbasi

nei mergaitės. Teigiančių, kad tėvas beveik visada supranta mokinių problemas ir rūpesčius, buvo didesnė dalis berniukų (44 proc. berniukų ir 29,7 proc. mergaičių ($p < 0,05$)). Mokinių nuomone, ne visada tėvui patinka, kai vaikas viską nusprendžia pats. 31 proc. mokinių nurodė, jog tėvas beveik visada mėgsta, kai mokinys viską nusprendžia pats (32,9 proc. berniukų ir 29 proc. mergaičių, $p > 0,05$). Teiginį – „Beveik visada tėvas tikrina viską ką aš darau“ pažymėjo 20,2 proc. berniukų ir 11,8 proc. mergaičių ($p < 0,05$). Daugiau nei trečdalis mokinių teigė, jog tėvas beveik visada pradžiugina kai yra nusiminę (36,3 proc. berniukų ir 34,6 proc. mergaičių, $p > 0,05$).

Atsižvelgiant į klases, statistiškai didesnė dalis (60,1 proc.) penktokų nurodė, jog tėvas beveik visada rodo meilę ir švelnumą. Taipogi šie, jauniausieji tyrimo dalyviai, išsiskyrė iš kitų klasių pažymėję, jog tėvas beveik visada pradžiugina kai yra nusiminę (45,4 proc.). Septintokai ir devintokai dažniausiai išsiskyrė teiginius jog tėvas beveik visada padeda kai reikia (atitinkamai: 49,5 proc. ir 43,1 proc.), rodo man meilę ir švelnumą (atitinkamai: 48,5 proc. ir 40 proc.) (6.15 pav.).

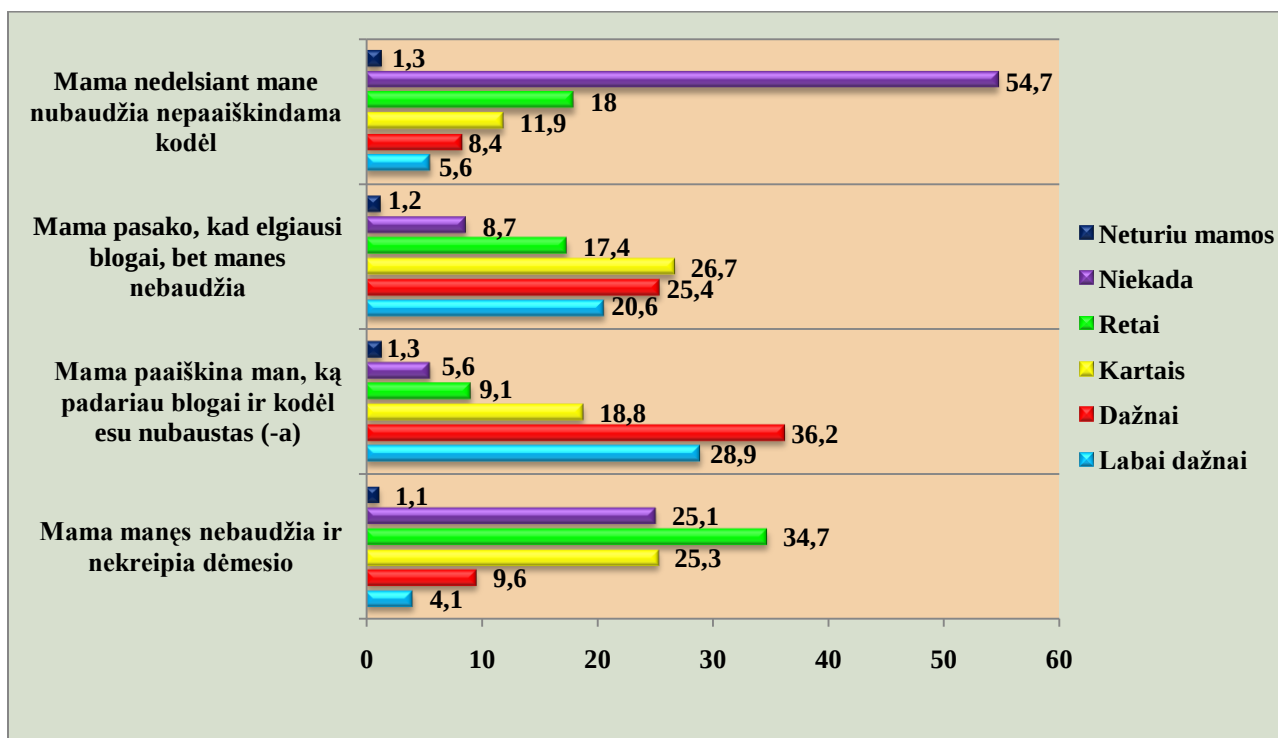


6.15 pav. Mokinių pasiskirstymas pagal tai, kaip su jais elgiasi tėvas, atsižvelgiant į klases (proc.)

(* - $p < 0,05$)

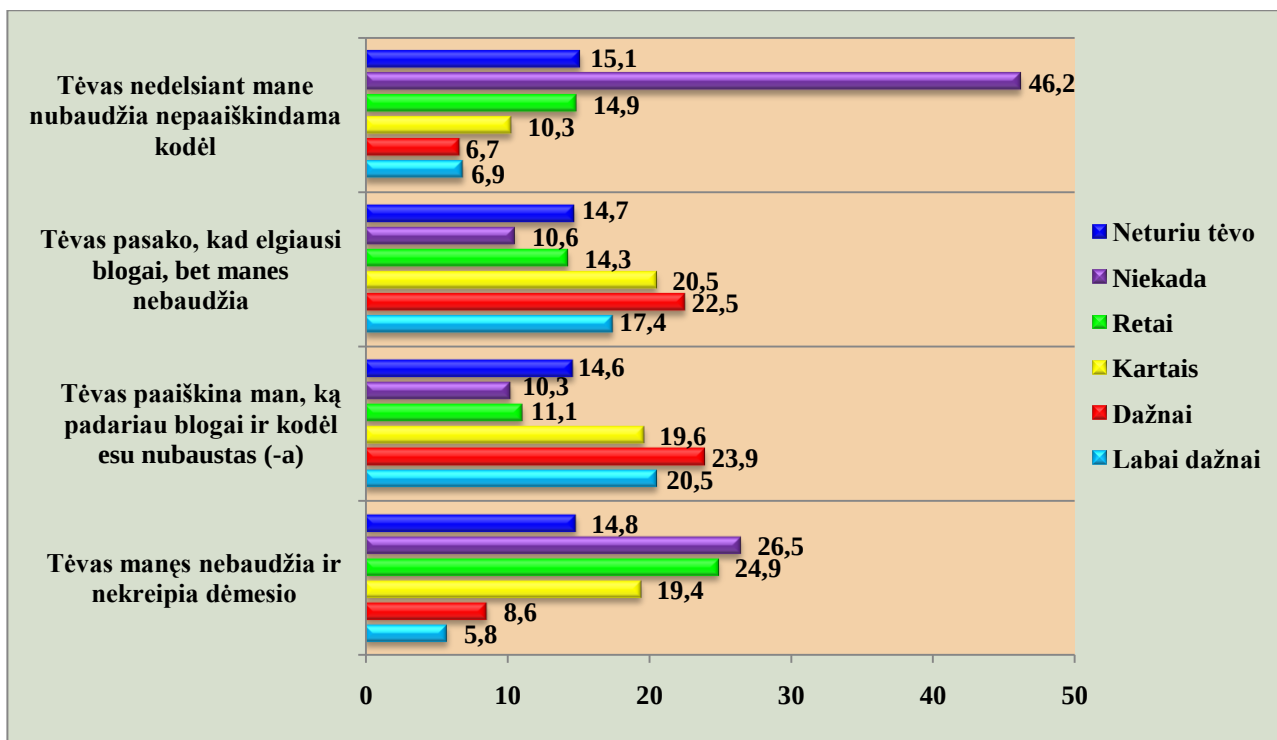
Tyrimo metu mokiniai buvo prašomi pažymėti kaip jų mama reaguoja taip atvejais, kai jos nuomone, vaikas padaro kažką blogo. Apie trečdalis mokinių (28,9 proc.) teigė, kad mama labai dažnai paaiškina ką blogai padarė ir kodėl vaikas yra nubaustas, dažniau taip teigė berniukai ($p < 0,05$) bei penktų klasių mokiniai ($p < 0,05$). Daugiau nei pusė respondentų (54,7 proc.) nurodė,

jog mama niekada nėra nubaudus tuoj pat, net nepaaiškindama kodėl taip elgiasi (6.16 pav.). Visgi retai tai pasitaiko (18 proc.), didesnei daliai berniukų (21,9 proc. berniukų ir 14,2 proc. mergaičių, $p<0,05$). Taip pat gana dažnai mokiniai nurodė, kad kai jie blogai pasielgia, mama pasako, kad tai negerai, bet jų nebaudžia – tai paminėjo 16,6 proc. berniukų ir 24,5 proc. mergaičių ($p<0,05$). Statistiškai didesnė dalis berniukų (40,1 proc.), nei mergaičių (32,3 proc.) nurodė, kad dažnai mama jų nebaudžia ir nekreipia dėmesio.



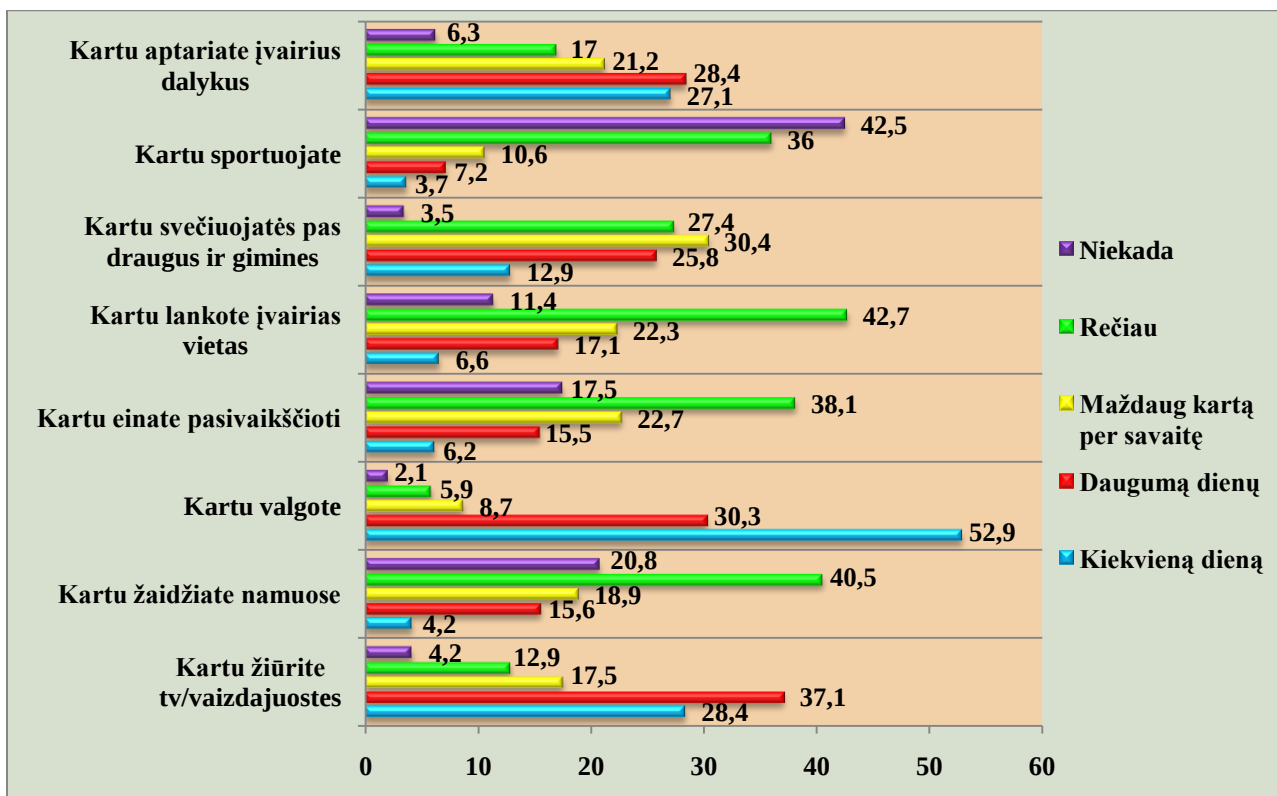
6.16 pav. Mokinių pasiskirstymas pagal tai, ką daro mama, kai jos nuomone, padaroma kažkas blogo (proc.)

Analizuojant tyrimo duomenis pagal tai, kaip tėvas reaguoja ir ką daro tais atvejais, kai vaikas padaro kažką blogo, didesnių skirtumų neaptikta, lyginant su pasiskirstymu kaip mama reaguoja tokiose situacijose. Dažniausiai tėvas visgi baudžia vaiką, tačiau paaiškina kodėl taip daro. Statistiškai reikšmingai skyrėsi atsakymai lyginant pagal klases: teigusių, jog labai dažnai taip būna, daugiausia buvo penktokų – 28,5 proc., mažiau septintokų – 19,6 proc. ir 13,8 proc. devintokų. Tėvas pasako, kad blogai elgiuosi, bet nebaudžia – 13,9 proc. berniukų ir 21 proc. mergaičių ($p<0,05$). Tai, kad tėvas niekada nebaudžia be priežasties, nurodė 46,2 proc. respondentų, statistiškai didesnė dalis mergaičių (39,3 proc. berniukų ir 53 proc. mergaičių, $p<0,05$) (6.17 pav.).



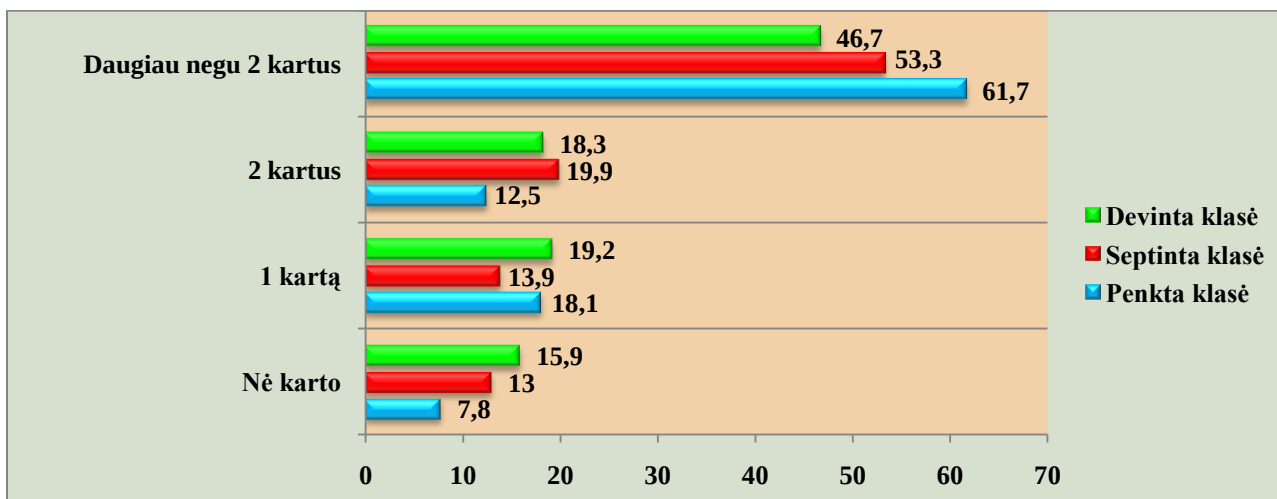
6.17 pav. Mokinių pasiskirstymas pagal tai, ką daro tėvas, kai jo nuomone, padaroma kažkas blogo (proc.)

Kartu su šeima kiekvieną dieną valgo 52,9 proc. mokinių (6.18 pav.), statistiškai didesnė dalis penktokų (65,1 proc.) nei septintokų (51,5 proc.) ar devintokų (42,6 proc.). Maždaug trečdalis mokinių (28,4 proc.) kasdien kartu su šeima žiūri televizorių ar vaizdajuostes. Sulig aukštesne klase, statistiškai mažėja ir mokinių, teigusių, jog kartu žiūri televizorių, skaičius (32,5 proc. penktokų, 30,3 proc. septintokų, 22,6 proc. devintokų, $p < 0,05$). 27,1 proc. aptaria įvairius dalykus. Retai mokiniai kartu su savo tėvais sportuoja (36 proc.), 42,5 proc. niekada nesportuoja drauge su šeima, iš jų didžiausią dalį sudarė devintokai (50 proc., $p < 0,05$). Berniukai dažniau kartu su tėvais sportuoja, nei mergaitės. Maždaug kartą per savaitę sportu drauge su tėvais užsiima 12,4 proc. berniukų ir 8,8 proc. mergaičių ($p < 0,05$). Taip pat retai kartu lanko įvairias vietas (42,7 proc.), eina kartu pasivaikščioti (38,1 proc.) ar kartu žaidžia namuose (40,5 proc.).



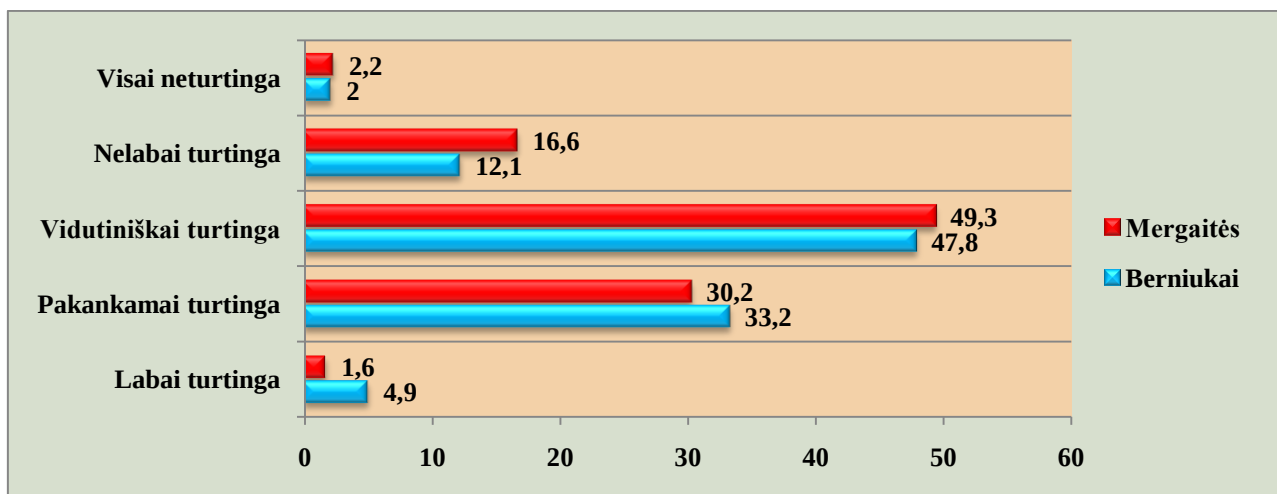
6.18 pav. Mokinių pasiskirstymas pagal tai, kaip dažnai kartu su savo šeima leidžia laiką (proc.)

53,8 proc. mokinių nurodė, kad per pastaruosius 12 mėnesių kartu su šeima daugiau nei 2 kartus išskylavo ar vyko į keliones, didesnė dalis mergaičių. Nė karto nebuvo išskylavę su tėvais 12,3 proc. mokinių ($p > 0,05$). Atsižvelgiant į klases, dažniau su savo šeima keliauja jauniausieji tyrimo dalyviai – penktokai. Daugiau nei 2 kartus keliavo 61,7 proc. penktokų, 53,3 proc. septintokų bei 46,7 proc. devintokų ($p < 0,05$) (6.19 pav.).



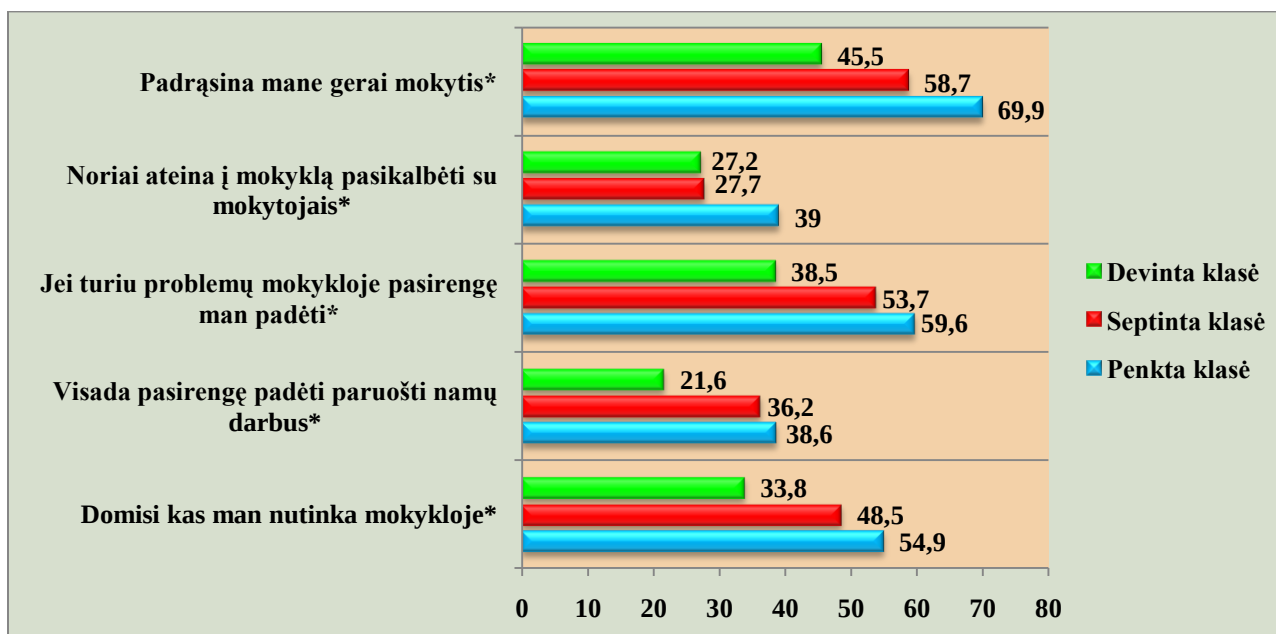
6.19 pav. Mokinių pasiskirstymas pagal tai, kiek kartų per pastaruosius 12 mėnesių kartu su visa šeima išskylavo arba vyko į keliones, atsižvelgiant į klases (proc.)

Automobilį turi 48,1 proc. respondentų šeimų, 33,2 proc. teigė turintys 2 ir daugiau automobilių. Didžioji dalis mokinių jaučiasi, jog jų šeimos vidutiniškai turtingos (6.20 pav.). Labai turtingi teigė esantys 4,9 proc. berniukų ir 1,6 proc. mergaičių ($p < 0,05$).



6.20 pav. Mokinių pasiskirstymas pagal tai, ar jų šeima yra turtinga, atsižvelgiant į lytį (proc.)

6.21 paveiksle pavaizduoti teiginiai iš mokyklos gyvenimo kaip tėvai juos palaiko bei rūpinasi, išrinkti atsakymų variantai - „Tikrai sutinku“. Visi teiginiai statistiškai reikšmingai skyrėsi atsižvelgiant į klases. Tyrimo duomenimis, labiausiai mokyklos reikalais domisi penktokų tėvai. Visgi mažiausiai tėvai yra visada pasirengę padėti paruošti namų darbus.



6.21 pav. Mokinių pasiskirstymas pagal tai, kiek tėvai rūpinasi mokyklos reikalais, atsižvelgiant į klases (proc.)

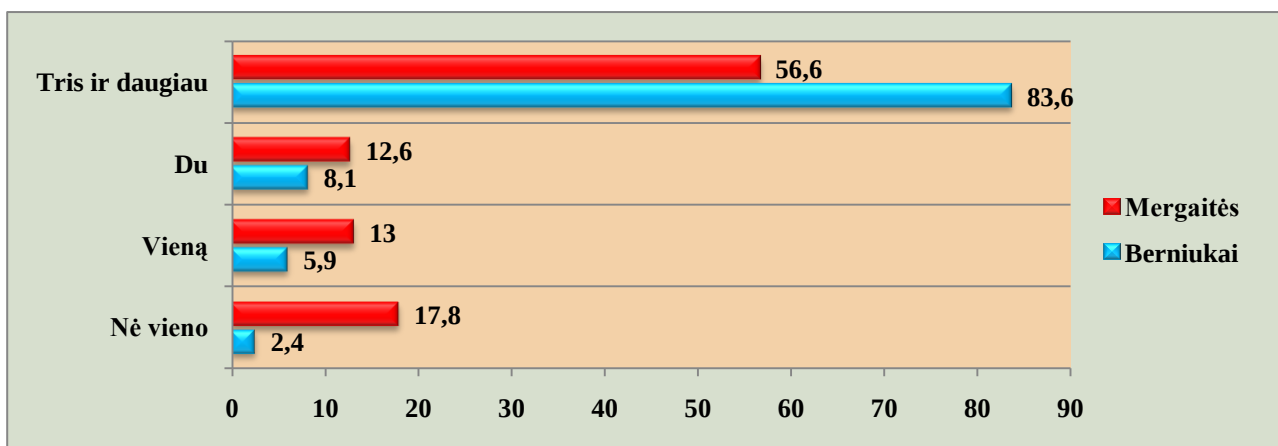
(* - $p < 0,05$)

75,8 proc. mokinių teigė, kad jų tėvai turi darbą. 68,7 proc. kasdien matosi su tėvu, 8,8 proc. – nėra matę tėvo daugiau nei mėnesį, nes jis dirba užsienyje. Panaši dalis mokinių (77,3 proc.) teigė,

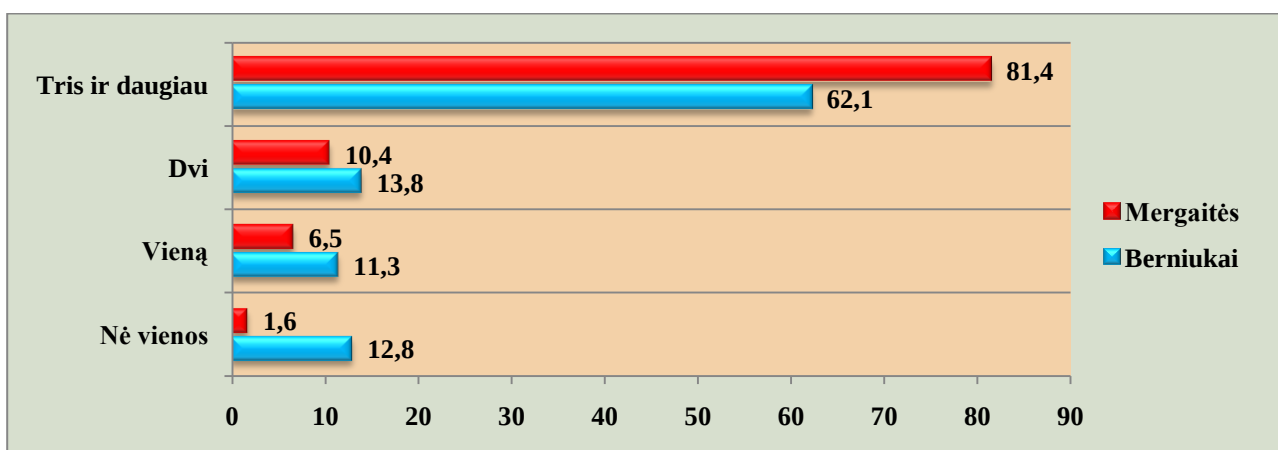
kad mamos irgi turi darbą, 92,7 proc. mokinių mato mamas kasdien, 1,3 proc. mokinių mamos dirba užsienyje, todėl nėra jų matę ilgiau nei mėnesį.

7. DRAUGAI

Statistiškai didesnė dalis berniukų nurodė turintys daugiau draugų (berniukų) nei mergaitės (7.1 pav.). Visiškai draugų (berniukų) neturėjo 17,8 proc. mergaičių bei 2,4 proc. berniukų. Analizuojant pagal klases, daugiausia 3 ir daugiau draugų – berniukų turi penktų klasių mokiniai (73,4 proc.). Taipogi didžiausia dalis šių klasių mokinių (12,3 proc.) nurodė neturintys nė vieno draugo (berniuko). Atvirkščiai yra su draugėmis – mergaitėmis – daugiau jų turi mergaitės (81,4 proc.), nė vienos draugės neturi 12,8 proc. berniukų ($p>0,05$) (7.2 pav.).



7.1 pav. Mokinių pasiskirstymas pagal tai, kiek jie turi artimų draugų (berniukų), atsižvelgiant į lytį (proc.)

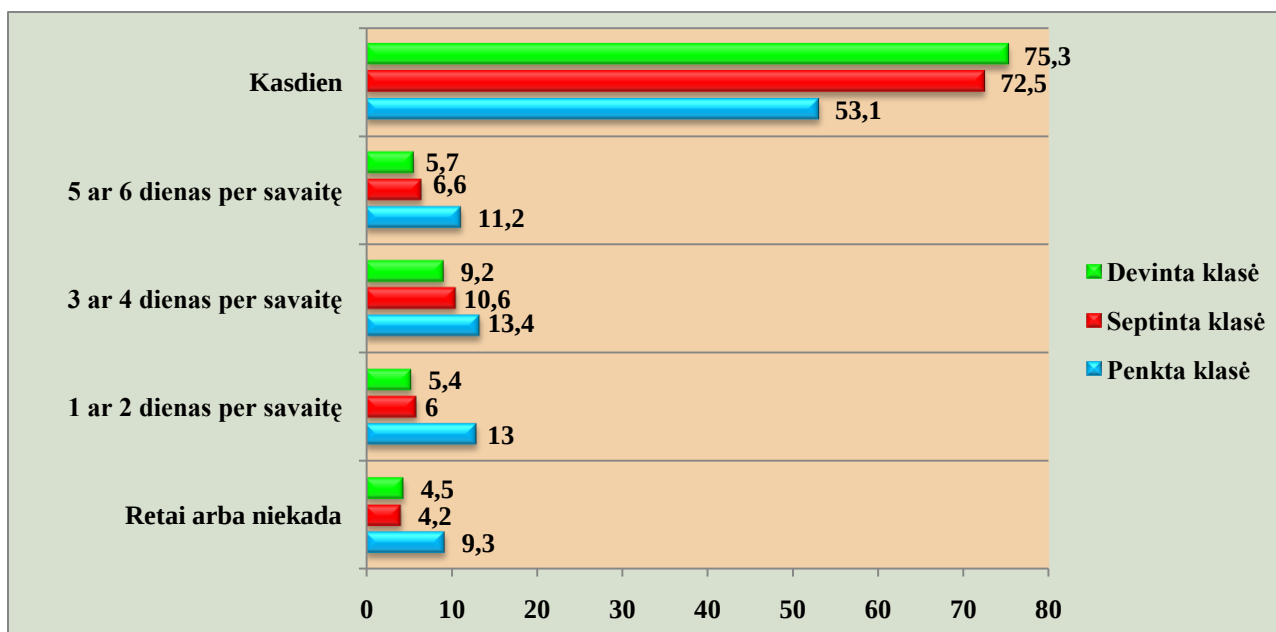


7.2 pav. Mokinių pasiskirstymas pagal tai, kiek jie turi artimų draugių (mergaičių), atsižvelgiant į lytį (proc.)

Tuo pat po pamokų didžiausia dalis berniukų su draugais praleidžia 6 dienas per savaitę (21,2 proc.), mergaitės – 3 dienas per savaitę (23,1 proc.). 23,6 proc. mokinių nurodė, jog nė vieno vakaro per savaitę nepraleidžia ne namie, bet su savo draugais. Statistiškai reikšmingas šis pasiskirstymas

pagal klases. Daugiau nei trečdalis penktokų (38,4 proc.) nė vieno vakaro nepraleidžia ne namie, o su draugais, 21 proc. septintokų ir 21,8 proc. devintokų per savaitę 2 vakarus praleidžia su draugais, ne namie ($p < 0,05$).

Mokiniai telefonu bendrauja, siunčia jiems trumpąsias žinutes (SMS) arba bendrauja internetu, dažniausiai kasdien, taip teigė 60,2 proc. berniukų ir 74,1 proc. mergaičių ($p < 0,05$). Penktokų tokių buvo šiek tiek daugiau nei pusė (53,1 proc.), tuo tarpu septintokų bei devintokų žymiai daugiau ($p < 0,05$) (7.3 pav.).

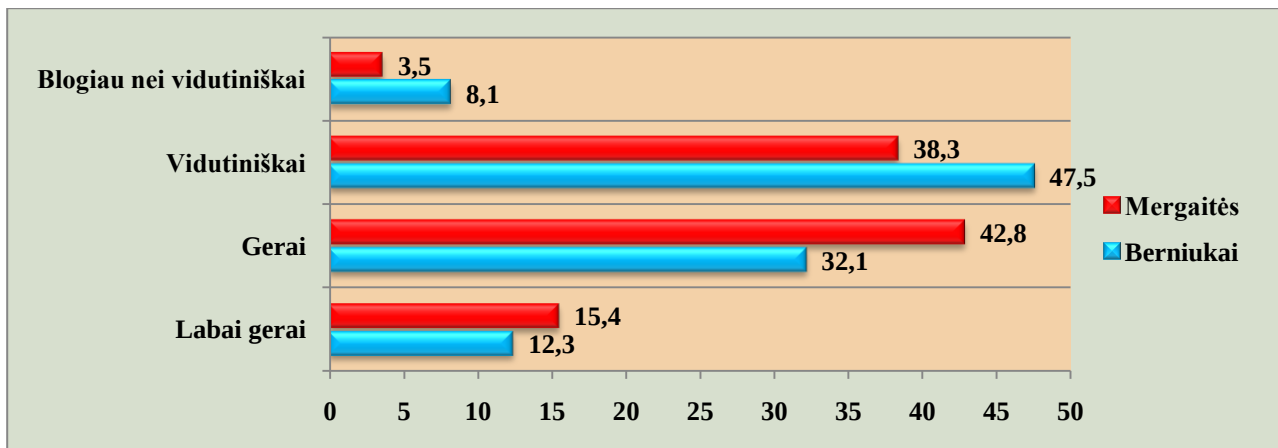


7.3 pav. Mokinių pasiskirstymas pagal tai, kaip dažnai bendrauja su draugais telefonu ar internetu, atsižvelgiant į klases (proc.)

Kompiuterius turi daugelis mokinių šeimų. Vieną kompiuterį turi 56,6 proc. mokinių, 2 kompiuterius beveik trečdalis respondentų šeimų (27,8 proc.) ($p > 0,05$).

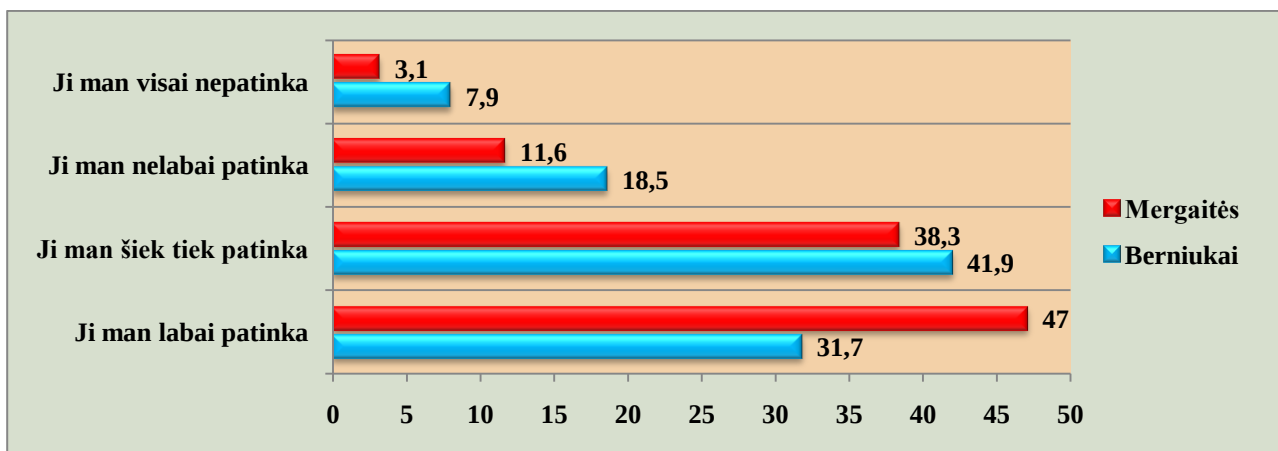
8. MOKYKLA

Mergaičių nuomone, klasės auklėtojas jų mokymąsi vertina geriau nei berniukų nuomone ($p < 0,05$). 15,4 proc. mergaičių ir 12,3 proc. berniukų nuomone, jų mokymąsi klasės auklėtojas vertina labai gerai (8.1 pav.). Pasiskirstymas pagal klases taip pat statistiškai reikšmingas. Didžiausia dalis penktokų (42,8 proc.) mano, jog klasės auklėtojas jų mokymąsi vertina gerai, o didžioji dalis kitų klasių mokinių mano, jog mokosi vidutiniškai (44,8 proc. septintokų ir 47,5 proc. devintokų).



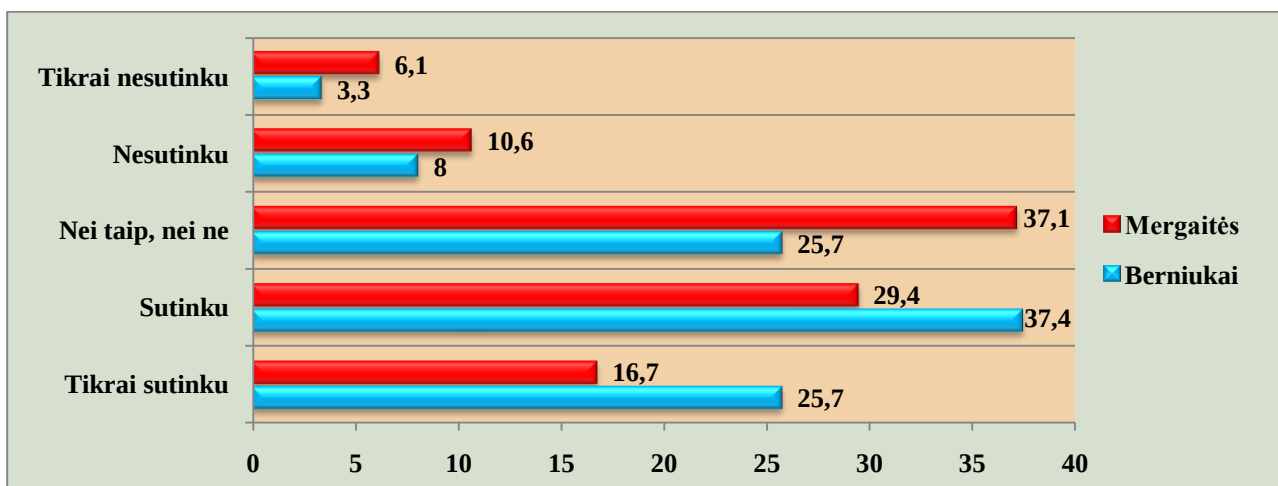
8.1 pav. Mokinių pasiskirstymas pagal tai, kaip jų nuomone, klasės auklėtojas vertina mokymąsi, lyginant su kitais klasiokais, atsižvelgiant į lytį (proc.)

Mokykla labai patinka 31,7 proc. berniukų bei 47 proc. mergaičių ($p < 0,05$). Daugiau nei dvigubai didesnė dalis berniukų nurodė, kad mokykla jiems visai nepatinka (8.2 pav.). Įvairiai pasiskirstė mokinių atsakymų variantai pagal klases. Didžiausia dalis penktokų (47,2 proc.) bei devintokų (40 proc.) teigė, kad jiems mokykla labai patinka, tuo tarpu didesnei daliai septintokų (42,4 proc.) mokykla šiek tiek patinka ($p < 0,05$).



8.2 pav. Mokinių pasiskirstymas pagal tai, kaip dabartiniu metu vertina savo mokyklą, atsižvelgiant į lytį (proc.)

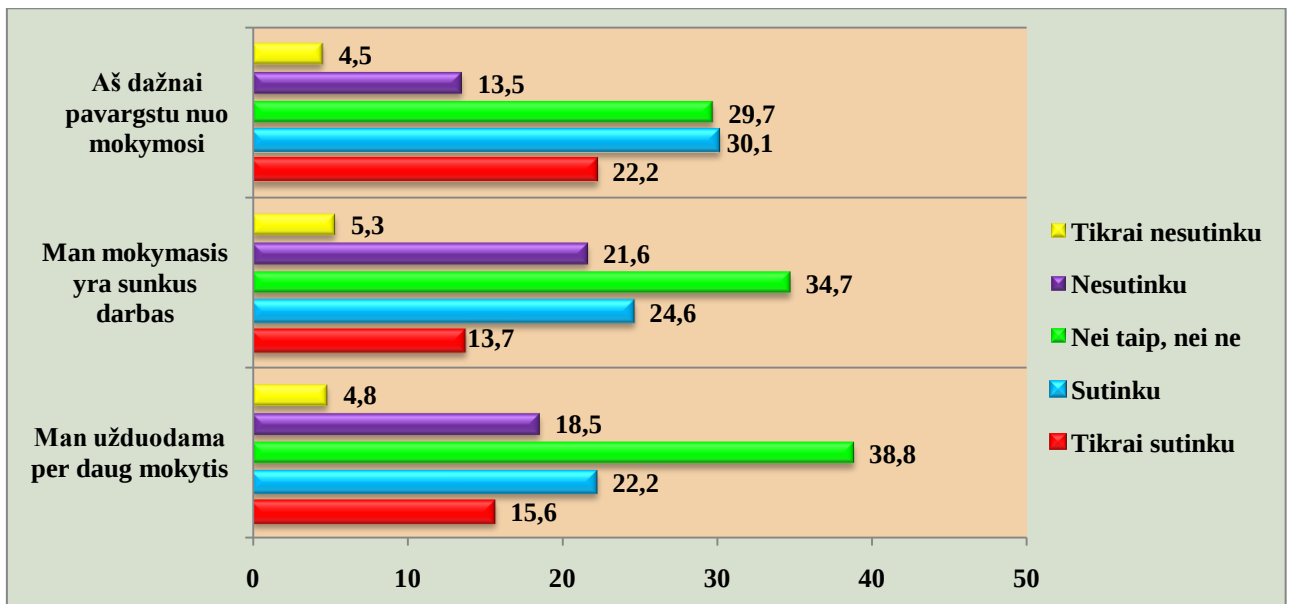
63,1 proc. berniukų sutinka/tikrai sutinka, kad klasės mokiniams patinka būti drauge. Taip pat manančių mergaičių buvo statistiškai mažiau – 46,1 proc. (8.3 pav.).



8.3 pav. Mokinių pasiskirstymas pagal tai, ar klasės mokiniams patinka būti drauge, atsižvelgiant į lytį (proc.)

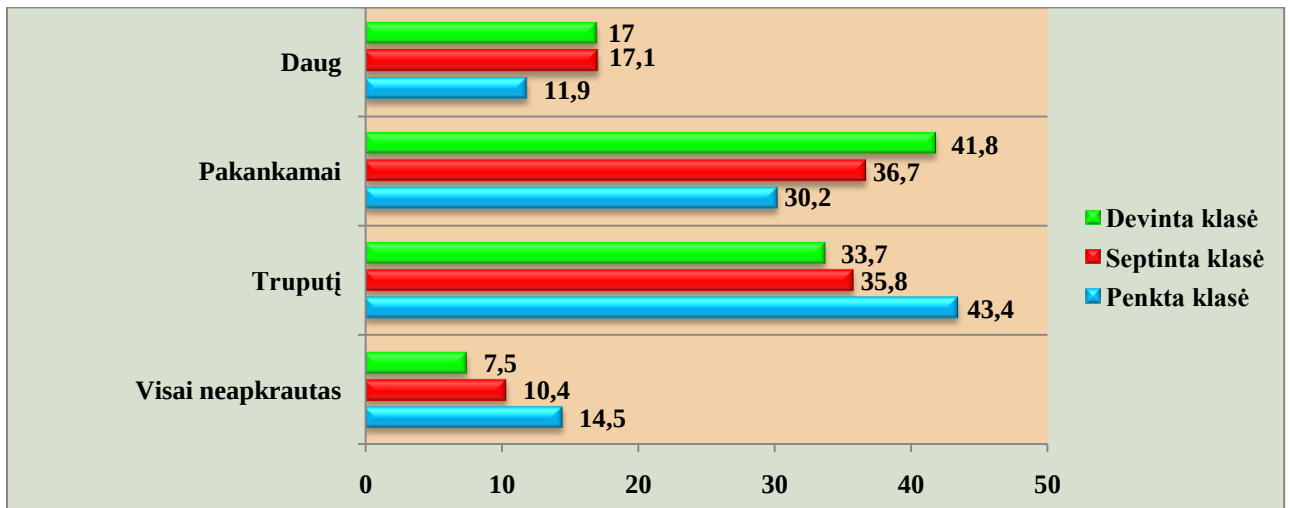
Daugiau nei pusė respondentų teigė, jog dauguma jų klasės mokinių yra geri ir pasiruošę padėti – 54,2 proc. berniukų ir 52,3 proc. mergaičių į šį teiginį atsakė „Sutinku“ arba „Tikrai sutinku“. Analizuojant pagal klases, daugiau mokinių, teigiančių, jog klasės mokiniai yra geri ir pasiruošę padėti, buvo penktose klasėse – 55,7 proc. ir ši dalis mokinių mažėjo sulig aukštesne klase (septintokų – 53,2 proc., devintokų – 51 proc., $p < 0,05$). 70,1 proc. mokinių nurodė, kad kiti mokiniai jį priima tokį koks yra (71,9 proc. berniukų ir 68,3 proc. mergaičių).

Į teiginį „Užduodama per daug mokytis“ didžioji dalis mokinių neturėjo konkrečios nuomonės – 38,8 proc. jų atsakė „Nei taip, nei ne“ (36 proc. berniukų ir 41,7 proc. mergaičių, $p < 0,05$). 24,6 proc. tyrimo dalyvių sutiko, kad mokymasis yra sunkus darbas, o 30,1 proc. mokinių dažnai pavargsta nuo mokymosi (8.4 pav.). Statistiškai didesnė dalis berniukų (45,3 proc.) teigė, jog sutinka/tikrai sutinka su tuo, kad mokymasis yra sunkus darbas, lyginant su mergaitėmis (31,3 proc.). Jauniausiųjų tyrimo dalyvių, penktokų, mažiausia dalis nurodė, kad užduodama per daug mokytis, šis skaičius augo sulig aukštesne klase (atitinkamai: 29,3 proc. penktokų, 39,2 proc. septintokų, 44,4 proc. devintokų, $p < 0,05$). Taip pat statistiškai reikšmingas skirtumas tarp klasių lyginant atsakymų pasiskirstymą į teiginį „Man mokymasis yra sunkus darbas“. Sunkiausia mokytis vyresniesiems, t.y., devintų klasių mokiniams.



8.4 pav. Mokinių pasiskirstymas pagal tai, ar sunku mokyti (proc.)

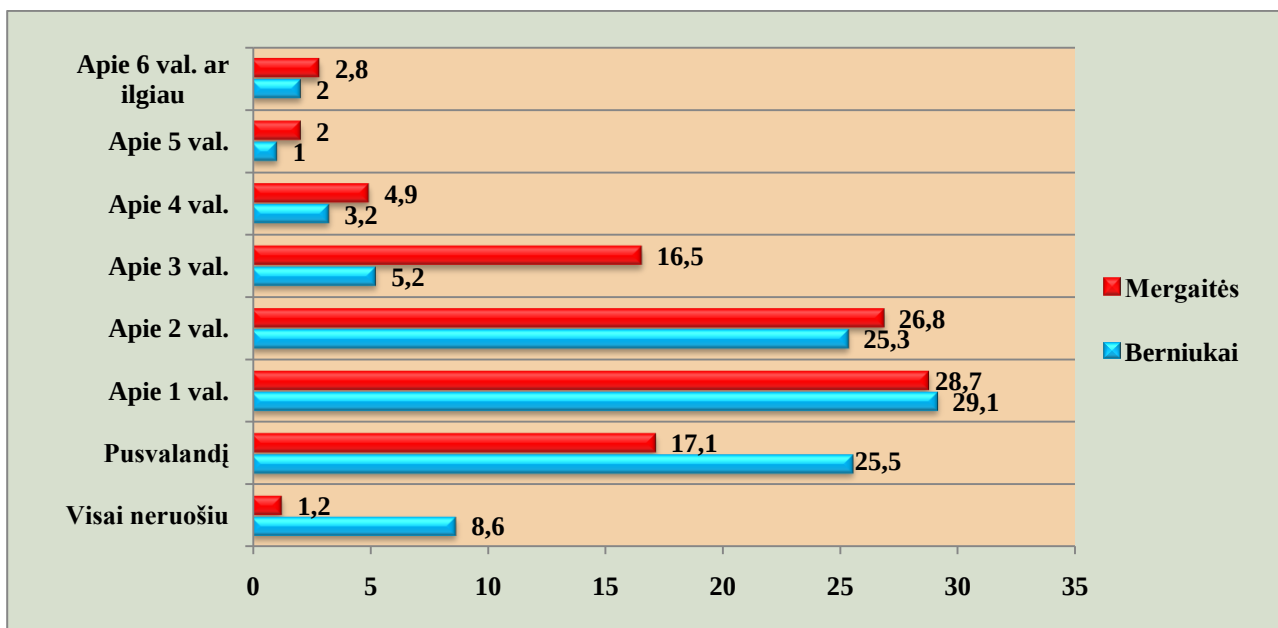
Dažniausiai mokiniai truputį jaučiasi apkrauti mokyklos darbu (su mokykla susijusia veikla, namų darbais), kurią privalo atlikti. Tai nurodė 36,7 proc. berniukų ir 38,4 proc. mergaičių ($p > 0,05$). Statistiškai didesnė penktokų dalis jaučiasi visai neapkrauti (14,5 proc.) arba apkrauti truputį (43,4 proc.) mokyklos darbu, lyginant su kitų klasių mokiniais (8.5 pav.). Daug apkrauti mokykloje daugiausia jaučiasi septintokai bei devintokai.



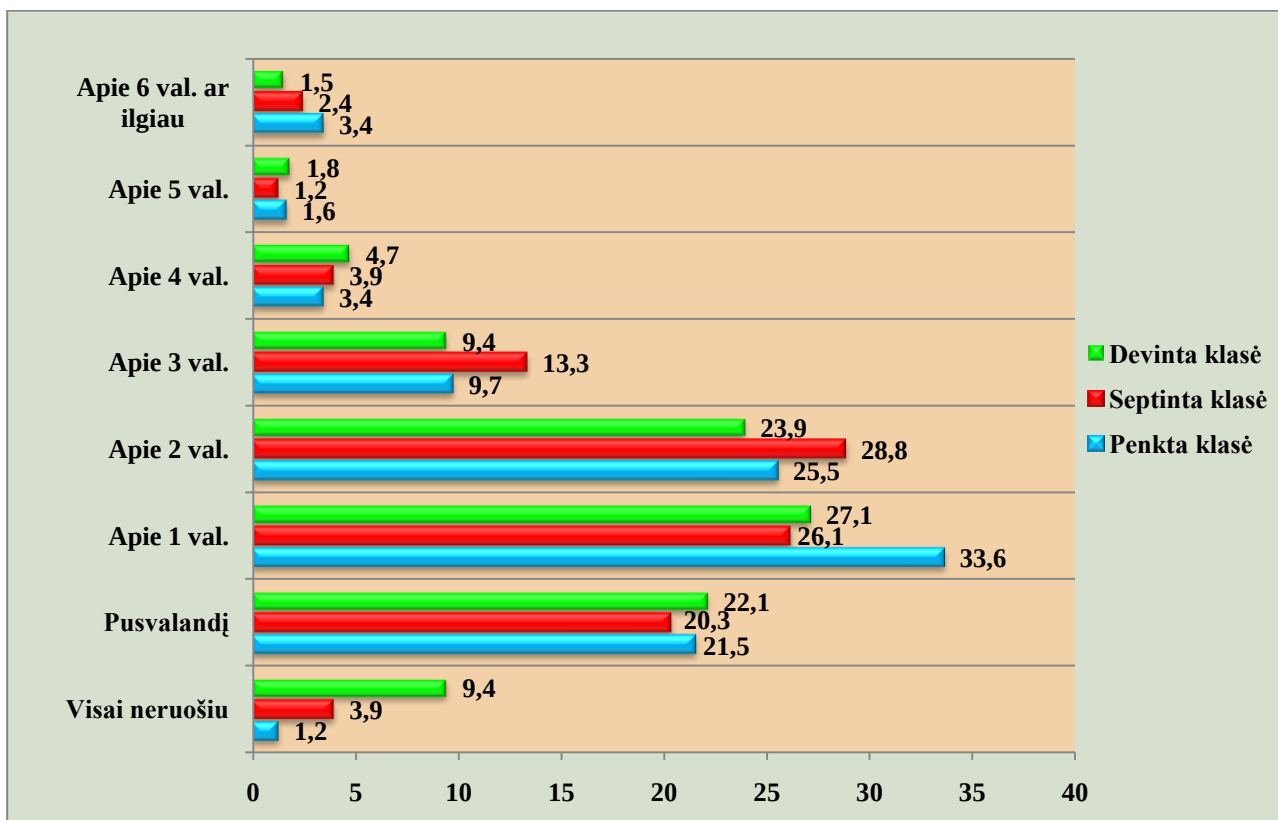
8.5 pav. Mokinių pasiskirstymas pagal tai, kiek jaučiasi apkrauti mokyklos darbu, atsižvelgiant į klases (proc.)

Mokiniai pamokų ruošai kasdien vidutiniškai skiria apie vieną valandą (8.6 pav.). Statistiškai didesnė berniukų dalis teigė, kad pamokas ruošia pusvalandį (25,5 proc.), taip pat jų didesnė dalis visai neruošia namų darbų (8,6 proc.). 16,5 proc. mergaičių nurodė namų darbu ruošai skiriančios apie 3 valandas.

Penktų ir devintų klasių didesnė dalis mokinių teigė paprastai darbo dienomis pamokas ruošia apie vieną valandą per dieną (atitinkamai: 33,6 proc. ir 27,1 proc.), 28,8 proc. septintokų - apie 2 valandas per dieną ($p < 0,05$). Visai pamokų neruošia statistiškai didesnė dalis devintokų (8.7 pav.).



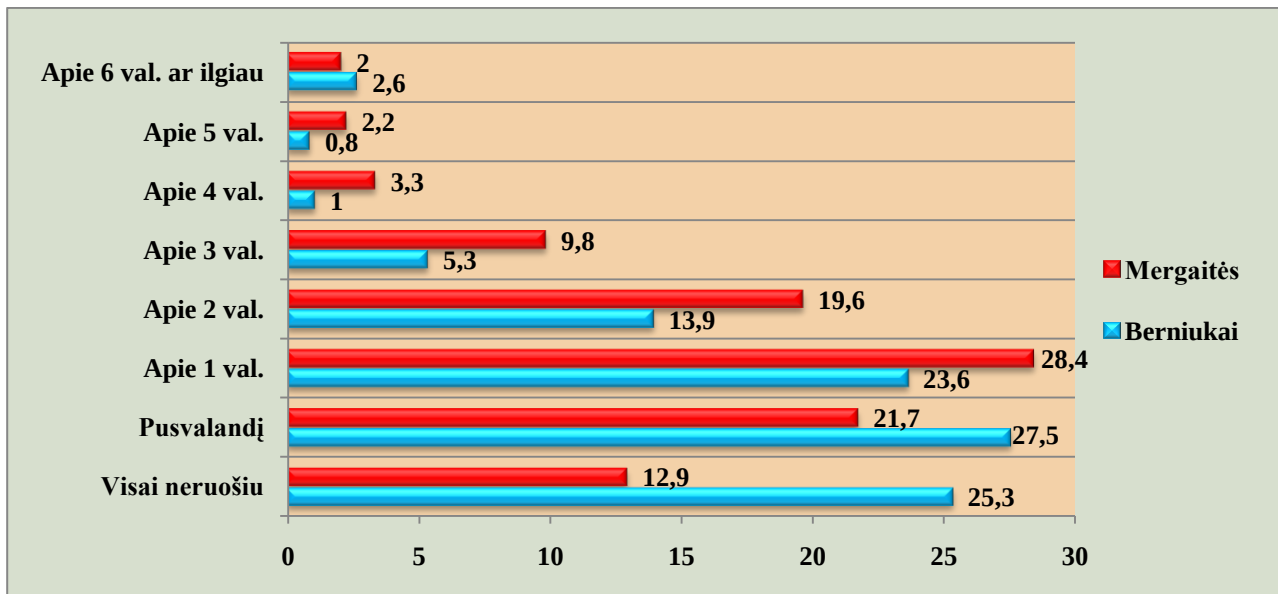
8.6 pav. Mokinių pasiskirstymas pagal tai, kiek vidutiniškai per dieną ruošia namų darbus savaitės darbo dienomis, atsižvelgiant į lytį (proc.)



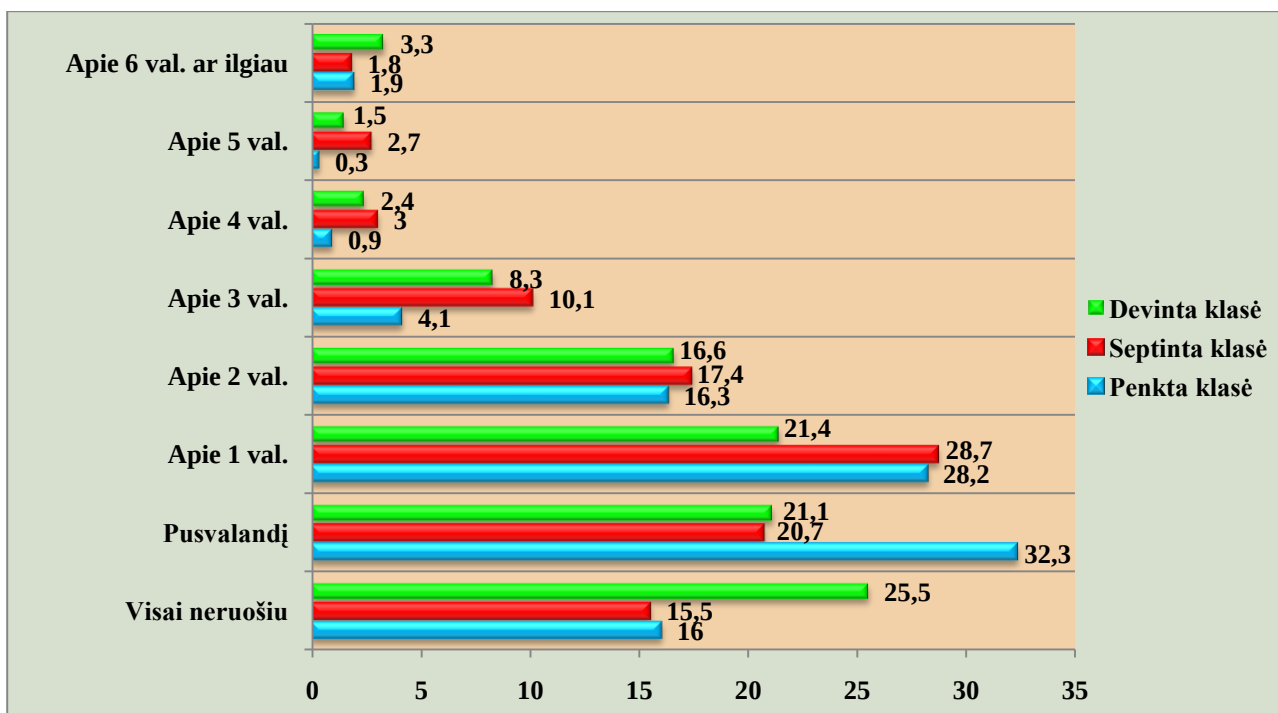
8.7 pav. Mokinių pasiskirstymas pagal tai, kiek vidutiniškai per dieną ruošia namų darbus savaitės darbo dienomis, atsižvelgiant į klases (proc.)

Savaitgalio dienomis, mokiniai pamokas ruošia trumpiau nei darbo dienomis. 27,5 proc. berniukų tai užima apie pusvalandį, o 28,4 proc. mergaičių – apie valandą (8.8 pav.). Statistiškai

didesnė dalis berniukų (25,3 proc.) visai neruošia namų darbų savaitgaliais. Didžioji dalis penktų klasių mokinių laisvomis dienomis pamokų ruošai skiria apie pusvalandį (32,3 proc.), septintokai – apie valandą (28,7 proc.), 25,5 proc. devintokų – visai neskiria tam laiko ($p < 0,05$) (8.9 pav.).



8.8 pav. Mokinių pasiskirstymas pagal tai, kiek vidutiniškai per dieną ruošia namų darbus šeštadieniais ir sekmadieniais, atsižvelgiant į lytį (proc.)

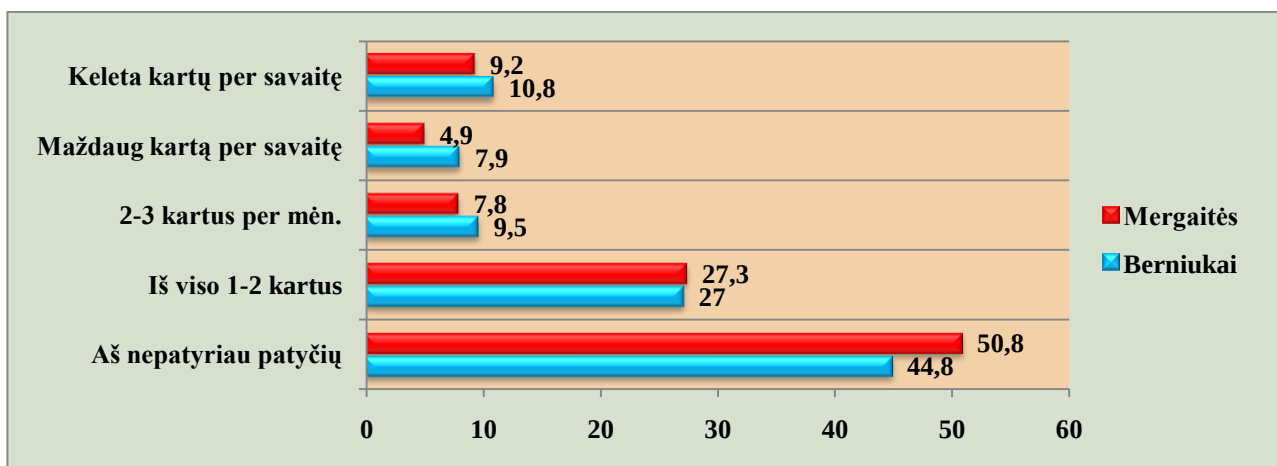


8.7 pav. Mokinių pasiskirstymas pagal tai, kiek vidutiniškai per dieną ruošia namų darbus šeštadieniais ir sekmadieniais, atsižvelgiant į klases (proc.)

9. PATYČIOS

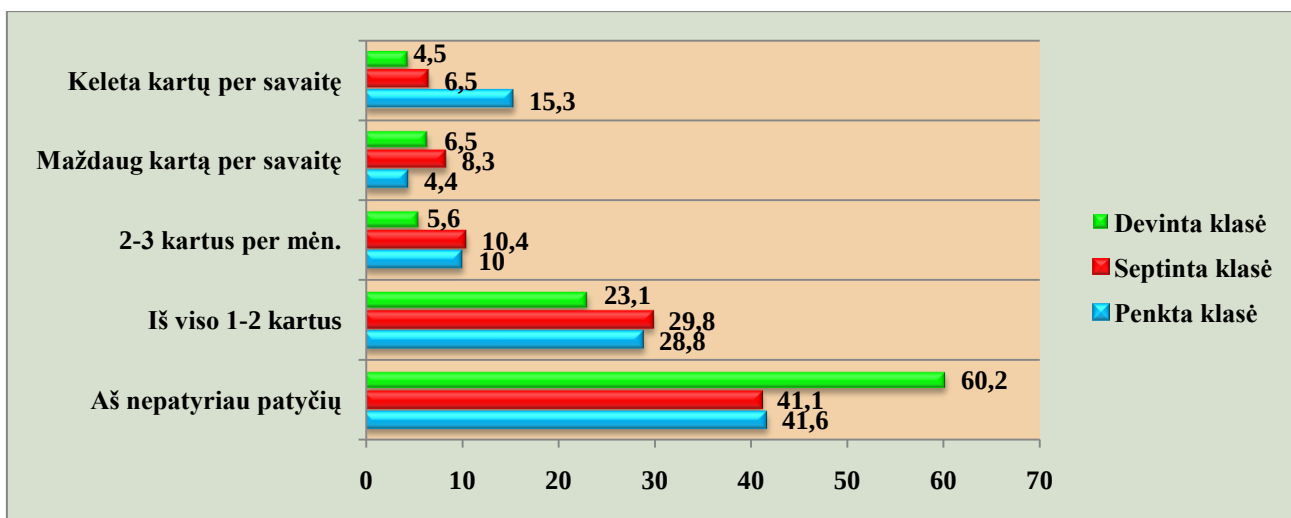
Mokinys patiria patyčias, kai kitas mokinys ar mokinių grupė jį įžeidžia arba krečia jam piktus pokštus. Tyčiojamosi yra ir tada, kai mokinys nuolat erzinamas pastoviai darant tai, ko jis ypač nemėgsta, arba tyčia išskiriant iš veiklos ar žaidimo.

Tyrimo duomenimis, apie trečdalis mergaičių ir berniukų per pastaruosius 2 mėnesius 1-2 kartus patyrė patyčias. Dažniau (kartą ar kelis kartus per savaitę) su jomis susiduria berniukai nei mergaitės (9.1 pav.) ($p > 0,05$).



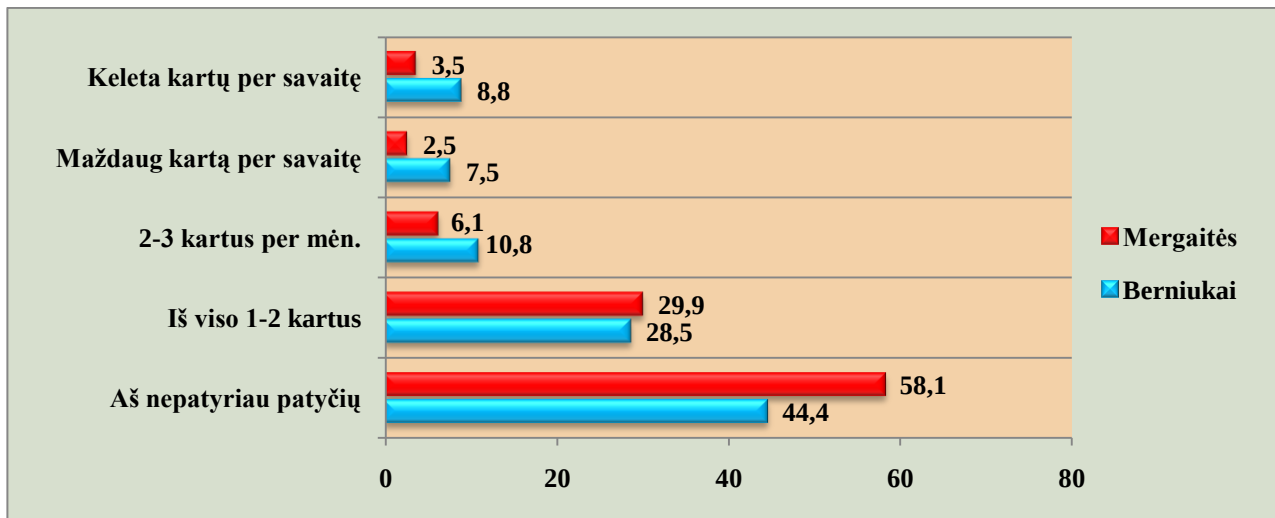
9.1 pav. Mokinių pasiskirstymas pagal tai, kaip dažnai kiti mokiniai tyčiojosi iš jų per pastaruosius 2 mėnesius, atsižvelgiant į lytį (proc.)

Lyginant duomenis pagal klases, išsiskyrė penktokai - 15,3 proc. jų nurodė, kad per pastaruosius 2 mėnesius kiti iš jų tyčiojosi keleta kartų per savaitę. Mažiausiai patyčių patyrė devintokai - 39,7 proc. jų nors kartą per pastaruosius 2 mėnesius patyrė patyčias (9.2 pav.).



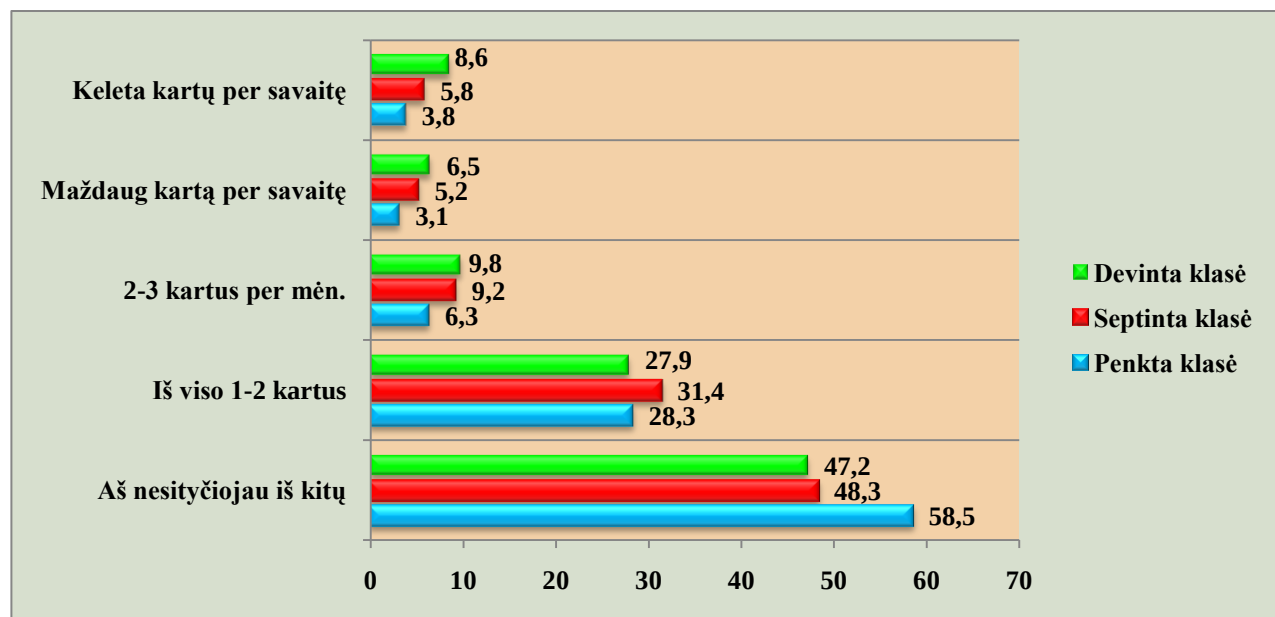
9.2 pav. Mokinių pasiskirstymas pagal tai, kaip dažnai kiti mokiniai tyčiojosi iš jų per pastaruosius 2 mėnesius, atsižvelgiant į klases (proc.)

Didesnis skirtumas tarp mergaičių ir berniukų buvo rastas lyginant jų pasiskirstymą kiek kartų jie patys iš kitų mokinių tyčiojosi per pastaruosius 2 mėnesius. 2,5 karto didesnė dalis berniukų nei mergaičių iš kitų mokinių tyčiojosi keleta kartų per savaitę (9.3 pav.).



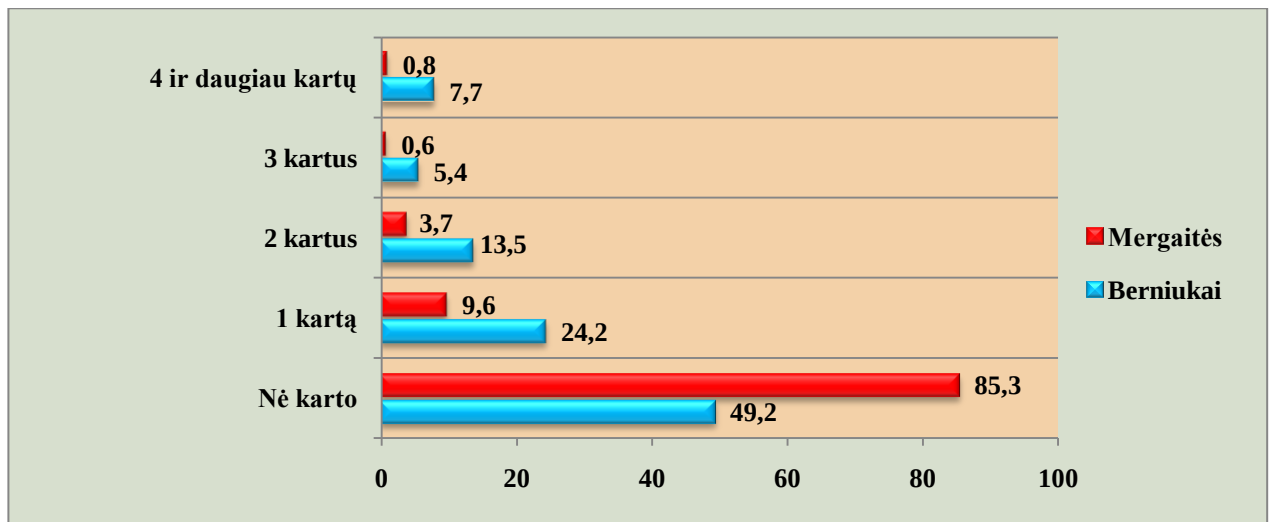
9.3 pav. Mokinių pasiskirstymas pagal tai, kaip dažnai jie patys tyčiojosi iš kitų mokinių per pastaruosius 2 mėnesius, atsižvelgiant į klases (proc.)

Keleta kartų per savaitę iš kitų mokinių per pastaruosius 2 mėnesius tyčiojosi 8,6 proc. devintokų. Maždaug trečdalis mokinių iš kitų tyčiojosi 1-2 kartus (9.4 pav.). Mažiau tyčiotis linkę penktokai ($p < 0,05$).



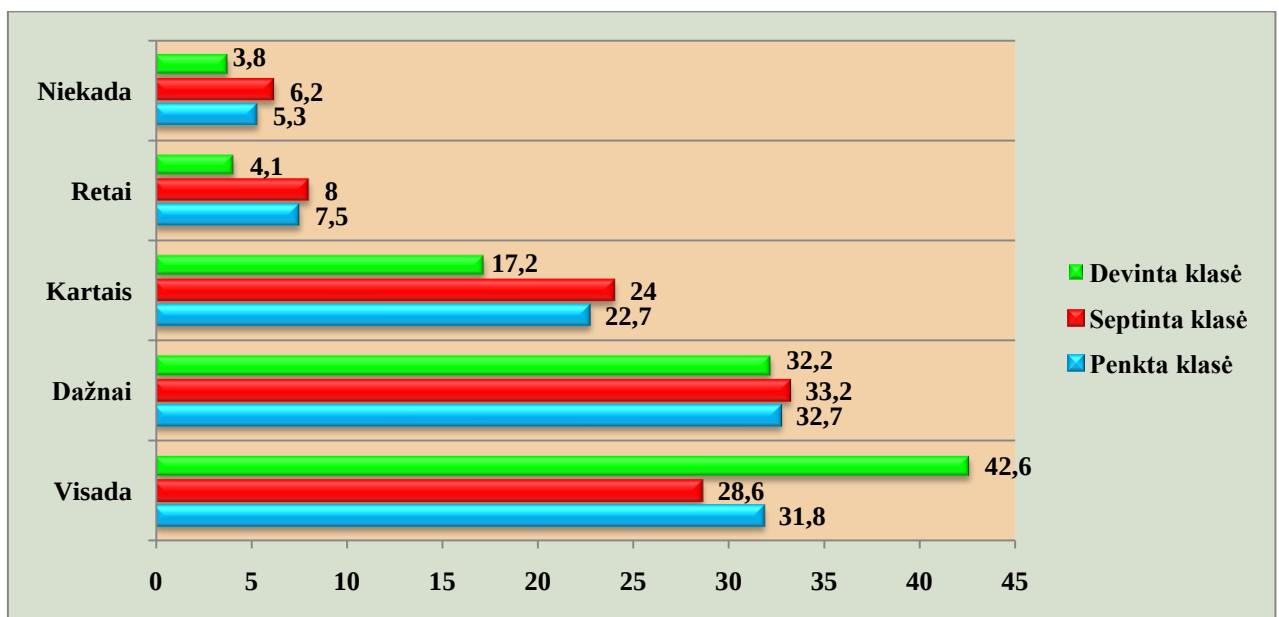
9.4 pav. Mokinių pasiskirstymas pagal tai, kaip dažnai jie patys tyčiojosi iš kitų mokinių per pastaruosius 2 mėnesius, atsižvelgiant į klases (proc.)

Per pastaruosius metus 14,7 proc. mergaičių ir 50,8 proc. berniukų teigė bent kartą dalyvavę muštynėse (9.5 pav.) ($p < 0,05$). Lyginant pagal klases, tokių mokinių daugiausia buvo penktokų (36 proc.). Keturi ir daugiau kartų per pastaruosius 12 mėnesių muštynėse dalyvavo taip pat didesnė dalis penktokų (5 proc.) nei kitų klasių mokinių (septintokų – 3,7 proc., devintokų – 4,1 proc.).



9.5 pav. Mokinių pasisikirstymas pagal tai, kiek kartų per pastaruosius 12 mėnesių dalyvavo peštyne, muštyne, atsižvelgiant į lytį (proc.)

Mokykloje visada saugūs jaučiasi 38,7 proc. berniukų ir 30,1 proc. mergaičių ($p < 0,05$). Išskiriant pagal klases, didžiausia dalis devintokų (42,6 proc.) teigė visada jaučiantys saugūs mokykloje (9.6 pav.). Niekada nesijaučia saugūs mokykloje 5,1 proc. mokinių, iš kurių didžiausią dalį (6,2 proc.) sudarė septintokai.

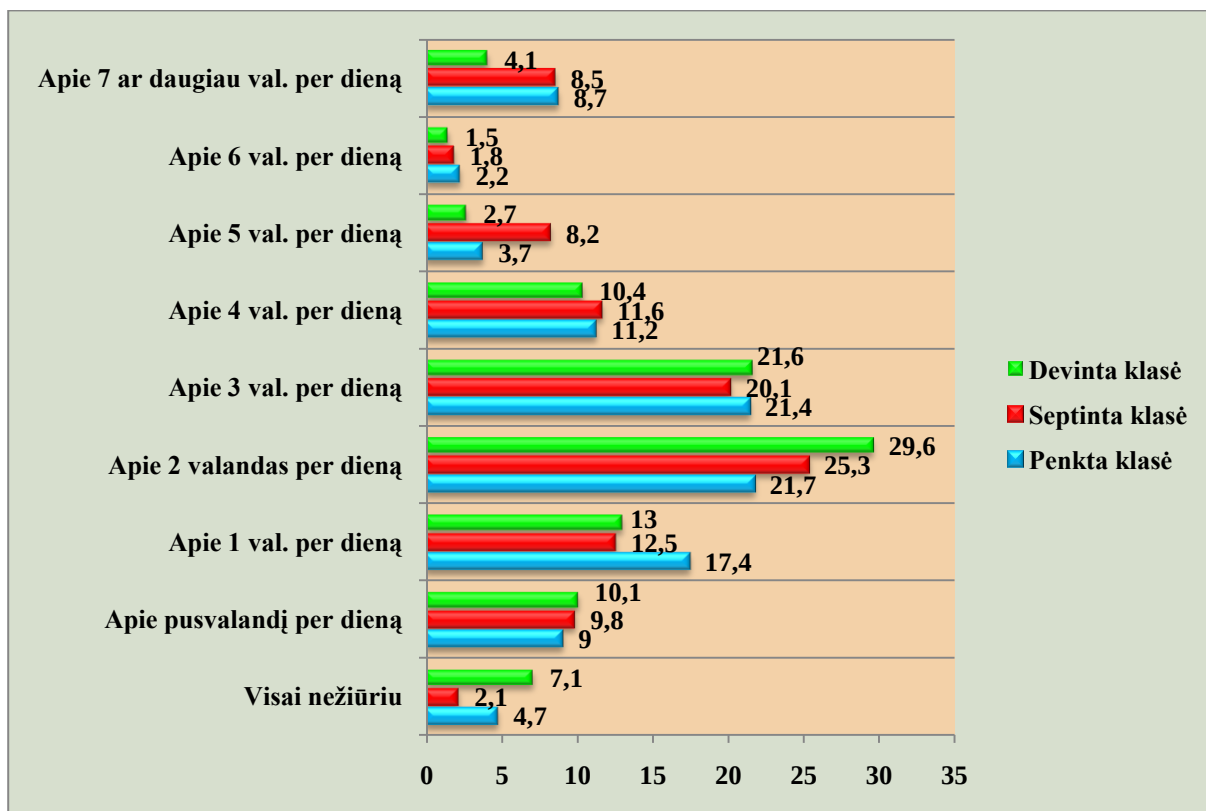


9.6 pav. Mokinių pasiskirstymas pagal tai, ar jie mokykloje jaučiasi saugūs, atsižvelgiant į klases (proc.)

10. LAISVALAIKIS

Tyrimo duomenimis, vaikai savaitės darbo dienomis vidutiniškai apie 2 valandas per dieną laisvalaikį žiūri televizorių (taip pat vaizdajuostes ir skaitmeninius video diskus (DVD)). Tai nurodė 26,8 proc. berniukų ir 24,4 proc. mergaičių ($p>0,05$).

Didesnė dalis penktų ir septintų klasių mokinių teigė, jog laisvalaikį televizorių žiūri apie 7 valandas ar net ilgiau (10.1 pav.). Visiškai nežiūri televizoriaus 7,1 proc. devintų, 4,7 proc. penktų bei 2,1 proc. septintų klasių mokinių ($p<0,05$).



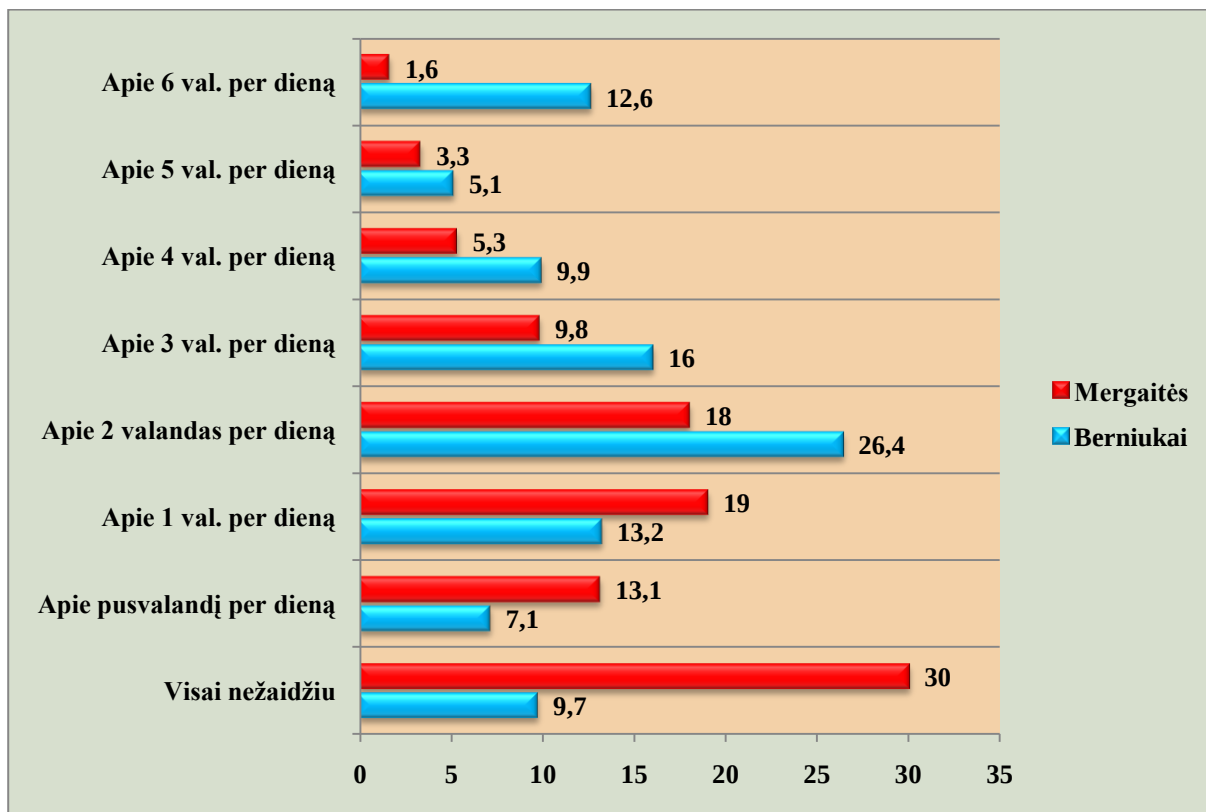
10.1 pav. Mokinių pasiskirstymas pagal tai, kiek vidutiniškai laiko per dieną laisvalaikį žiūri televizorių, atsižvelgiant į klases (proc.)

Savaitgalio dienomis mokiniai šiek tiek ilgiau leidžia laisvalaikį prie televizoriaus, didesnė dalis mokinių nurodė prie jo praleidžiantys vidutiniškai apie 3 valandas per dieną (19,1 proc. berniukų ir 23,1 proc. mergaičių, $p>0,05$). Lyginant atsakymų pasiskirstymą pagal klases, matyti, jog savaitgaliais didžioji dalis penktų klasių mokinių (20,2 proc.) vidutiniškai prie televizoriaus praleidžia apie 2 valandas, septintokai (22,4 proc.) ir devintokai (22,7 poc.) – apie 3 valandas per dieną ($p>0,05$).

Statistiškai reikšmingas skirtumas lyginant berniukų ir mergaičių pasiskirstymą pagal tai, kiek vidutiniškai laiko savaitės darbo dienomis jie praleidžia žaisdami kompiuterinius žaidimus (10.2 pav.). Trečdalis mergaičių visai nežaidžia tokių žaidimų kasdien, 19 proc. jų – apie vieną valandą

per dieną. 26,4 proc. berniukų teigė, kad vidutiniškai darbo dienomis prie kompiuterinių žaidimų praleidžia apie 2 valandas.

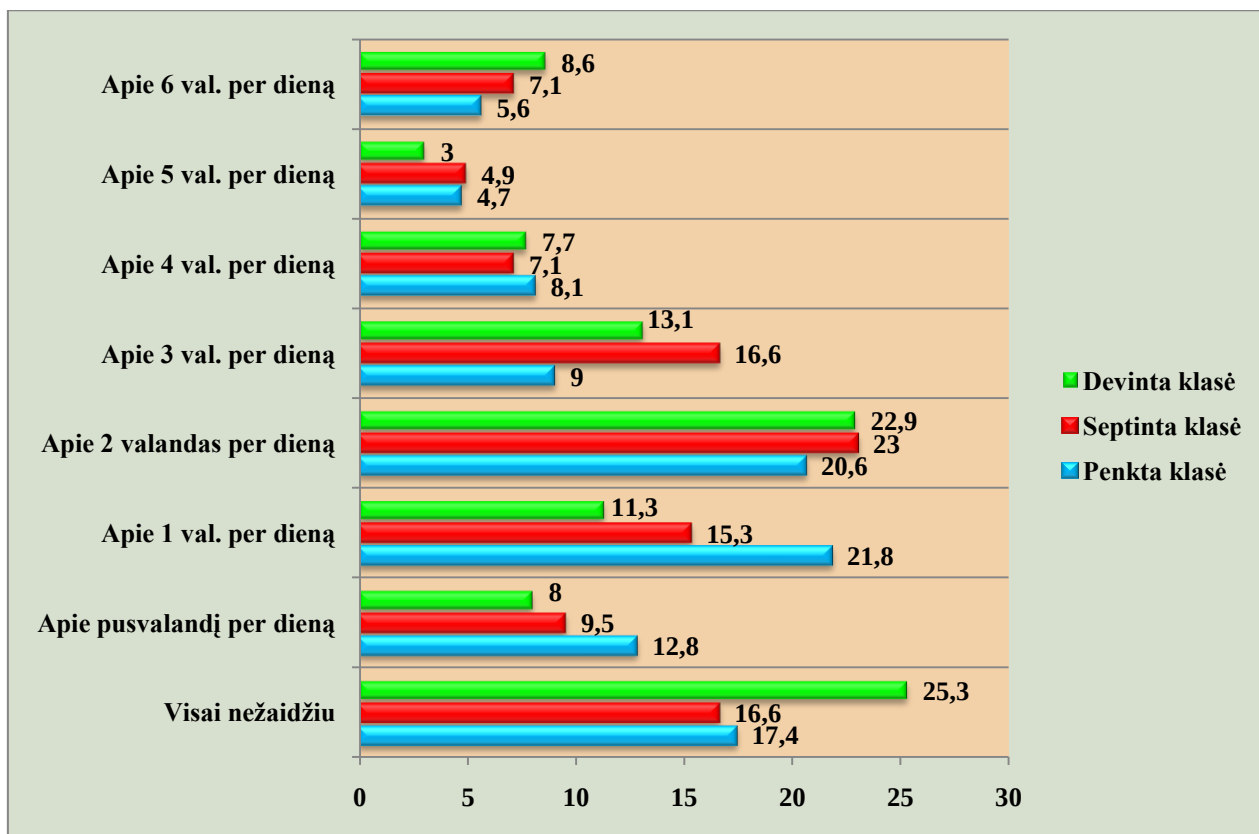
Savaitgalio dienomis, šeštadieniais ir sekmadieniais, 20,5 proc. berniukų nurodė žaidžiantys kompiuteriniais žaidimais apie 3 valandas, o 20,1 proc. apie 6 valandas per dieną. Mergaitės nelinkusios žaisti tokius žaidimus ir savaitgalio dienomis. 26 proc. jų nežaidžia kompiuterinių žaidimų, 17,4 proc. – maždaug 2 valandas per dieną ($p<0,05$).



10.2 pav. Mokinių pasiskirstymas pagal tai, kiek vidutiniškai per dieną savaitės darbo dienomis laisvalaikio žaidžia personaliniu kompiuteriu, žaidimų automatais ar nešiojamais žaidimų kompiuteriukais, atsižvelgiant į lytį (proc.)

25,3 proc. devintokų visai nežaidžia personaliniu ar kitais žaidimų kompiuteriais (10.3 pav.). Penktokų didesnė dalis (21,8 proc.) nuodė žaidžiantys kompiuterinius žaidimus apie vieną valandą per dieną, o 23 proc. septintokų – apie 2 valandas per dieną ($p<0,05$).

Savaitgalio dienomis didesnė dalis penktokų (18,4 proc.) nurodė žaidžiantys šiuos žaidimus apie 2 valandas per dieną, 18,8 proc. septintokų – apie 3 valandas per dieną, 25 proc. nežaidžia visai ($p<0,05$).

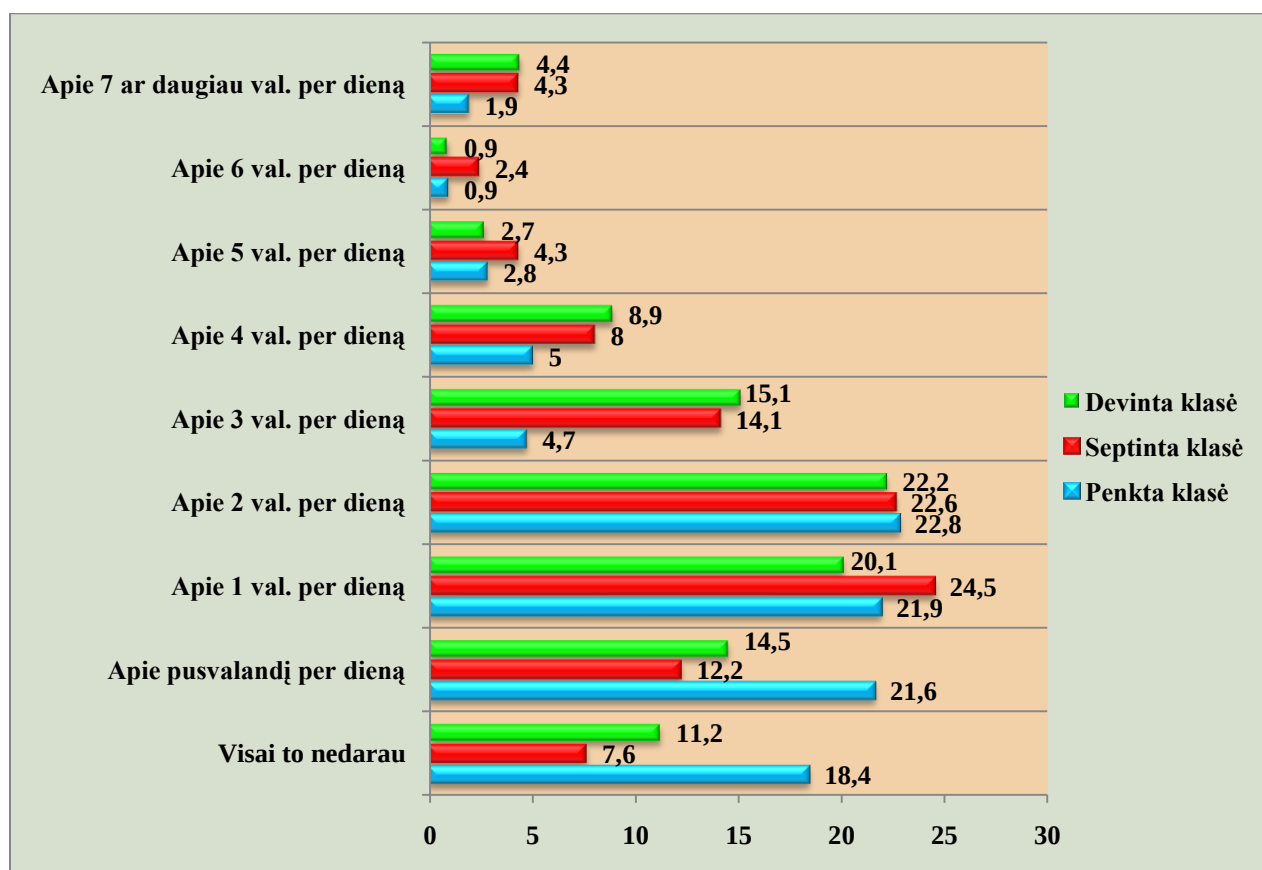


10.3 pav. Mokinių pasiskirstymas pagal tai, kiek vidutiniškai per dieną savaitės darbo dienomis laisvalaikiu žaidžia personaliniu kompiuteriu, žaidimų automatais ar nešiojamais žaidimų kompiuteriukais, atsižvelgiant į klases (proc.)

Tyrimo duomenimis, 22,5 proc. mokinių vidutiniškai apie 2 valandas per dieną laisvalaikiu praleidžia prie kompiuterio. Statistiškai didesnė dalis mergaičių (24,4 proc.) bendrauja kompiuteriu bei naršo internete apie 2 valandas per dieną, savaitės darbo dienomis. Berniukų didžioji dalis (24,7 proc.) – apie valandą per dieną. Savaitgaliais tiek berniukai, tiek ir mergaitės prie kompiuterio praleidžia panašią laiko dalį. Šiek tiek didesnė mergaičių dalis (19,2 proc.) naršo po internetą maždaug 2 valandas per dieną savaitgaliais, 18,1 proc. berniukų – apie vieną valandą.

Mokinių pasiskirstymas pagal tai, kiek vidutiniškai laisvo laiko praleidžia naršydami internete pagal klases, pateiktas 10.4 paveiksle. Statistiškai reikšmingai didesnė dalis penktokų (18,4 proc.) to visai nedaro. Panašiai penktų klasių mokiniai pasiskirstė kurie bendrauja ar naršo internetu nuo pusvalandžio iki 2 valandų (nuo 21,6 proc. iki 22,8 proc.). 24,5 proc. septintokų darbo dienomis internete naršo maždaug valandą, devintokai – apie 2 valandas per dieną (22,2 proc.).

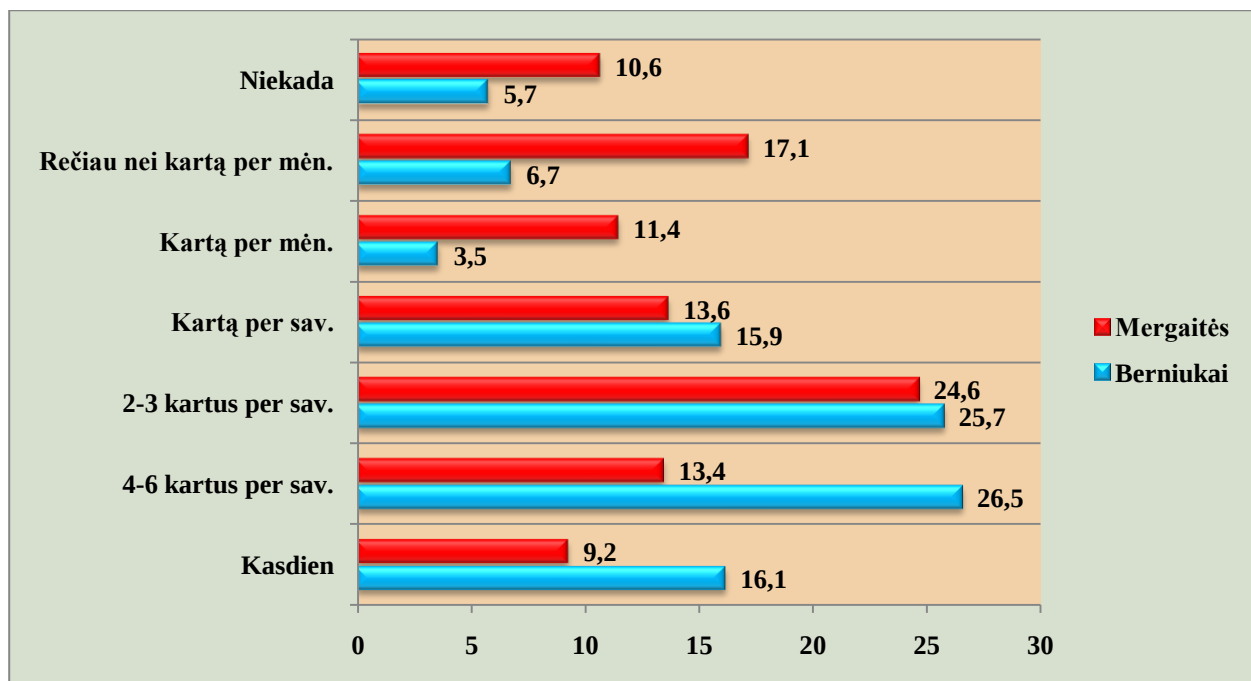
Savaitgalio dienomis mokinių pasiskirstymas pagal tai, kiek laiko praleidžia naršydami internete, atsižvelgiant į klases, statistiškai reikšmingai taip pat skiriasi. 21 proc. penktokų teigė praleidžiantys maždaug valandą naršydami internete, o 20,6 proc. septintokų bei 18,1 proc. devintokų – apie 2 valandas per dieną. 7 ir daugiau valandų prie kompiuterio savaitgaliais praleidžia didesnė dalis devintų (8,6 proc.) nei kitų klasių mokinių.



10.4 pav. Mokinių pasiskirstymas pagal tai, kiek vidutiniškai laiko per dieną laisvalaikiu praleidžia prie kompiuterio bendraudami internetinėse pokalbių svetainėse, siųsdami elektroninius laiškus, naršydami po internetą darbo dienomis, atsižvelgiant į klases (proc.)

Tyrimo metu nustatyta, kad berniukai laisvalaikiu sportuoja dažniau nei mergaitės (10.5 pav.). Kasdien sportuoja taip, kad sušiltų 16,1 proc. berniukų ir 9,2 proc. mergaičių ($p < 0,05$). Taip pat žymiai didesnė dalis berniukų, lyginant su mergaitėmis, laisvalaikiu sportuoja 4-6 kartus per savaitę.

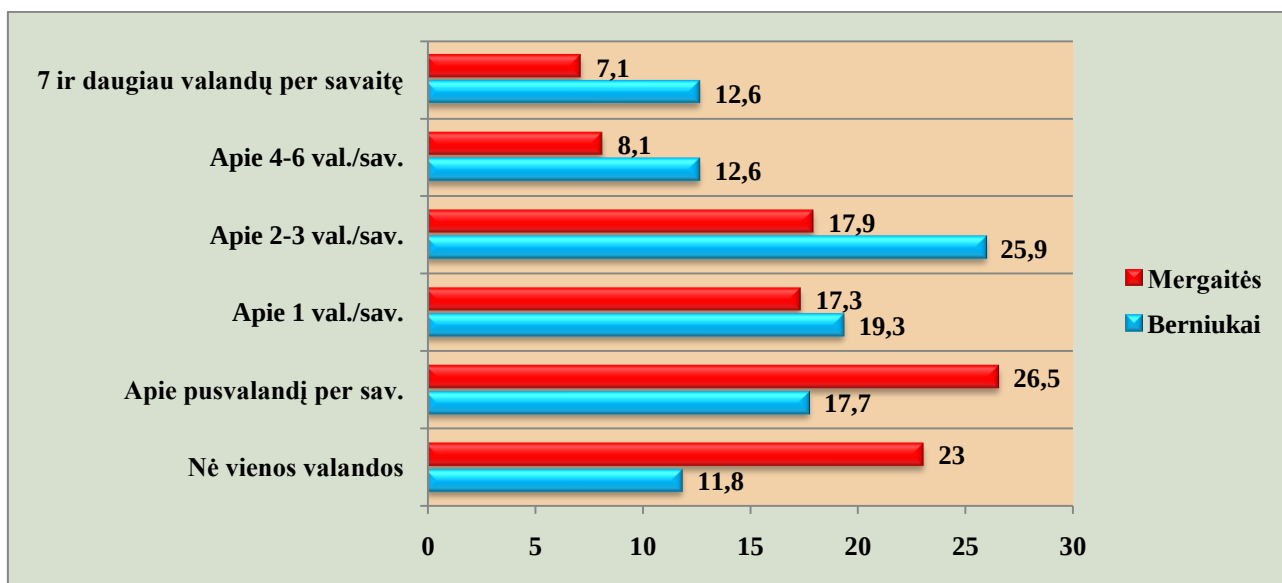
Lyginant pagal klases, statistinio skirtumo nebuvo. Daugiau sportuoja žemesnių klasių mokiniai: teigusių, kad laisvalaikiu sportuoja kasdien buvo 13,4 proc. penktų, 14,4 proc. septintų ir 10,1 proc. devintų klasių mokinių.



10.5 pav. Mokinių pasiskirstymas pagal tai, kaip dažnai ne pamokų laiku, laisvalaikio, mankštinasi ir sportuoja taip, kad suprakaituotų, padažnėtų kvėpavimas, atsižvelgiant į lytį (proc.)

Didžioji dalis berniukų ne pamokų metu mankštinasi apie 2-3 valandas per savaitę, 26,5 proc. mergaičių – apie pusę valandos (10.6 pav.). 7 ar daugiau valandų per savaitę mankštinasi didesnė dalis berniukų ($p < 0,05$).

Šiuo atžvilgiu pagal klases didesnių skirtumų neišryškėjo, 25,5 proc. penktokų mankštinasi maždaug apie pusvalandį per dieną, 24 proc. septintokų bei 24,4 proc. devintokų – apie 2-3 valandas per savaitę ($p > 0,05$).

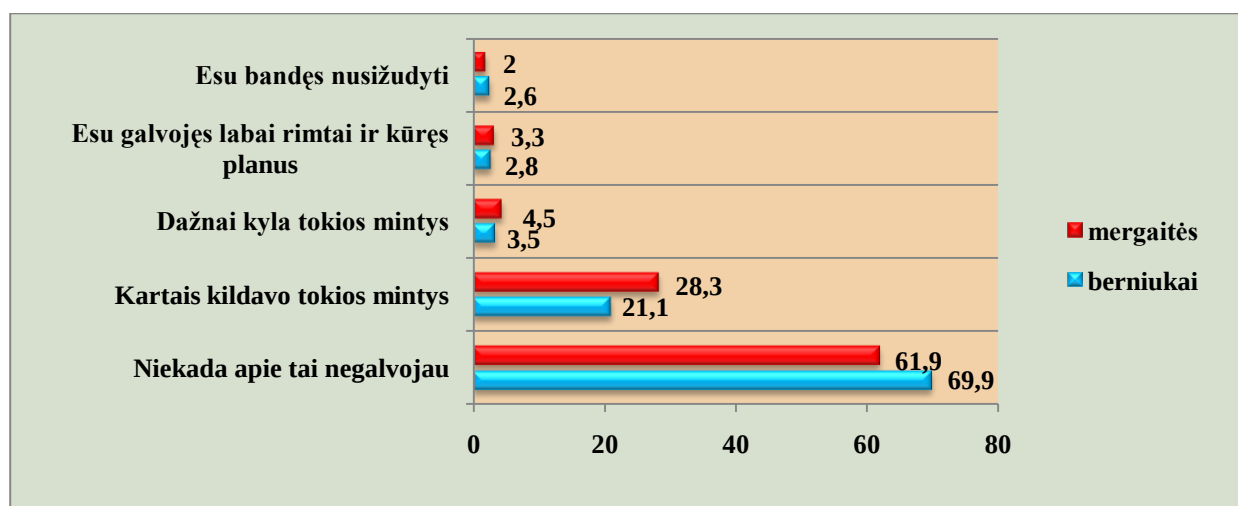


10.6 pav. Mokinių pasiskirstymas pagal tai, kiek valandų per savaitę ne pamokų metu mankštinasi ir sportuoja taip, kad suprakaituotų ir padažnėtų kvėpavimas, atsižvelgiant į lytį (proc.)

11. SAVIŽUDIŠKI KETINIMAI

Mintys apie savižudybę – skaudi tema, todėl mes dažnai vengiame apie tai klabėti. Tačiau apie jas žinoti yra labai svarbu, nes tik taip galėsime geriau suprasti ir padėti vieni kitiems.

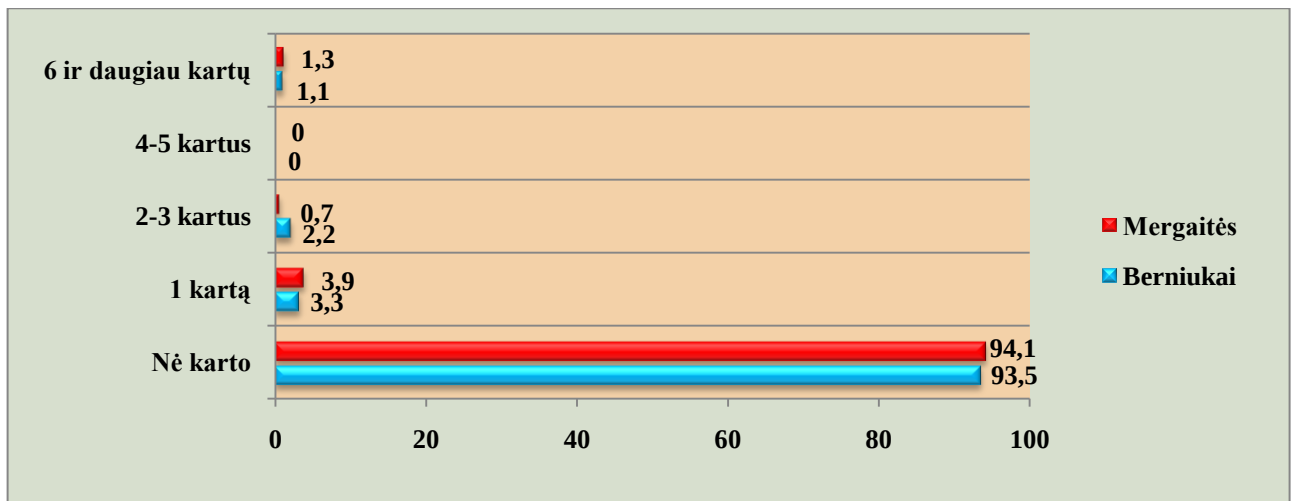
69,3 proc. mokinių tyrimo metu nurodė, kad žmogus turi teisę laisvai rinktis – gyventi ar atimti sau gyvybę. Nors kartą rimtai apie savižudybę pagalvojo 10,3 proc. berniukų ir 11,2 proc. mergaičių. Kūrusių planus apie savižudybę buvo daugiau mergaičių nei berniukų, atitinkamai: 3,3 proc. ir 2,8 proc. (11.1 pav.). Didžioji dalis mokinių nurodė, kad niekada nekildavo minčių apie savižudybę, 24,7 proc. respondentų teigė, kad kartais yra kilusios tokios mintys, 2,3 proc. jų bandė žudyti ($p>0,05$).



11.1 pav. Mokinių pasiskirstymas pagal tai, ar kada nors kildavo minčių apie savižudybę, atsižvelgiant į lytį (proc.)

Statistiškai didesnė mergaičių dalis (54,6 proc.) nurodė, kad per pastaruosius 12 mėnesių buvo taip nutikę, jog diena iš dienos, kokias 2 savaites arba ilgiau jautėsi tokios liūdnos ir nusiminusios, jog nenorėjo nieko veikti. 10,3 proc. berniukų ir 11,2 proc. mergaičių per pastaruosius 12 mėnesių yra rimtai nors kartą galvoję apie savižudybę ($p>0,05$). Per tą patį laikotarpį (pastaruosius 12 mėnesių) kūrė savižudybės planus 8,2 proc. berniukų bei 5,3 proc. mergaičių ($p>0,05$).

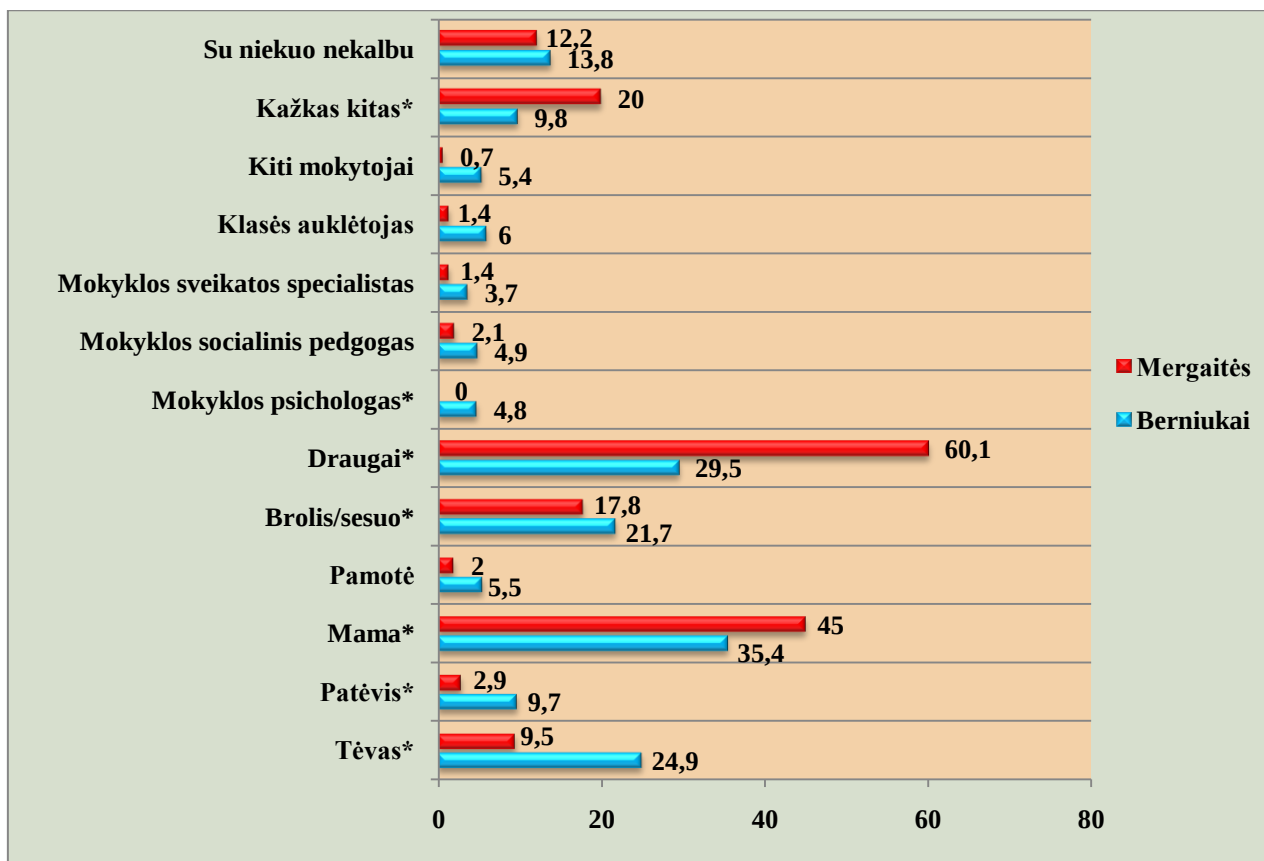
Tyrimo duomenimis, per pastaruosius 12 mėnesių buvo 3,9 proc. mergaičių ir 3,3 proc. berniukų, kurie bandė nusižudyti (11.2 pav.). Taip pat 1,1 proc. berniukų ir 1,3 proc. mergaičių nurodė, jog per šį laikotarpį bandė nusižudyti 6 ar daugiau kartų ($p>0,05$).



11.2 pav. Mokinių pasiskirstymas pagal tai, ar per pastaruosius 12 mėnesių yra bandę nusižudyti (proc.)

Per pastaruosius 12 mėnesių į medikus kreipėsi 3,8 proc. berniukų ir 1,3 proc. mergaičių dėl to, jog susižalojo, apsinuodijo ar kitaip nukentėjo bandydami nusižudyti ($p < 0,05$).

11.3 paveiksle pavaizduotas mokinių pasiskirstymas pagal tai, su kuo mokiniai dažniausiai kalbasi kai jiems yra sunku ar juos kas nors slegia. Atrinkti ir pateikti atsakymų variantai „Labai dažnai bendrauju“ ir „Dažnai bendrauju“. Tyrimo duomenys rodo, kad mokiniai, kai jiems yra sunku ir liūdna, dažniausiai guodžiasi draugams (60,1 proc. mergaičių ir 29,5 proc. berniukų), mamai (45 proc. mergaičių ir 35,4 proc. berniukų). Trečioje vietoje mokinių įvardinti asmenys, su kuriais dažniausiai kalba sunkiu gyvenimo metu, išsiskyrė lyties atžvilgiu – 20 proc. mergaičių teigė, kad tokiais atvejais bendrauja su kuo nors kitu, ko nebuvo klausimyne įvardinta, o berniukai – su tėvu (24,9 proc.). Vis dar labai mažai bendraujama su mokyklose dirbančiais specialistais – psichologais, socialiniais darbuotojais, sveikatos priežiūros specialistais, kurie kaip niekas kitas turėtų pagelbėti vaikams tokiais atvejais.



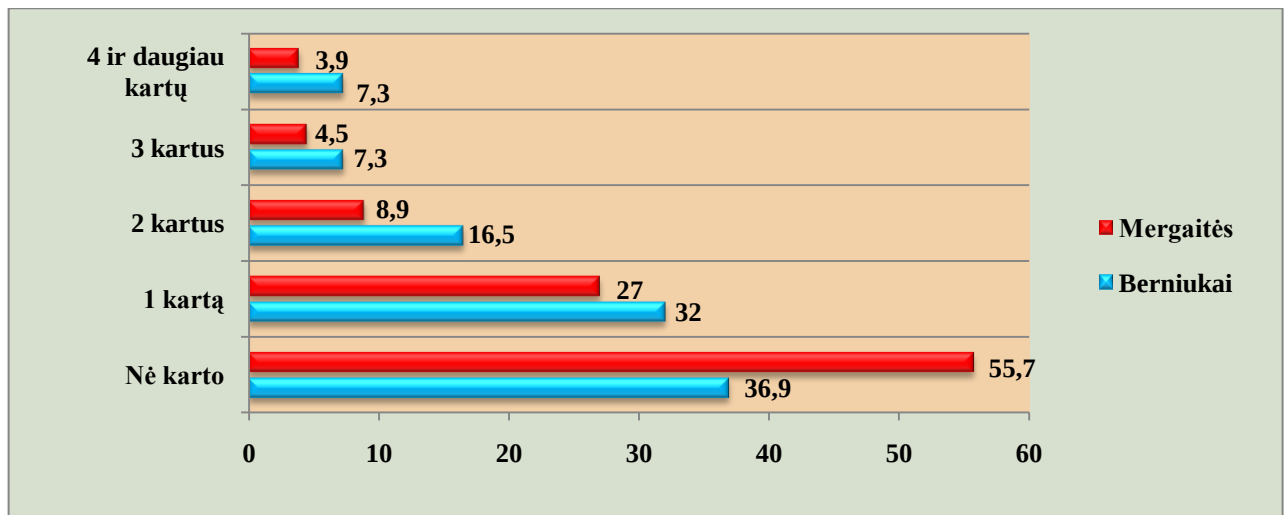
11.3 pav. Mokinių pasiskirstymas pagal tai, su kuo dažniausiai kalbasi apie tai, kas slepia, kai būna labai sunku, atsižvelgiant į lytį (proc.)

(*- $p < 0,05$, atsižvelgiant į lytį)

12. SUSIŽEIDIMAI IR KITI NELAIMINGI ATSTIKIMAI

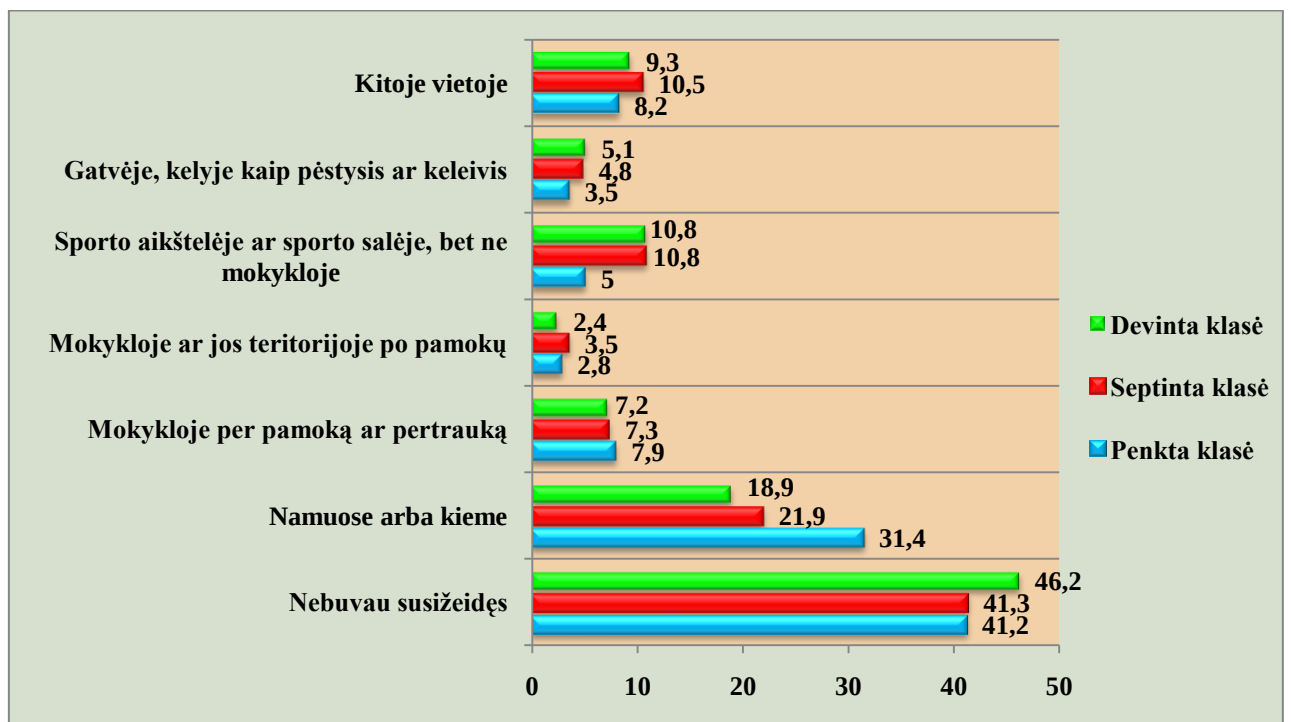
Daugumoje jaunimas susižeidžia ar patiria traumas sportuodami, pešdamiesi su kitais ar kitaip įvairiose vietose (mokykloje, gatvėje, namuose). Be susižeidimų, nelaimingais atsitikimais taip pat laikomas apsinuodijimas, nudegimas, skendimas.

Tyrimo metu pasitvirtino tai, jog dažniau įvairias traumas ar sužeidimus patiria berniukai nei mergaitės. Nei karto nesusižeidė daugiau nei trečdalis berniukų (36,9 proc.) ir daugiau nei pusė mergaičių (55,7 proc.) (12.1 pav.). Lyginant pagal klases, dažniau susižeidžia jauniausieji – penktų klasių mokiniai. 4 ir daugiau kartų per pastaruosius 12 mėnesių susižeidė 7,8 proc. penktų, 4,9 proc. septintų ir 4,2 proc. devintų klasių mokinių ($p > 0,05$).



12.1 pav. Mokinių pasiskirstymas pagal tai, kiek kartų per pastaruosius 12 mėn. buvo susižeidę, atsižvelgiant į lytį (proc.)

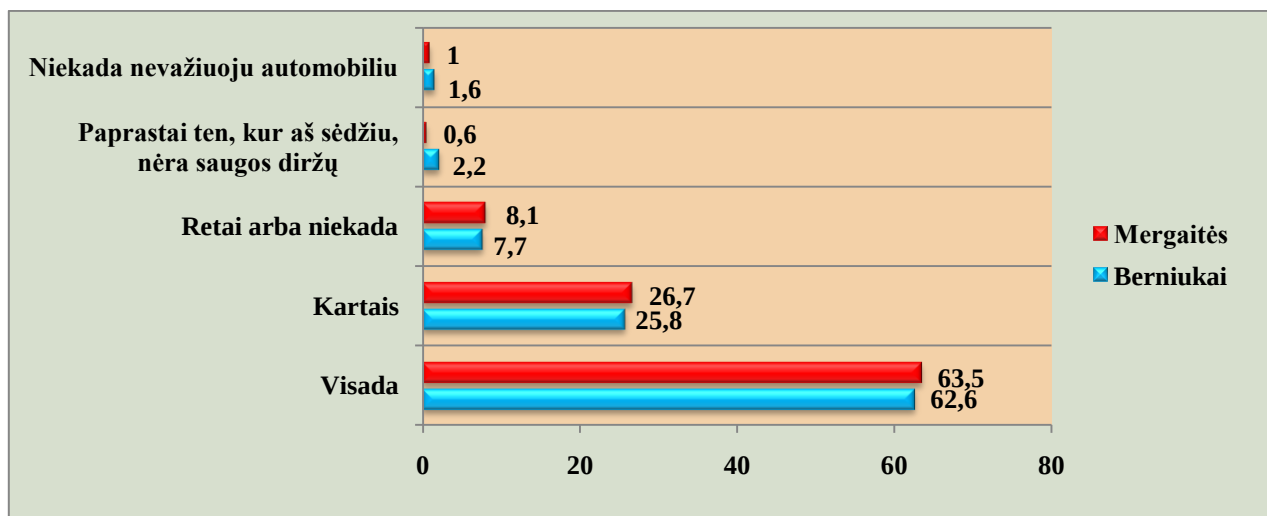
Didžioji dalis mokinių susižeidė namuose arba kieme (24 proc. visų mokinių), 13,6 proc. berniukų nurodė, kad buvo susižeidę sporto aikštelėje arba sporto salėje, bet ne mokykloje; bei 9,9 proc. berniukų – mokykloje per pamoką. 9,4 proc. mergaičių nurodė susižeidusios kitose vietose. Pagal klases rezultatai panašūs – didžioji dalis sužeidimų įvyko namuose arba kieme (12.2 pav.). 10,8 proc. septintokų ir devintokų yra susižeidę sporto aikštelėje ar sporto salėje, bet ne mokykloje ($p < 0,05$).



12.2 pav. Mokinių pasiskirstymas pagal tai, kur būdami jie susižeidė ar kitaip nekenėto, atsižvelgiant į klases (proc.)

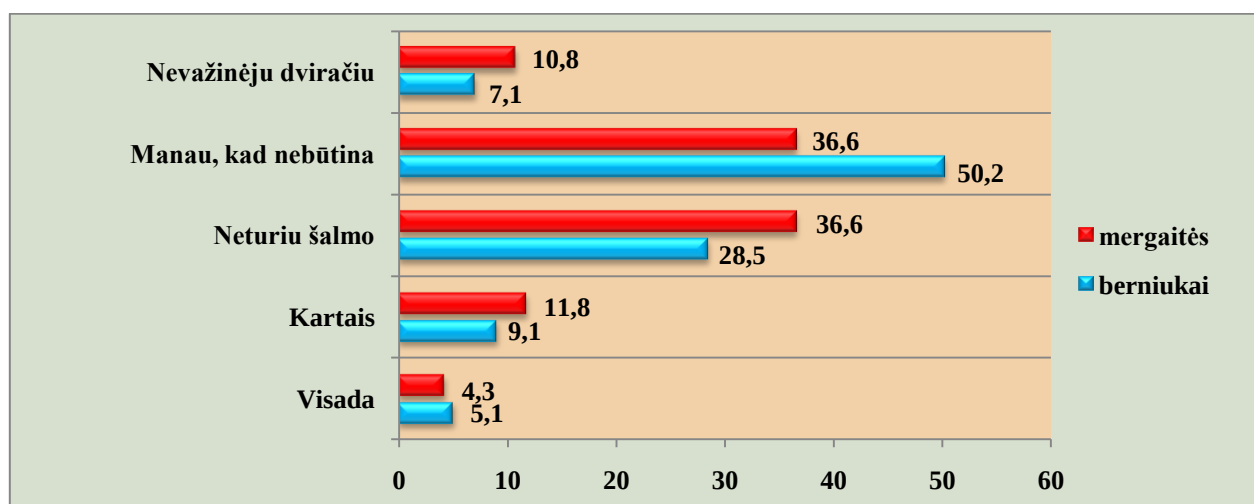
Dažniausiai mokiniai važiuodami automobiliu visada prisisega saugos diržais – tai nurodė 62,6 proc. berniukų ir 63,5 proc. mergaičių. Vis tik nemaža dalis tyrimo dalyvių nurodė (26,2 proc.), kad

tik kartais prisiega saugos diržais (12.3 pav.) ($p>0,05$). Panašus pasiskirstymas ir pagal klases – apie 63 proc. visų tyrime dalyvavusių klasių teigė automobiliuose visada prisiega saugos diržais ($p>0,05$).



12.3 pav. Mokinių pasiskirstymas pagal tai, ar įsėdę į automobilį prisiega saugos diržais, atsižvelgiant į lytį (proc.)

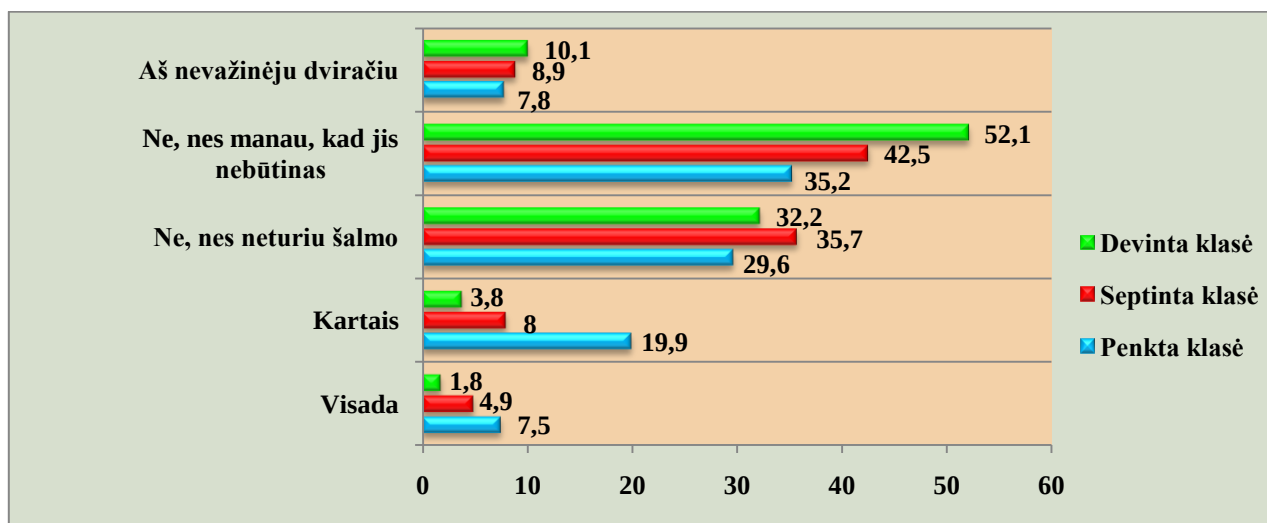
Visiškai priešinga situacija stebima vertinant mokinių, kurie užsideda šalną važinėdami dviračiu, dalį. Pusė tyrime dalyvavusių berniukų (50,2 proc.) teigė manantys, kad šalnas yra nebūtinai važinėjant dviračiu. 36,6 proc. mergaičių taip pat pritaria berniukams, tokia pat dalis mergaičių nurodė, kad neturi šalmo, todėl važinėja dviračiu be jo (12.4 pav.). Visada saugiai dviračiu važinėja tik 4,7 proc. mokinių.



12.4 pav. Mokinių pasiskirstymas pagal tai, ar užsideda šalną važinėdami dviračiu, atsižvelgiant į lytį (proc.)

Statistiškai reikšmingai didesnė dalis devintų klasių mokinių (52,1 proc.) nurodė, kad nesideda šalmo važinėdami dviračiu, todėl, kad mano, jog jis nebūtinai (12.5 pav.). Daugiau nei trečdalis

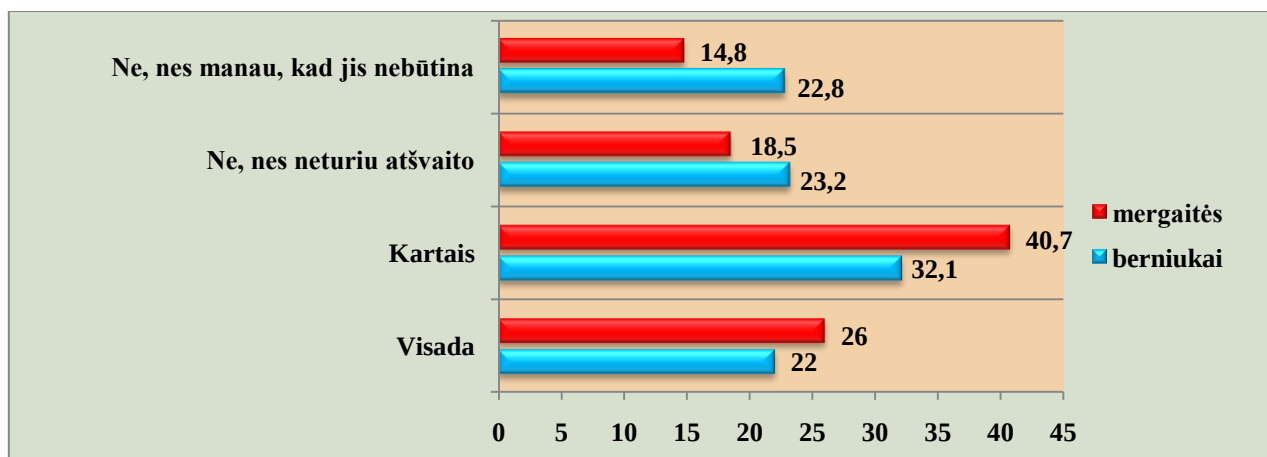
mokinių šalmų nedėvi nes neturi. Visada šias apsaugos priemones užsideda 7,5 proc. penktų, 4,9 proc. septintų ir 1,8 proc. devintų klasių mokinių ($p < 0,05$).



12.5 pav. Mokinių pasiskirstymas pagal tai, ar užsideda šalmą važinėdami dviračiu, atsižvelgiant į klases (proc.)

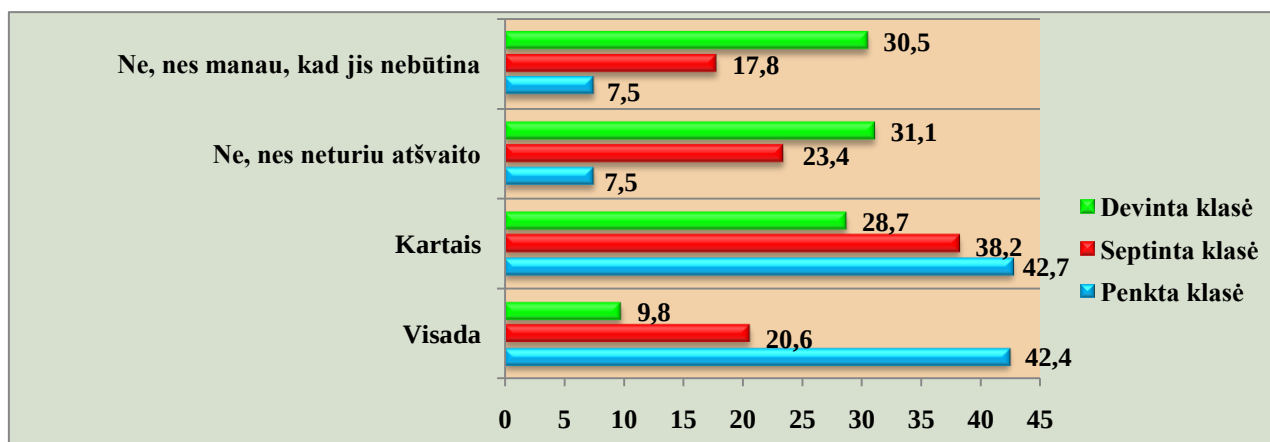
Taip pat didžioji dalis mokinių (28,2 proc.) nemano, kad būtina užsidėti šalmą, antkelius, specialias pirštines ar kitą apsaugą važinėjant ritulinėmis pačiūžomis ar riedlente. Lyginant pagal klases, šiomis apsaugos priemonėmis dažniau naudojasi vėlgiai pentokai – 9,5 proc. visada važinėdami pačiūžomis ar riedlente užsideda apsaugines priemones. Septintokų ir devintokų didžioji dalis (atitinkamai: 32,1 proc. ir 48,8 proc.) visai nevažinėja ritulinėmis pačiūžomis, riedlente ($p < 0,05$).

Tamsiu paros metu visada nešioja atšvaitus 22 proc. berniukų ir 26 proc. mergaičių. Didžioji dalis respondentų teigė kartais nešiojantys atšvaitus (32,1 proc. berniukų ir 40,7 proc. mergaičių). Deja, nemaža dalis mokinių visai nenešioja atšvaitų tamsiu paros metu (46 proc. berniukų ir 33,3 proc. mergaičių) (12.6 pav.).



12.6 pav. Mokinių pasiskirstymas pagal tai, ar jie nešioja atšvaitus tamsiu paros metu, atsižvelgiant į lytį (proc.)

Tyrimo metu didžioji dalis penktų (42,7 proc.) ir septintų (38,2 proc.) klasių mokinių nurodė, jog tamsiu paros metu atšvaitą nešioja kartais (12.7 pav.). Trečdalis devintokų nenešioja atšvaitų todėl, kad jų neturi (31,1 proc.), arba mano, kad jis nebūtinas (30,5 proc.) ($p < 0,05$).



12.7 pav. Mokinių pasiskirstymas pagal tai, ar jie nešioja atšvaitus tamsiu paros metu, atsižvelgiant į klases (proc.)

IŠVADOS

- ✚ Dauguma mokinių savo sveikatą vertina puikiai arba gerai: 86,5 proc. berniukų ir 83,9 proc. mergaičių. Puikiai sveikatą vertina didesnė dalis penktokų nei kitų klasių mokinių. Dažniausiai mokinių įvardinti sveikatos sutrikimai buvo liūdesys, prislėgtumas, sunku užmigti, nervinė įtampa, susirūpinimas, irzlumas, bloga nuotaika. 64,4 proc. mergaičių ir 42,6 proc. berniukų dantis valosi daugiau nei vieną kartą per dieną. Sveikus, dar niekada netaisytus dantis turi vos trečdalis mokinių – 32,4 proc. berniukų ir 22,7 proc. mergaičių. Bronchų astma, šienligė, alerginiai odos bėrimai dažniau nustatomi mergaitėms.
- ✚ Mokiniai pyragaičius, sausainius, gazuotus saldžius gėrimus, bulvių traškučius, greito maisto produktus vartoja rečiau nei kartą per savaitę. Vaisius ir daržoves didesnė mokinių dalis vartoja 2-4 dienas per savaitę. Dažniau juos valgo mergaitės bei penktų klasių mokiniai. Didžioji dalis mokinių savaitės darbo dienomis pusryčiauja kasdien (59 proc. berniukų ir 50,8 proc. mergaičių).
- ✚ Didžioji dalis mokinių nurodė esantys pakankamai laimingi (61,9 proc. berniukų ir 64,7 proc. mergaičių). Labai laimingi daugiau teigė esantys penktų klasių mokiniai.
- ✚ 55,6 proc. berniukų ir 45,2 proc. mergaičių yra bandę rūkyti. Kasdien rūko daugiau berniukų ir devintų klasių mokinių. Didesnė berniukų dalis dažniau nei mergaitės renkasi alų, mergaitės dažniau renkasi silpnus alkoholinius gėrimus (sidrą, įvairius kokteilius su alkoholiu). Apsvaigę nuo alkoholio daugiau nei 10 kartų jau yra pasijutę 11,8 proc. berniukų ir dvigubai mažiau (5,5 proc.) mergaičių. Iš visų narkotinių medžiagų dažniausiai yra vartoję kanapes („žolę“, marihuaną, hašišą).
- ✚ Lytiškai santykiavusių didesnę dalį sudarė berniukai nei mergaitės. Lytinių santykių pradžia didžiosios dalies mokinių buvo 15 m. amžiaus. Tyrimo metu nenustatyta, kad mokiniai lytiškai santykiaudami būtų nesinaudoję apsaugos priemonėmis nuo nėštumo.
- ✚ Su abiem tėvais gyvena didžioji dalis mokinių (64,4 proc. mergaičių ir 66,6 proc. berniukų). Daugiau nei trečdalis mokinių dažnai bendrauja su vienu iš tėvų, jei tėvai išsiskyrę. Mokiniams kalbėtis apie jiems labai svarbius dalykus lengviausia su artimiausiais šeimos nariais – tėvu, mama, bei geriausiu draugu, labiau tos pačios lyties kaip ir jie patys. Mokinių teigimu, mama daugiau domisi ir žino apie jų gyvenimą (kokius draugus turi, kam pinigų išleidžia, kur laiką leidžia po pamokų ir t.t.) nei tėvas.
- ✚ Paprastai mokiniai turi daugiau nei tris draugus. Dažniausia mokiniai kasdien bendrauja telefonu arba internetu, siunčia trumpąsias žinutes (SMS) (60,2 proc. berniukų ir 74,1 proc. mergaičių).

- ✚ Mokykla labai patinka 31,7 proc. berniukų bei 47 proc. mergaičių. Daugiau nei pusė respondentų teigė, jog dauguma jų klasės mokinių yra geri ir pasiruošę padėti. 24,6 proc. tyrimo dalyvių sutiko, kad mokymasis yra sunkus darbas, o 30,1 proc. mokinių dažnai pavargsta nuo mokymosi. Dažniausiai mokiniai truputį jaučiasi apkrauti mokyklos darbu (su mokykla susijusia veikla, namų darbais), kurią privalo atlikti. Pamokų ruošai kasdien vidutiniškai skiria apie vieną valandą.
- ✚ Patyčias dažniau patiria berniukai nei mergaitės, bei penktų ir septintų klasių mokiniai. Maždaug trečdalis mokinių 1-2 kartus per paskutinius 2 mėnesių tyčiojosi iš kitų, panaši dalis lygiai tiek pat kartų buvo patys patyčių aukomis. Per pastaruosius metus 14,7 proc. mergaičių ir 50,8 proc. berniukų teigė bent kartą dalyvavę muštynėse.
- ✚ Tyrimo duomenimis, vaikai savaitės darbo dienomis vidutiniškai apie 2 valandas per dieną laisvalaikiu žiūri televizorių, savaitgalio dienomis – apie 3 valandas per dieną. Kompiuterinius žaidimus statistiškai reikšmingai didesnė berniukų dalis žaidžia apie 2 valandas per dieną. Didesnė dalis mergaičių (30 proc.) ir devintokų (25,3 proc.) – visai nežaidžia kompiuterinių žaidimų.
- ✚ Nors kartą rimtai apie savižudybę pagalvojo 10,3 proc. berniukų ir 11,2 proc. mergaičių. Kūrusių planus apie savižudybę buvo daugiau mergaičių nei berniukų, atitinkamai: 3,3 proc. ir 2,8 proc. Mokiniai, kai jiems yra sunku ir liūdna, dažniausiai guodžiasi draugams (60,1 proc. mergaičių ir 29,5 proc. berniukų) ar mamai (45 proc. mergaičių ir 35,4 proc. berniukų). Labai mažai tokiais atvejais mokiniai kreipiasi į tokius specialistus kaip psichologai, socialiniai darbuotojai, sveikatos priežiūros specialistai.
- ✚ Dažniau įvairias traumas ar sužeidimus patiria berniukai nei mergaitės. Niekada nebuvo susižeidę 36,9 proc. berniukų ir daugiau nei pusė mergaičių (55,7 proc.). Dažniausia susižeidžiama namie arba kieme. Važiuodami automobiliu visada prisisega saugos diržais 62,6 proc. berniukų ir 63,5 proc. mergaičių. Visada saugiai dviračiu (su apsauginėmis priemonėmis) važinėja tik 4,7 proc. mokinių. Tamsiu paros metu visada nešioja atšvaitus 22 proc. berniukų ir 26 proc. mergaičių.

REMOKENDACIJOS

- ✚ **Sveikos mitybos skatinimas.** Vaisius, daržoves, grūdinių kultūrų, pieną ir jo produktus vaikai turi valgyti kasdien. Tyrimo duomenimis, kasdien vaisius vartoja 26,9 proc. mokinių, daržoves – 24,1 proc. Taigi vis dar nepakankamai mokiniai vartoja šiuos produktus, be to nemaža jų dalis nelinkę valgyti pusryčių, todėl laikui bėgant susiformuoja neteisingi mitybos įpročiai.
- ✚ **Fizinio aktyvumo skatinimas.** Rekomenduojama, kad vaikai kasdien bent 60 minučių skirtų vidutinio sunkumo energingai fizinei veiklai. Tyrimo metu nustatyta, kad kasdien bent 60 minučių aktyvūs per paskutines 7 dienas buvo tik 17,6 proc. berniukų ir 12,8 proc. mergaičių.
- ✚ **Žalingų įpročių prevencija.** Kasdien rūko 23,1 proc. devintokų, dar 18,1 proc. devintokų kurie rūko ne kiekvieną dieną, tačiau yra potencialūs pretendentai pradėti rūkyti vis dažniau ar net kasdien. Net 21,1 proc. berniukų tyrimo metu teigė, kad pirmą kartą pabandė rūkyti būdami 11 metų ar jaunesni, mergaičių didžiausia dalis (22,4 proc.) – būdamos 14 m. Nuo alkoholio 10 ar daugiau kartų pasijuto apsvaigę 11,8 proc. berniukų ir 5,5 proc. mergaičių.
- ✚ **Patyčių prevencija.** 49,2 proc. mergaičių ir 55,2 proc. berniukų per paskutinius 2 mėnesius patyrė patyčias, apie pusę mokinių patys tyčiojasi iš kitų mokinių. Mokykloje visada saugūs jaučiasi 38,7 proc. berniukų ir 30,1 proc. mergaičių, pusė tyrime dalyvavusių berniukų teigė per paskutinius 12 mėnesių dalyvavę muštynėse.
- ✚ **Kokybiškas laisvalaikio leidimas.** 54 proc. mokinių darbo dienomis ir 62,2 proc. savaitgaliais 2 ir daugiau valandų laisvalaikio praleidžia prie kompiuterinių žaidimų. Net 70 proc. berniukų savaitės darbo dienomis 2 valandas ar ilgiau per dieną laisvalaikiu žaidžia personaliniu kompiuteriu, žaidimų automatais ar nešiojamais žaidimų kompiuteriukais. Laisvalaikiu mergaitės nėra linkusios užsiimti sportu – 52,7 proc. jų teigė, jog sportuoja kartą per savaitę ir rečiau. Beveik pusė tyrime dalyvavusių mergaičių per savaitę laisvalaikiu sportuoja tik 30 min. taip, kad suprakaituotų ir padažnėtų kvėpavimas arba visai nesportuoja.
- ✚ **Savižudybių prevencija.** 6,6 proc. berniukų ir 5,9 proc. mergaičių per pastaruosius 12 mėn. yra bent kartą bandę nusižudyti. 54,6 proc. mergaičių nurodė, kad per pastaruosius 12 mėnesių buvo taip nutikę, jog diena iš dienos, kokias 2 savaites arba ilgiau jautėsi tokios liūdnos ir nusiminusios, jog nenorėjo nieko veikti. Tyrimo duomenys rodo, kad mokiniai, kai jiems yra sunku ir liūdna, dažniausiai guodžiasi draugams (60,1 proc. mergaičių ir 29,5 proc. berniukų), mamai (45 proc. mergaičių ir 35,4 proc. berniukų).

✚ **Traumų ir nelaimingų atsitikimų prevencija.** Per paskutinius 12 mėnesių traumas patyrė 44,3 proc. mergaičių ir 63,1 proc. berniukų. Dažniausia susižeidžiama namuose arba kieme. Vis tik nemaža dalis mokinių (26,2 proc.) tik kartais prisiega saugos diržais. Visada saugiai (užsideda šalmą ir kitas apsaugines priemones) dviračiu važinėja tik 4,7 proc. mokinių. Atšvaitus visada tamsiu paros metu nešioja 24 proc. mokinių, apie 21 proc. mokinių jo net neturi.